

LAUREA JULKAISUT | LAUREA PUBLICATIONS NRO 13

Jukka Laitinen, Tarja Meristö & Hanna Tuohimaa (toim.)

Hyvinvoinnin ja turvallisuuden tulevaisuuden osaaminen maakunnissa itsenäisen kotona selviytymisen näkökulmasta

ForeMassi2025-skenaarioraportti II

Laurea-ammattikorkeakoulu, Lohjan yksikkö
2013 Vantaa

Copyright © Tekijät
ja Laurea-ammattikorkeakoulu

ISSN 2242-5225
ISBN 978-951-799-299-2

2013 Vantaa

Sisällys

Esipuhe	12
1 Osaamisen ennakointi alueellisen profiloinnin apuna ForeMassi2025-hankkeessa	17
<i>Tarja Meristö ja Jukka Laitinen, FuturesLab CoFi, Laurea</i>	
2 ForeMassi2025-alueetyöskentely Etelä-Pohjanmaalla	29
<i>Katariina Haapasaari ja Minna Zechner, SeAMK</i>	
3 ForeMassi2025-alueetyöskentely Pirkanmaalla	47
<i>Pirja Fagerlund, TAMK</i>	
4 ForeMassi2025-alueetyöskentely Satakunnassa	61
<i>Hanna Tuominen ja Marjatta Majuri-Kylväjä, SAMK</i>	
5 ForeMassi2025-alueetyöskentely Varsinais-Suomessa	79
<i>Niina Ratilainen ja Emmi Lehtinen, TuAMK</i>	
6 ForeMassi2025-alueetyöskentely Uudellamaalla.....	89
<i>Seija Tiainen, Laurea</i>	
7 Tulevaisuuden osaamistarpeet haastavat ammatti- ja koulutusrakenteet ForeMassi2025-hankkeessa	107
<i>Jukka Laitinen ja Tarja Meristö, FuturesLab CoFi, Laurea</i>	
Liitteet.....	114

Kuvaluettelo

Kuva 1	ForeMassi2015-hankekokonaisuus.....	18
Kuva 2	Alueellisen ennakkoinnin prosessi ForeMassi2025-hankkeessa vuonna 2012.....	19
Kuva 3	Yleiset taustaskenaariot olivat lähtökohtina alueellisille skenaarioille.....	20
Kuva 4	Pirkanmaa.....	48
Kuva 5	Tapaturmissa Pirkanmaalla kuolleet syyn mukaan 2001-2010.....	50
Kuva 6	Satakunnan väestöennuste.....	61
Kuva 7	Tapaturmissa kuolleet syyn mukaan Satakunnan seutukuntien alueella vuosina 2000-2009.....	63
Kuva 8	Tapaturmien ja väkivallan hoidosta kertyneet hoitopäivät alueella vuosina 2000-2009, tuhansia päiviä.....	63
Kuva 9	Rikokset maakunnittain 10 000 asukasta kohden 2011.....	64
Kuva 10	Uusimaa.....	89
Kuva 11	Esimerkki skenaarioiden keskinäisestä suhteesta.....	111

Taulukkuuettelo

Taulukko 1	Alueiden muutosvoimat: <u>markkinan</u> äkökulma.	21
Taulukko 2	Alueiden muutosvoimat: <u>teknologian</u> äkökulma.	22
Taulukko 3	Alueiden muutosvoimat: <u>yhteiskunta</u> äkökulma.	23
Taulukko 4	Aluiden erityispiirteitä markkinat-teknologia-yhteiskunta -näkökulmista tarkasteltuna.	24
Taulukko 5	Alueiden visiot.	25
Taulukko 6	Yhteenvedo alueellisten työpajojen osallistujista kohderyhmittäin.	27
Taulukko 7	Ikäihmisten palvelujen käyttöä kuvaavia lukuja vuodelta 2010.	30
Taulukko 8	Etelä-Pohjanmaan skenaario 1. Roboti-hopoti: SWOT -analyysi.	33
Taulukko 9	Etelä-Pohjanmaan skenaario 2. Keppihevonen, SWOT -analyysi.	36
Taulukko 10	Etelä-Pohjanmaan skenaario 3. Rahalla saa, hevosella pääsöö, SWOT -analyysi.	39
Taulukko 11	Etelä-Pohjanmaan skenaario 4. Kaikki pysyvät kärryillä, SWOT -analyysi.	41
Taulukko 12	Osaamistarpeet Etelä-Pohjanmaan ForeMassi2025-skenaarioissa.	43
Taulukko 13	Etelä-Pohjanmaan osaamisprofiilit.	44
Taulukko 14	Pirkanmaan kunnat (2010 kuntajako) ja väestörakenne (%) ikäryhmissä (2010), sukupuolet yhteensä.	49
Taulukko 15	Tapaturmaiset kuolemat Pirkanmaalla 2001-2010 iän ja sukupuolen mukaan.	49
Taulukko 16	Pirkanmaan skenaario 1. Hervanta - Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla SWOT -analyysi.	51
Taulukko 17	Pirkanmaan skenaario 2. Pispala - Kansalaisyhteiskunnan nousu SWOT -analyysi.	53

Taulukko 18 Pirkanmaan skenaario 3. Tammerkoski - Markkinoiden ehdoilla SWOT -analyysi.	55
Taulukko 19 Pirkanmaan skenaario 4. Pirkkala - Kokonaisvaltainen hyvinvointi SWOT -analyysi.....	56
Taulukko 20 Osaamistarpeet Pirkanmaan ForeMassi2025-skenaarioissa... ..	58
Taulukko 21 Pirkanmaan osaamisprofiilit.	59
Taulukko 22 Satakunnan skenaario 1. Hyvinvointiteknologia Satakunnassa, SWOT -analyysi.	67
Taulukko 23 Satakunnan skenaario 2. Satakuntalaisten järjestöjen verkosto, SWOT -analyysi.....	69
Taulukko 24 Satakunnan skenaario 3. Vanhuspalveluiden markkinat, SWOT -analyysi.....	72
Taulukko 25 Satakunnan skenaario 4. Kokonaisvaltainen hyvinvointi Satakunnassa, SWOT-analyysi.....	74
Taulukko 26 Osaamistarpeet Satakunnan ForeMassi2025-skenaarioissa... ..	75
Taulukko 27 Satakunnan osaamisprofiilit.....	76
Taulukko 28 Varsinais-Suomen väestöennuste.....	79
Taulukko 29 Varsinais-Suomen skenaario 1. Yhteisöllisyys 2.0, SWOT-analyysi.	81
Taulukko 30 Varsinais-Suomen skenaario 2. Ei minä, vaan mun yhteisö, SWOT -analyysi.	82
Taulukko 31 Varsinais-Suomen skenaario 3. Hyvät veljet hallitsevat, SWOT-analyysi.	84
Taulukko 32 Varsinais-Suomen skenaario 4. Hyvinvointi on onnellisuutta, SWOT-analyysi.	85
Taulukko 33 Osaamistarpeet Varsinais-Suomen ForeMassi2025-skenaarioissa.... ..	86
Taulukko 34 Varsinais-Suomen osaamisprofiilit.	87
Taulukko 35 Uudenmaan skenaario 1. Teknologian vallankumous, SWOT-analyysi.	92

Taulukko 36	Uudenmaan skenaario 2. Yhteisöllisyyden nousu, SWOT-analyysi.	95
Taulukko 37	Uudenmaan skenaario 3. win-win-win, SWOT-analyysi.....	97
Taulukko 38	Uudenmaan skenaario 4. Oivaltava hyvinvointi, SWOT-analyysi.	99
Taulukko 39	Osaamistarpeet Uudenmaan ForeMassi2025-skenaarioissa.....	101
Taulukko 40	Uudenmaan osaamisprofiilit	102
Taulukko 41	Tulevaisuuden ammatit/osaamisprofiilit: yhteenveto alueiden tuloksista.	108
Taulukko 42	Osaamistarpeet skenaariokohtaisesti: yhteenveto alueiden tuloksista.	110
Taulukko 43	Suosituksset koulutuksen kehittämiseksi	112

Kirjoittajat (oppilaitoksittain aakkosjärjestyksessä)

Laurea-ammattikorkeakoulu

Jukka Laitinen
Projektitutkija
Laurea / FuturesLab CoFi

Tarja Meristö
Yliopettaja
Laurea / FuturesLab CoFi

Seija Tiainen
Lehtori
Laurea

Hanna Tuohimaa
Projektitutkija
Laurea / FuturesLab CoFi

Satakunnan AMK

Marjatta Majuri-Kylväjä
Lehtori
SAMK

Hanna Tuominen
Lehtori
SAMK

Seinäjoen AMK

Katariina Haapasaari
Projektityöntekijä
SeAMK

Minna Zechner
Yliopettaja
SeAMK

Tampereen AMK

Pirja Fagerlund
Projektisuunnittelija
TaAMK

Turun AMK

Emmi Lehtinen
Projektiassistentti
TuAMK

Niina Ratilainen
Projektiassistentti
TuAMK

Asiasanat

Alueellinen osaamisen ennakointi, skenaario, hyvinvointi ja turvallisuus, itsenäinen kotona selviytyminen

Sanasto

Ennakointi	Tulevaisuuden vaihtoehtojen monialainen kartoittaminen ja ajoitus toimijan näkökulmasta.
Hyvinvointi	Kokonaisvaltainen käsite, joka sisältää terveyden, aineelliset hyvän elämän edellytykset sekä koetun elämänlaadun ja elämänhallinnan tunteet.
Massidea.org	Sosiaalisen median toimintaperiaatetta hyödyntävä avoin verkkoyhteisö, jota hyödynnetään ForeMassi2025-hankkeessa.
Massidea.org-kampanja	Sosiaalisessa mediassa valitusta aiheesta toteutettu ohjattu keskustelu ja näkemysten keruu.
Osaaminen	Osaaminen sisältää tiedot, taidot; arvot, asenteet sekä kontaktit ja kokemukset.
Perususkomus	Varma asia, johon uskotaan ilman epäilyä ja joka ohjaa päätöksentekoa.
Puiteskenaario	Toimintaympäristön aiheskenaario ilman toimijoiden näkökulmaa.
Skenaario	Tulevaisuuden vaihtoehtoinen kehityskulku.
Skenaarioiden suodatinmalli	Tulevaisuuden kehityspolkujen rakentamisen työkalu, joka huomioi markkinoiden, teknologian ja yhteiskunnan muuttujat ja lähtökohdat.
Strategiatyö	Organisaation tulevaisuuden suunnan määrittäminen suhteessa toimintaympäristön muutoksiin ja toimenpiteet sinne etenemiseksi.
SWOT-analyysi	Tulevaisuuden uhkien, mahdollisuuksien, heikkouksien ja vahvuuksien tunnistamisen työkalu.
Tabu	Kielletty aihe tai asia, josta vaietaan tai josta kyllä puhutaan, mutta joka ei käytännössä johda mihinkään.
Toimintaskenaariotyöskentely	Tulevaisuuden vaihtoehtojen rakentaminen ja kytkeminen strategiseen johtamiseen ja toimenpiteisiin.
Turvallisuus	Valtion ulkoinen ja sisäinen turvallisuus, yritysturvallisuus ja yksilön turvallisuus. Tässä

	hankkeessa rajattu yksilön elinkaareen, etenkin aikuisuuteen liittyviin turvallisuustarpeisiin.
Tulevaisuuden tutkimus	Monialainen tutkimussuunta, joka tutkii nykyisyyttä erityisesti tulevaisuuden tietämisen intressistä käsin ja joka yhdistää dokumentoituun tietoon myös näkemyksellistä tietoa.
Visio	Tulevaisuuden arvoankkuroitunut tahtotila.
Ydinpätevyyspuu	Työkalu, joka kokoaa tarkasteltavan toimijan tai alueen eri osaamisalueet ylivoimatekijöiksi ja kuvaa toiminnan eri painopistealueita.

Esipuhe

Suomalainen yhteiskunta tunnetaan maailmalla korkeatasoisesta osaamisesta ja koulutusjärjestelmästä. Toimintaympäristön muutokset haastavat koulutusta eri tavoin: Avoin, globaali maailma edellyttää viestintä- ja vuorovaikutustaitoja eri kielilläkin. Tietotekniikan kehitys tuo kansainväliset oppisisällöt periaatteessa jokaisen ulottuville ja kumoaa osaltaan pitkiä välimatkoja myös Suomen sisällä. Nopeasti muuttuva markkinatilanne vaatii luomaan ketterästi uusia kilpailuetuja ja päivittämään omaa osaamista. Kestävän kehityksen tuomat uudet mahdollisuudet toimivat myös koulutuksen uudistamisen katalyyttinä.

Suomessa korkeakoulujärjestelmää kehitetään sekä rakenteellisesti että sisällöllisesti vastaamaan entistä paremmin tulevaisuuden tarpeita. Ammattikorkeakoulukentässä käytännönläheisyys ja aluekehitystyö yhdessä perinteisemmän koulutuksen sekä siihen integroidun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyön kanssa ovat vastaamassa tulevaisuuden haasteisiin. Yksi keskeinen muutos on väestön ikääntyminen, johon liittyvät sekä odotettavissa olevan eliniän piteneminen että iäkkäämpien osuuden kasvu koko väestöstä. Ikääntyminen ei ole sairaus ja itsenäinen kotona selviytyminen on projekti, joka kannattaa aloittaa ennakoivasti ja ennaltaehkäisten. Projekti kestää läpi koko elämänsäkaaren.

ForeMassi2025-hankkeessa ennakkoinnin kohteena ovat tulevaisuuden osaamistarpeet liittyen itsenäisen kotona selviytymisen hyvinvointi- ja turvallisuuspalveluihin sekä näiden palvelujen muotoiluun. Hankkeen ensimmäisenä toimintavuonna 2011 rakennetut tulevaisuusskenaariot liittyen hyvinvointiin ja turvallisuuteen on tarkennettu toisena toimintavuonna 2012 viidellä alueella toteutettuna skenaariotyöskentelyn prosessina, jonka tulokset esitetään tässä raportissa kunkin maakunnan osalta omana lukunaan.

Kiitos kaikille aluekoordinaattoreille, jotka ovat järjestäneet kukin alueellaan kolme työpajaa ja raportoineet saadut tulokset osana tätä väliraporttia. Kiitos myös hankekoordinaatiotiimille sekä FuturesLab CoFi -tiimille ja siellä erityisesti Jukka Laitiselle, joka on osallistunut kaikkien alueiden työpajoihin ennakkoinnin asiantuntijana ja ollut yhdistävä linkki eri alueiden välillä.

Ilman aktiivista osallistumista työpajoihin ja verkkokeskusteluihin ei olisi saatu näkemyksellistä tietoa tulevaisuuden osaamistarpeista eri näkökulmista. Lopuksi minulla onkin ilo kiittää maakunnissa hankkeeseen osallistuneita aktiivisia toimijoita eri sektoreilta. Erityiskiitoksen haluan osoittaa niille monille yksityishenkilöille, jotka halusivat jakaa näkemyksiään ja kokemuksiaan ikäihmisten saamista ja tarvitsemista palveluista olemalla aktiivisesti mukana hankkeessa koko työpajatyöskentelyn ajan.

Ennakointi on prosessi, jonka onnistumista arvioidaan myös sen perusteella, otetaanko saadut tulokset käyttöön. Tarkoitus on, että ForeMassi2025-hankkeen aikana vahvistuneet alueverkostot jatkavat toimintaansa hankkeen jälkeenkin. Näkemykset tulevaisuuden osaamistarpeista on otettava huomioon suunniteltaessa koulutuksen sisältöjä ja rakenteita alueiden oppilaitoksissa, mutta myös valtakunnallisesti. Hankkeen kolmas toimintavuosi 2013 keskittyy käytännön toimenpiteisiin todellisen muutoksen aikaansaamiseksi.

Tarja Meristö
FuturesLab CoFi Laurea, Lohja
Tammikuussa 2013

Tiivistelmä

ForeMassi2025 on pitkän aikavälin, laadullisen osaamisen ennakkoinnin verkostohanke, joka kohdistuu hyvinvointi- ja turvallisuusalaan ja näihin sisältyvään palvelumuotoiluun. Hankkeeseen kuuluu ennakointiosio, jonka tuloksena tuotetaan kansallisella ja maakunnallisella tasolla hyvinvointi- ja turvallisuusalan skenaarioita eli tulevaisuuden käsikirjoituksia. Hankkeen koordinaattorina toimii Laurea-ammattikorkeakoulu ja sieltä hankejohtajana yliopettaja Teemu Santonen. Hankkeen muut kumppanit ovat Satakunnan AMK, Seinäjoen AMK, Tampereen AMK ja Turun AMK. Hanke on osittain ESR-rahoitteinen.

Hanke on alkanut vuonna 2011 ja se kestää vuoden 2013 loppuun. Ensimmäisen toimintavuoden aika luotiin yleiset taustaskenaariot, jotka on tarkennettu aluetasolle vuonna 2012 Uudenmaan, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnissa järjestetyissä työpajoissa. Kullakin alueella järjestettiin kolme työpajaa toimintaskenaariotyöskentelyn systematiikan mukaisesti. Alueellisten työpajojen vetämisestä huolehtivat aluekoordinaattorit yhdessä Laurean FuturesLab CoFin kanssa. Työpajojen lisäksi työskentelyssä käytettiin apuvälineenä avoimen innovaation ajatusta soveltavaa Massidea.org-sivustoa sekä Digium-verkkokyselyohjelmistoa. Marraskuussa 2012 järjestettiin alueellisen ennakointityöskentelyn loppuseminaari, jossa esiteltiin maakuntien tuloksia sekä pohdittiin pienryhmätehtävänä toimenpide-ehdotuksia hyvinvointi- ja turvallisuusalan koulutuksen kehittämiseksi.

Tässä raportissa esitellään ForeMassi2025-hankkeen tuloksia vuoden 2012 osalta. Ensimmäisessä kappaleessa kuvataan ennakkoinnin roolia osaamistarpeiden määrittelyssä ja esitellään alueellisen ennakointiprosessin eteneminen ja aluetyöskentelyn lähtökohtana olleet yleiset taustaskenaariot. Myös alueellisia erityispiirteitä tarkastellaan alueiden muutosvoimiin perustuvalla vertailulla. Kappaleissa 2-6 esitellään alueiden ennakointiosion tulokset. Kunkin alueen osalta löytyy alueen erityispiirteitä kartoittava yleiskuvaus, skenaariokuvaukset, skenaarioihin liittyvät SWOT-analyysit, menestyjät ja menettäjät, toimenpidesuosituksien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja uhkien torjumiseksi sekä osaamistarpeet ja osaamisprofiilit. Lopuksi seitsemännessä kappaleessa kerrotaan tulevaisuuden osaamistarpeista sekä esitellään alustavia kehitysehdotuksia hyvinvointi- ja turvallisuusalan koulutuksen kehittämiseksi.

Kaikille alueille yhteisinä osaamisina korostuivat esim. vuorovaikutustaidot ja teknologinen osaaminen. Sisällölliset suositukset korostavat monialaisuutta ja rakenteelliset suositukset mm. modulaarisuutta sekä yhteistyötä yli oppilaitos-, alue- ja koulutustasorajojen. ForeMassi2025-hanke jatkuu vuoden 2013 loppuun. Viimeisenä toimintavuotena tuloksia täydennetään ja ne otetaan käyttöön eri toimijoiden strategiatyössä.

Abstract

ForeMassi2025 is a long-range qualitative network project for the foresight of competences and service design needed in the wellbeing sector and the security sector to the year 2025. In the foresight section of the project, national and regional level scenarios i.e. future manuscripts have been developed for the wellbeing and security sectors. The coordinator of the project is Laurea University of Applied Sciences (UAS) with principal lecturer Teemu Santonen as the Project Director. Other partners in the project are Satakunta UAS, Seinäjoki UAS, Tampere UAS and Turku UAS. The project is partially funded by the ESF.

The project started in 2011 and will continue until the end of 2013. During the first year, national level background scenarios were developed which were then specified to the regional level in 2012 in workshops arranged in the participating regions, i.e. Uusimaa, Tampere Region, Southwest Finland, Satakunta and southern Ostrobothnia. Three workshops were held in each region following the action scenario model. The regional workshops were facilitated by regional coordinators together with FuturesLab Cofi of Laurea UAS. In addition to the workshops, the process utilized an open innovation platform Massidea.org and a web based survey software Digium. Also a closing seminar of the foresight section was held in November 2012 where the results of the regions were presented and proposals for action were discussed to develop the education of the wellbeing and security sectors.

In this report, the results of the ForeMassi2025 project in the year 2012 are presented. It is structured as follows: the first chapter describes the role of foresight in defining competence needs and presents the regional foresight process and the background scenarios that were used as the starting point in the regional process. Also regional characteristics are presented and compared as regional change factors. Chapters 2 to 6 present the results of the foresight process in each region. Besides regional characteristics, the chapters include regional scenarios and their SWOT analyses, the winners and losers of each scenario and the proposals for action to benefit from the possibilities and prevent the threats in the scenarios. The chapters also include a list of competence needs and competence profile exemplars for each scenario. Finally, chapter 7 offers a summary of the future competence needs and presents preliminary recommendations for the development of education in the wellbeing and security sectors.

The regions shared the need for interpersonal skills and technological competence. Substance specific recommendations emphasize the need for diversified skills and structural recommendations the need for modularity and cooperation between schools and universities, regions and education levels.

During the final year of the project in 2013, the results presented here will be supplemented with expert interviews. The recommendations made in the project will be implemented in the strategy processes of the project partners as well as other actors in the regions.

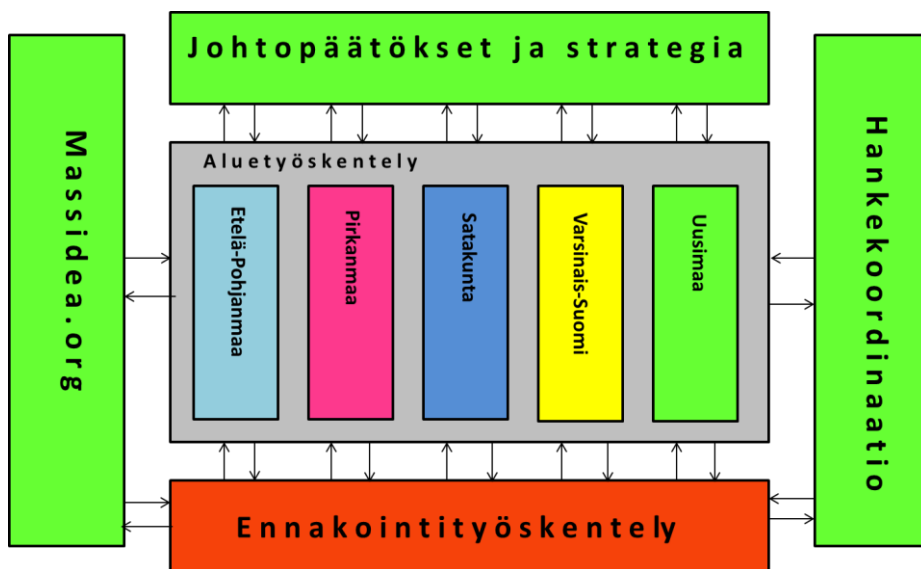
I Osaamisen ennakointi alueellisen profiloinnin apuna ForeMassi2025-hankkeessa

Tarja Meristö ja Jukka Laitinen, FuturesLab CoFi, Laurea

I.1 ForeMassi2025-hankkeesta

ForeMassi2025-ennakointihankkeen tavoitteena on tunnistaa hyvinvointi- ja turvallisuusalan tulevaisuuden osaamistarpeita Suomessa. Tarkastelun kohteena on viisi eri aluetta, jotka ovat Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Pirkanmaa, ja Etelä-Pohjanmaa. Tavoitteena on selvittää miten eri alueiden tarpeet eroavat toisistaan ja toisaalta onko niillä jotain yhteisiä tulevaisuuden kehittämistarpeita. Mukana olevat alueiden korkeakoulut ovat osallistuneet hankkeeseen aktiivisina aluekoordinaattoreina ja koonneet kunkin alueen keskeiset toimijat pohtimaan tulevaisuutta hankkeessa järjestetyissä työpajoissa.

Foremassi2025-hankkeen osiot ovat hankekoordinaatio, massidea.org -sosiaalisen median alusta, ennakointimenetelmiä hyödyntävä skenaariotyöpajatyöskentely sekä alueverkostojen työskentely, joiden kaikkien tulokset ovat pohjana lopullisille johtopäätöksille ja suosituksille. Vastuullisina toimijoina hankkeessa ovat viisi ammattikorkeakoulua: Laurea-ammattikorkeakoulu, Leppävaaran yksikkö (koordinaatio, massidea.org, Uudenmaan aluetyöskentely), Satakunnan ammattikorkeakoulu (Satakunnan aluetyöskentely), Tampereen ammattikorkeakoulu (Pirkanmaan aluetyöskentely), Turun ammattikorkeakoulu (Varsinais-Suomen aluetyöskentely) ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu (Etelä-Pohjanmaan aluetyöskentely). Laurean Lohjan yksikön FuturesLab CoFi on vastannut ennakointiosion tulevaisuustyöskentelystä. Kuva 1 havainnollistaa hankekokonaisuutta, josta tämä raportti kertoo alueellisen ennakointiprosessin tuloksista alueittain sekä alustavista johtopäätöksistä ja tarkennustarpeista lopullisten suositusten aikaansaamiseksi.

Kuva 1 ForeMassi2015-hankekokonaisuus (värit: vihreä = Laurea, Leppävaara; oranssi = Laurea, Lohja/CoFi; vaaleansininen = SeAMK; punainen = TAMK; tummansininen = SAMK; keltainen = TuAMK).

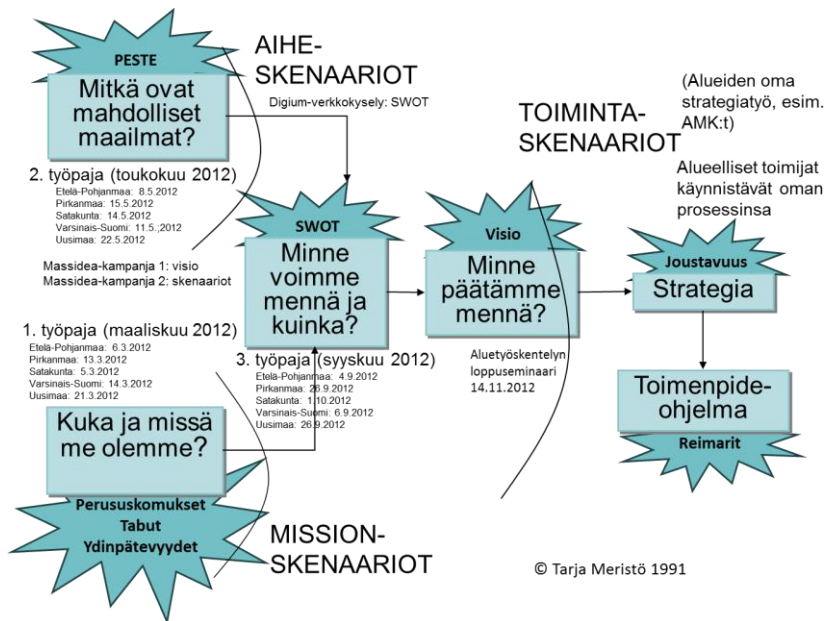
I.2 Alueskenaarioprosessin toteutuksesta

Alueellisen ennakkoinnin prosessi koostui kolmesta työpajakierroksesta ja se perustui toimintaskenaariotyöskentelyn malliin (Meristö 1991) (Kuva 2). Työpajojen välillä tehtiin täydentäviä välitehtäviä, jotka toteutettiin Massidea.org-sivustolla sekä Digium-kyselyohjelmistolla.

Ensimmäinen työpajakierros ("Kuka ja missä olemme?") toteutettiin maaliskuussa 2012. Tuolloin työpajojen osallistujille esiteltiin ForeMassi2025-projektin eteneminen ja tavoitteet sekä kuvailtiin valtakunnalliset taustaskenaariot (Meristö et al. 2012). Lisäksi aluekoordinaattorit pitivät katsauksen alueidensa erityispiirteistä ja taustatekijöistä. Pienryhmätyöskentelyssä mietittiin alueiden tabuja, ydinpätevyksiä sekä visiota. Visiota oli mahdollisuus kommentoida ja täydentää jälkepäin massidea.orgissa.

Toukokuussa 2012 järjestettiin kullakin alueella toinen työpaja teemalla "Mitkä ovat mahdolliset maailmat?". Toisessa työpajassa osallistujat muokkasivat valtakunnalliset taustaskenaariot alueellisiksi skenaarioiksi sekä nimesivät ne uudestaan. Lisäksi kartoitettiin skenaarioihin liittyviä toimijoita ja heidän roolejaan. Toisen työpajan jälkeen alueellisia skenaarioita oli mahdollisuus kommentoida massidea.orgissa. Aluekoordinaattorit työstivät skenaarioita myös enemmän alueiden erityispiirteitä huomioiviksi.

Kolmannet alueelliset työpajat pidettiin syys- ja lokakuun aikana. Ennakkotehtävänä työpajaan oli tehty skenaarioihin liittyvät SWOT-analyysit. Työpajassa täydennettiin ennakkotehtävän pohjalta alueiden vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia (=SWOT) vaihtoehtoisissa tulevaisuuden skenaarioissa, pohdittiin menestyjiä/menettäjiä eri skenaarioissa, laadittiin toimenpidesuosituksia SWOT-analyysin pohjalta (mahdollisuuksien hyödyntäminen, uhkien torjuminen) sekä kartoitettiin tulevaisuuden osaamisprofieileita.

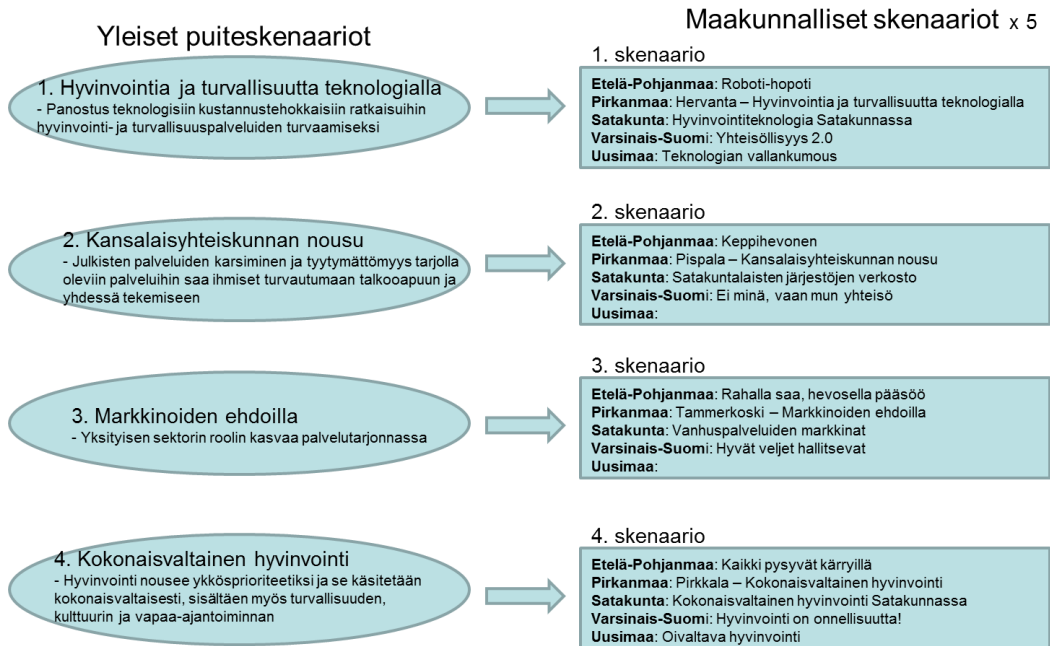

Kuva 2 Alueellisen ennakkoinnin prosessi ForeMassi2025-hankkeessa vuonna 2012.

Alueellisten ennakkointiprosessin tuloksia esiteltiin aluetyöskentelyn loppuseminaarissa Espoossa 14.11.2012. Lisäksi siellä pohdittiin pienryhmätyöskentelyssä toimenpide-ehdotuksia hyvinvointi- ja turvallisuusalan koulutuksen rakenteen ja sisällön kehittämiseen.

I.3 Alueskenaarioprosessin tuloksia

Alueellisten ForeMassi2025-skenaarioiden lähtökohtana olivat valtakunnalliset taustaskenaariot (Kuva 3), jotka työstettiin hankkeessa yhteisesti kaikkien alueiden edustajien kanssa vuonna 2011. Niiden tarkempi kuvaus löytyy hankkeen ensimmäisestä skenaarioreportista (Meristö et al. 2012). Aluetyöskentelyn tuloksena syntyi kullekin viidelle alueelle omat alueelliset skenaariot, jotka esitellään tämän raportin kappaleissa 2-6.

Kuva 3 Yleiset taustaskenaariot olivat lähtökohtina alueellisille skenaarioille.

Alueiden muutosvoimia

Taulukoissa 1-3 on listattu alueiden muutosvoimat markkinoiden, teknologian ja yhteiskunnan näkökulmasta. Ne on koottu aluekoordinaattoreiden toimesta alueellisen ennakoitiprosessin tuloksista ja tässä ne esitetään eri alueiden osalta rinnakkain. Pirkanmaan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan osalta muutostekijät on listattu sekä hyvinvoinnin että turvallisuuden näkökulmasta. Etelä-Pohjanmaalla ja Satakunnassa fokus painottuu hyvinvoinnin näkökulmaan ja turvallisuutta ei ole tarkasteltu.

Taulukko 1 Alueiden muutosvoimat: markkinanäkökulma.

Etelä-Pohjanmaa	Pirkanmaa	Satakunta	Varsinais-Suomi	Uusimaa
<ul style="list-style-type: none"> • sote-palveluiden markkinoistuminen vähäistä • ppp-yhteistyö • hyvinvointiyrittäjien mahdollinen tarjonnan kasvu • yritys rakenne: erikoistuvan pienyritykset vs. laajoja kokonaisuuksia tarjoavat • maaseutua hyödyntävät konseptit tulossa (greencare, terapeutin luonto) • hyvinvointiteknoogia voisi olla uusi aluevaltaus 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • ennaltaehkäisevän teknologian kysyntä kasvaa • kokonaisvaltaisista konseptit • uskallusta toimia markkinoilla pioneerinä • luonnonläheisyyden hyödyntäminen Green Care – hyvinvointi-markkinoilla <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • turvalaitemarkkinat nousussa • uudenlaiset vakuutuspalvelut • turvallisuus-rakentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • muuttovoitto ikääntyneiden osalta: kasvava markkina • halutaan tuottaa lähellä asiakasta, esim. palvelubussit 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • PK-yrityksiä runsaasti • monipuolinen kolmas sektori • hajaantunut toimijoiden verkosto • rannikko ja saaristo erityispiirteitä • maahanmuuttajia • kaksikielisyys <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • turvallisuusalan yhteistyö hyvinvointialan kanssa • turvallisuusalan koulutuksen vahvistaminen? 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • perinteisten palveluiden kysyntä kasvaa • palvelut halutaan ”yhdeksi luukulta” • vaatimukset laadusta kasvavat • kysyntä yhteisöllisyydelle ja sitä tukeville palveluille ja infrastruktuurille kasva <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • kysyntää turvallisuuspalveluille sekä yksinään että yhdistettynä hyvinvointialaan • perinteisiä turva-alan toimijoita vierastetaan • näkyvä valvonta herättää pelkoja • sulautetun turvallisuuden kysyntä kasvaa

Markkinanäkökulmasta tarkasteltuna alueiden väliset erot näyttävät pieniltä. Lähellä asiakasta toteutettavat hyvinvointipalvelut avaavat mahdollisuuksia yrittäjyydelle ja uusille toimintamalleille. Eroakin löytyi, mm. turvallisuuteen liittyvät muutosvoimat tulivat vahvasti esille Pirkanmaalla ja Uudellamaalla, kun taas green care -asiat korostuivat Etelä-Pohjanmaalla ja Pirkanmaalla. Maantieteellisen sijaintiin liittyvät asiat tuotiin esille, mm. Varsinais-Suomessa (saaristo, rannikko).

Taulukko 2 Alueiden muutosvoimat: teknologianäkökulma.

Etelä-Pohjanmaa	Pirkanmaa	Satakunta	Varsinais-Suomi	Uusimaa
<ul style="list-style-type: none"> • välimatkojen vuoksi etäteknologia ja etäpalvelut tärkeä kehittämiskohde • maaseudulla teknologian toimintavarmuus • olemassa olevan teknologian uudenlainen käyttö, esim. kauppa-autoon liitetään hyvinvointipalveluita. • kotiin hankitaan itse hyvinvointiteknologiaa 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • teknologinen osaaminen vahvaa • mobiiliteknologia • bioteknologia <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktiivinen turva-alan teknologian kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • korkea-tasoista hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvää tutkimusta, tuotekehitystä ja koulutusta • kaupungeilla halu rakentaa esteettömiä ja turvallisia asuin- ympäristöjä ja kulkureittejä. 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • etäteknologiaa kehitetään ja sille on kysyntää • vapautunut, teknologia-osaajia joille hyvinvointialan kehitystyö toteutuu hankkeina ja pienyrittäjyyttä tukemalla. • teknologia-osaamisen yhdistämistä muuhun ammattiosaamiseen tukee alueen monipuolinen koulutus-rakenne. <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • turvallisuusalan yrityksiä alueella runsaasti • turvallisuus-osaaminen teknologiassa ja hyvinvointialalla eivät kohtaa koulutuksessa tai palvelutuotannossa. 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • teknologia korvaa f2f palveluita • ikääntyneiden teknologian käytön osaaminen paranee • teknologiaosaajia vapautuu markkinoille irtisanomisten myötä • teknologiaosaajien määrä Uudellamaalla kasvaa ja monipuolistuu alueen monien oppilaitosten ansiosta • teknologian lisääntyminen ja ihmiskontaktien vähentyminen pelottaa ikääntyviä <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • turvallisuusteknologian kysyntä kasvaa • teknologia korvaa osin ihmisvoimin tuotettuja palveluita • teknologian luotettavuutta kyseenalaistetaan • uusia mahdollisuuksia läheisistä huolehtimiseen ja yhteydenpitoon

Teknologiaan liittyviä muutosvoimia tunnistettiin eniten Uudellamaalla. Teknologia nähtiin ensisijaisesti mahdollisuutena ja keskeisenä näkökulmana tuotiin esille tietotekniikan ja mobiilisovellusten parempi hyödynnettävyys sekä hyvinvointi- että turvallisuusosalalla. Uhkana kuitenkin mainittiin mm. teknologian toimintavarmuuteen liittyvät ongelmat sekä ihmiskontaktien väheneminen.

Taulukko 3 Alueiden muutosvoimat: yhteiskuntanäkökulma

Etelä-Pohjanmaa	Pirkanmaa	Satakunta	Varsinais-Suomi	Uusimaa
<ul style="list-style-type: none"> • väestö ikääntyy • maaseudulla suurin osa ikääntyneistä pienituloisia • hyvinvointivaltion muutos ja supistaminen • ihmiset tuntevat toisensa • pienten kuntien pakkoliitokset • työvoiman saanti sote-alalle entistä vaikeampaa 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • ikääntyneet kansalaiset aktiivisia toimijoita • Tampere suosittu opiskelupaikka, monipuolinen koulutustarjonta • downshiftaus hyväksyttyä • hyvinvointi ei tavoita kaikkia (syrjäytyneet, nuoret, vähätuloiset) <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirkanmaalla turvallisuusklust eri, hyvinvointi- ja turvallisuuspuolella kattava yhteistyöverkosto • kattavaa turvallisuusalan koulutusta • hyvä valmius toimia poikkeustilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> • hyvinvoinnin mittaaminen kiinnostaa • tuotanto halutaan tavarain sijasta palveluihin 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • suhteellisesti eniten yksinasuvia valtakunnassa • väestö ikääntyy ja palvelukysyntä kasvaa • monipuolinen koulutustarjonta sote-alalla • vapaaehtoistyötä tehdään runsaasti, runsaasti järjestöjä ja yhdistyksiä <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen asuntotarjonta mahdollistaa valintoja asumismuodon ja – alueen valinnassa • alueet leimautuvat jatkuvasti turvallisiksi tai turvattomiksi • yhteiskunnan yhteisvastuullinen rooli sosiaalisen yrittäjyyden ja kolmannen sektorin kautta vahvistuu 	<p>Hyvinvointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • elinikä kasvaa ja terveydentila paranee • terveydentiltaan ääripäihin kuuluvien määrä kasvaa • ikääntyneiden osuus kasvaa, tosin hillitymmin kuin muualla Suomessa • mahdollisuus/halukkuus huolehtia vanhemmista vähenee • työvoimaa siirtyy eläkkeelle • muualta tulleiden (ulkomailta ja muualta Suomesta) määrä kasvaa: työvoimaa • polarisaatio <p>Turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • rikollisuus lisääntyy • turvattomuudentunne kasvaa • epäluuloisuus viranomaisten toimintaan kasvaa • kulttuurien kirjo kasvattaa turvattomuudentunnetta • monikulttuurisuus herättää osassa vastustusta, ääriyhmien kannatus lisääntyy

Yhteiskunnan muutosvoimista ikääntyvä väestö on keskiössä, kun tarkastellaan itsenäistä kotona selviytymistä ja siihen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia. Yhteiskunnan rooli osana palvelujen monitoimijamallia on muuttumassa. Kolmas sektori ja kansalaiset itse ottavat vastuuta enemmän. Myös monikulttuurisuus vaikuttaa tulevaisuudessa yhteiskunnan muotoutumiseen.

Monet tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät ovat sellaisia, joilla on vaikutuksia kaikkiin hankkeessa mukana oleviin alueisiin. Nämä yleiset muutosvoimat on kuvattu hankkeen ensimmäisessä skenaarioraportissa (Meristö et al. 2012). Alueilla on kuitenkin myös omia erityispiirteitä, joiden yhteenvedo on esitelty taulukossa 4 markkinoiden, teknologian ja yhteiskunnan näkökulmista.

Taulukko 4 Aluiden erityispiirteitä markkinat-teknologia-yhteiskunta -näkökulmista tarkasteltuna.

	Markkinat	Teknologia	Yhteiskunta
Etelä-Pohjanmaa	<ul style="list-style-type: none"> • yrittäjyys • maaseutua hyödyntävät palvelukonseptit 	<ul style="list-style-type: none"> • etäteknologia ja toimintavarmuus tärkeää välimatkojen vuoksi • olemassa olevan teknologian uudenlainen käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> • polarisoitunut väestö • kuntaliitokset • työvoiman saanti sote-alalle vaikeaa
Pirkanmaa	<ul style="list-style-type: none"> • turva-alan klusteri • uskallus toimia pioneerina • luonnonläheisyyden hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • vahva teknologinen osaaminen, esim. mobiili- ja bioteknologia • aktiivinen turvateknologian kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tampere suosittu koulutuspaikka • downshiftaus hyväksytyä • turvallisuus- ja hyvinvointialan kattava yhteistyö
Satakunta	<ul style="list-style-type: none"> • ikäihmisten muuttovoitto alueelle = kasvava markkina • lähelle asiakasta (esim. palvelubussit) 	<ul style="list-style-type: none"> • korkeatasoista koulutusta, tutkimusta ja tuotekehitystä • esteettömyys ympäristön suunnittelussa 	<ul style="list-style-type: none"> • hyvinvoinnin mittaaminen kiinnostaa • tuotanto halutaan tavarantoimitukseen sijasta palveluihin
Varsinais-Suomi	<ul style="list-style-type: none"> • rannikko, saaristo • järjestäytymättömät verkostot 	<ul style="list-style-type: none"> • etäteknologia • Salon Nokia-osaajia vapautunut 	<ul style="list-style-type: none"> • paljon yksinasuvia • monipuolinen asuntotarjonta • monipuolinen koulutustarjonta sote-puolella
Uusimaa	<ul style="list-style-type: none"> • kysyntää turva- ja hyvinvointipalveluille erikseen ja yhdistettynä • palvelut halutaan yhdeltä luukulta 	<ul style="list-style-type: none"> • osaajia vapaana irtisanomisten myötä • teknologia korvaa f2f-palveluita • monipuolinen koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> • monikulttuurisuus ja kansainvälisyys: osaajia mutta myös haasteita • polarisoitunut väestö t (myös terveyden-tilaltaankin)

Tämän perusteella alueiden profilointi ja koulutukseen liittyvät työnjako sekä erikoistuminen ovat mahdollisia, mutta päällekkäisyyksiäkin täytyy sallia, koska muuten alueilla voi tulla pulaa joistakin osaajista esim. hoitotyön osalta.

Alueiden visiot

Ensimmäisissä aluetyöpajoissa määriteltiin kunkin alueen visio (Taulukko 5), joita täydennettiin jälkepäin vielä massidea.orgissa käydyn kommentoinnin perusteella. Visio on tulevaisuuden arvoankkuroitunut tahtotila. Laaditut visiot ovat alueen ilmaisu halutusta tulevaisuuden tilasta, jota edistetään omalla toiminnalla.

Taulukko 5 Alueiden visiot (lähde: ForeMassi2025-hankkeet wiki-sivut).

	Visio 2025
Etelä-Pohjanmaa	Julkinen sektori ja yritykset (ml. järjestöt) tuottavat yhteistyössä laadukkaita sosiaali- ja terveystalvueluita, jotka vastaavat ikäihmisten tarpeisiin yksilöllisesti tarjoten erilaisia vaihtoehtoja. Palveluissa työskentelevät monialaisesti osaavat ammattilaiset ja asiakkaan tarpeet huomioidaan sektorirajojen ylitse. Uudenlaisia palveluja ja tuotantotapoja kokeillaan ja työntekijöitä rekrytoidaan alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.
Pirkanmaa	Pirkanmaa on turvallisuusosaamisen sekä turvallisuusalan koulutuksen asiantuntija ja edelläkävijä. Pirkanmaan turvallisuusklusteri luo toimivia käytäntöjä ja uusia innovaatioita. Alueen teknologiaosaaminen on korkeatasoista. Alueella toimii hyvinvointi - ja turvallisuusalan kattava yhteistyöverkosto.
Satakunta	Tulevaisuuden Satakunnassa ja sen eri seutukunnissa on turvattu osajien saanti hyvinvointi- ja turvallisuusosalalla niin, että alueen ikääntyvä väestö voi elää elämänsä tasapainoisesti ja turvallisesti ja että myös nuoret ja maahanmuuttajat kokevat mielekkääksi rakentaa elämänsä Satakunnassa kestäväen kehityksen mukaisesti, satakuntalainen mentaliteetti huomioiden. Kaiken lähtökohtana on eri-ikäisten ja erilaisten työtehtävien ja ihmisten arvostus.
Varsinais-Suomi	Varsinais-Suomi hyödyntää vahvuuksiaan uusien innovaatioiden synnyttämisessä. Monipuolinen koulutus, saaristo, monikulttuurisuus ja yrittäjäyys nousevat tukemaan hyvinvointialaa. Uudet vahvuudet syntyvät eri alojen kohtaamisissa. Alueen monipuoliset toimijat ovat verkosto, jossa myös palveluiden käyttäjä osallistuu suunnitteluun. Viralliset toimijat ja kolmas sektori toteuttavat yhdessä alueen visiota. Vapaaehtoistyön merkitys vanhustalvueluissa lisääntyy. Osallisuus kasvaa ja alueella kaikki eri toimijat ja yksityiset ihmiset toimivat yhteisten tavoitteiden eteen hyvinvoinnin lisäämiseksi.
Uusimaa	Uudellamaalla on osaamista ja asennetta tarjota iästä tai varallisuudesta riippumatta kaikille omiin tarpeisiin vastaavia hyvinvointi- ja turvallisuustalvueluita. Tämän mahdollistaa yritysten ja julkisen sektorin joustava yhteistyö vapaaehtoisten ja järjestöjen kanssa sekä teknisten ratkaisujen hyödyntäminen.

Etelä-Pohjanmaan visiossa nostetaan esille julkisen sektorin ja yritysten yhteistyö sekä monialaisesti osaavat ammattilaiset, jolloin pystytään tuottamaan yksilöllisiä palveluita asiakkaan tarpeet huomioiden. Pirkanmaan visio erottuu muista alueista vahvalla turvallisuusklusterillaan, joka toimii yhteistyössä hyvinvointialan verkoston kanssa. Myös vahva teknologiaosaaminen nousee Pirkanmaan visiossa esille. Satakunnan vision lähtökohtana on kaiken ikäisten, erilaisten työtehtävien ja ihmisten arvostus. Satakunnassa turvataan hyvinvointi- ja turvallisuusalan osajien saanti, niin että ihmiset voivat elää tasapainoisesti ja turvallisesti. Varsinais-Suomen visiossa innovaatioiden luomisessa hyödynnetään alueen vahvuuksia, joita ovat monipuolinen koulutus, saaristo, monikulttuurisuus ja yrittäjäyys. Sen lisäksi esille nousee kaikkien toimijoiden toimiminen yhteisten tavoitteiden eteen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Myös Uudenmaan visiossa korostetaan toimivaa yhteistyötä yritysten ja julkisen sektorin yhdessä vapaaehtoisten ja järjestöjen

kanssa teknisiä ratkaisuja hyödyntäen, jolloin pystytään vastaamaan kattavasti hyvinvointi- ja turvallisuusalan palvelutarpeisiin.

Tabuista

Ensimmäisissä aluetyöpajoissa tunnistettiin myös tabuja eri PESTE-luokissa (poliittiset, ekonomiset, sosiaaliset, teknologiset ja ekologiset tabut). Tabut ovat asioita, joita syystä tai toisesta ei haluta keskustelun piiriin aivan riippumatta siitä, mitä niistä tiedetään. Tabuja on erilaisia ja ne voidaan luokitella tabuihin, joista vaietaan ylimalkaan; tabuihin, joista käydään keskustelua, joka se ei johda mihinkään; ja tabuihin, joiden esille ottoa vastustetaan voimakkaasti. Kaikille alueille yhteiset tabuaiheet liittyivät eriarvoisuuden kasvuun, syrjäytymisvaaraan ja teknologian niitä mahdollisesti vahvistaviin vaikutuksiin. ForeMassi2025-hankkeen kohderyhmänä keskiössä ovat ikäihmiset, jotka eivät välttämättä ole niin kokeneita tai innostuneita uuden teknologian käytöstä hyvinvointipalveluiden osana.

Etelä-Pohjanmaan työpajassa tuli esille mm. seuraavia tabuja: palveluiden keskittyminen keskuksien ympärille, jolloin syrjäseudut jäävät ilman palveluita; eläkeläisten näkeminen tuottamattomana kansanryhmänä; eriarvoistuminen; vanhuksien tipahtaminen teknologisesta kehityksestä; ja pitkien välimatkoista johtuva ympäristön kuormitus.

Pirkanmaalla listattiin esimerkiksi seuraavia tabuja: päätöksenteon hitaus suhteessa muuttuvaan toimintaympäristöön; huono-osaisten jääminen ilman palveluita; kiinnostumattomuus poliittista päätöksentekoa kohtaan; teknologisten laitteiden toimintavarmuus; sekä ekologisen toiminnan jääminen vain pienen marginaalin puuhasteluksi.

Satakunnan tabuja olivat mm. kuntaliitosten ulkopuolisten kuntien kohtalo; nuorille ei töitä Satakunnassa; satakuntalainen luonteenlaatu ja etäisyys; sosiaalisen kanssakäymisen puute teknologisten ratkaisujen myötä; sekä haja-asutusalueilta tapahtuva pakkomuutto suuriin laitoskeskuksiin.

Varsinais-Suomen työpajassa tabuiksi tunnistettiin mm. seuraavat tekijät: yksilöllisyyden korostuminen; hoitajien riittämättömyys; yksityisyyden rajojen hämärtyminen; syrjäytyminen heikkojen teknisten taitojen vuoksi; sekä ekologisuuden jääminen pelkästään puheen tasolle.

Uudellamaalla tuli esille esimerkiksi seuraavia tabuja: päätöksenteon tunnepohjaisuus esimerkiksi kuntaliitosasioissa; palveluiden osaamaton kilpailutus; kulttuurierot; luottamattomuus teknologiaan; sekä kulutuksen kiihtyminen, vaikka halutaan olla ekologisista.

I.4 Työskentelyn arviointia

Alueellisen ennakoitutyöskentelyn kokemus on tuottanut mm. seuraavat havainnot: Ensinnäkin, käytetystä ennakoitimenetelmien työkalupakista (mm. tiedonkeruu/PESTE, tabut, ydinpätevyyspuu, tiedonarviointi/ markkinat-, teknologia-, yhteiskunta-ajurit, synteesi/skenaarioiden suodatinmalli, johtopäätökset SWOT-analyysi) erityisesti skenaarioiden suodatinmalli osoittautui vaikeaselkoiseksi käyttää, vaikka samalla metodiikalla rakennettiin jo ensimmäisenä toimintavuonna yleiset skenaariot ja aluetyöskentelyn pohjaksi tehtiin myös työkirja. Toisaalta alueille tuunatut skenaariot eivät kovin paljon poikenneet yleisistä puiteskenaarioista, joten suodatinmallin jättäminen pois aluetyöskentelystä ei sinällään heikentänyt rakennettujen skenaarioiden sisäistä loogiikkaa.

Toiseksi, laajapohjainen osallistuminen työpajatyöskentelyyn ja sitä tukevaan verkkopohjaiseen tiedontuotantoon ei täysin toteutunut. Käytössä ollut massidea.org-työskentelyalusta ei kerännyt laajaa osallistujajoukkoa täydentämään työpajatyöskentelyn tuloksia, vaikka kaikilla alueilla siihen käyttömahdollisuus olikin. Loppuvaiheessa aluetyöskentelyn ennakoitipajojen välitehtävät siirrettiin Digium -verkkokyselyn muotoon, mikä paransi alueellista osallistumisaktiiviteettia. Vastauksia Digium-kyselyn SWOT-analyysiin saatiin yhteensä 109 kappaletta. Alueelliset erot vastausaktiivisuudessa olivat kuitenkin suuria ja vastausmäärät jakautuivat alueittain seuraavasti: Etelä-Pohjanmaa 8 kpl, Pirkanmaa 8 kpl, Satakunta 60 kpl, Varsinais-Suomi 1 kpl ja Uusimaa 30 kpl. Työpajojen ajankohdat eivät olleet optimaaliset edustavan osallistujajoukon keräämiseksi, koska kilpailevaa tarjontaa samasta aihepiiristä oli myös tarjolla. Tuloksia onkin jatkossa hyvä tarkentaa täydentävillä haastatteluilla sen mukaan, mitä aukkoja osallistujajoukossa eri alueilla on. Taulukossa 6 on yhteenveto työpajojen osallistujista kohderyhmittäin.

Taulukko 6 Yhteenveto alueellisten työpajojen osallistujista kohderyhmittäin.

Alue	Etelä-Pohjanmaa				Pirkanmaa				Satakunta				Varsinais-Suomi				Uusimaa				KAIKKI ALUEET						
	I	II	III	Yht.	Yht. %	I	II	III	Yht.	Yht. %	I	II	III	Yht.	Yht. %	I	II	III	Yht.	Yht. %	YHT.	%					
Oma oppilaitos	7	4	3	14	34%	9	7	6	22	38%	36	10	30	76	69%	6	1	2	9	22%	18	11	8	37	58%	158	50%
Oppilaitos	4	1	2	7	17%	10	5	3	18	31%	6	2	4	12	11%	4	4	1	9	22%	0	2	0	2	3%	48	15%
Yksityinen sektori	1	4	0	5	12%	1	2	1	4	7%	4	0	1	5	5%	8	4	0	12	29%	3	2	0	5	8%	31	10%
Julkinen sektori	3	3	1	7	17%	8	2	4	14	24%	7	6	0	13	12%	6	1	2	9	22%	4	3	0	7	11%	50	16%
Kolmas sektori	4	2	2	8	20%	0	0	0	0	0%	0	1	3	4	4%	2	0	0	2	5%	6	2	3	11	17%	25	8%
Muu	0	0	0	0	0%	0	0	0	0	0%	0	0	0	0	0%	0	0	0	0	0%	1	0	1	2	3%	2	1%
Yht.	19	14	8	41	100%	28	16	14	58	100%	53	19	38	110	100%	26	10	5	41	100%	32	20	12	64	100%	314	100%

Taulukon sarakkeissa oleva roomalaiset numerot I, II, ja III viittaavat järjestettyihin aluetyöpajoihin. Alla selvennyksenä työpajojen teemat sekä siellä saadut päätulokset:

I = Työpaja 1 "Kuka ja missä olemme?"

- Tabut
- Ydinpätevyudet
- Visio

II = Työpaja 2 "Mitkä ovat mahdolliset maailmat?"

- Alueelliset skenaariot
- Toimijat skenaarioissa
- Toimijoiden roolit

III = Työpaja 3 "Minne voimme mennä ja kuinka?"

- SWOT-analyysien täydennys
- Toimenpidesuosituksot SWOT:in pohjalta
- Menettäjät/Menestyjät skenaarioissa
- Osaamisprofiilit

Yhteensä alueellisiin työpajoihin osallistui 314 henkilöä. Vilkkainta työpajoihin osallistuminen oli Satakunnassa. Satakuntaa lukuun ottamatta kaikilla alueilla osallistujamäärät olivat laskevassa trendissä työpajojen edetessä. Kohderyhmien koostumukset vaihtelivat alueittain. Kokonaisuutta katsoen edustettuina olivat järjestävät oppilaitokset, muut oppilaitokset, yksityinen sektori, julkinen sektori sekä kolmas sektori. Kattavimmin oli edustettuina järjestävän oppilaitoksen edustajan, johon kuului sekä henkilökuntaa että opiskelijoita. Ryhmään muu kuului itseään edustavat kansalaiset. Näitä oli tosin mukana osittain kolmannenkin sektorin edustajissa.

Lähteet

ForeMassi2015-hankkeen wiki-sivut: www.massidea.org/foremassi2025 (aluetyöpajojen aineistot)

Meristö, T., Laitinen, J., Tuohimaa, H. (2012) Scenario Filter Model as an Innovation Catalyst. Teoksessa: The Proceedings of The 5th ISPIIM Innovation Symposium. Seoul, Korea on 9-12 December 2012.

Meristö, T., Tuohimaa, H., Laitinen, J. & Pirilä, M. (2012) Hyvinvointi- ja turvallisuusalan osaamisen tulevaisuus itsenäisen kotona-asumisen näkökulmasta. ForeMassi2025-skenaarioraportti. Laurea.

2 ForeMassi2025-alueetyöskentely

Etelä-Pohjanmaalla

Katariina Haapasaari ja Minna Zechner, SeAMK

2.1 Hyvinvointi- ja turvallisuusalaan vaikuttavien tekijöiden nykytilan maakunnallinen näkemys, Etelä-Pohjanmaa

ForeMassi2025-hankkeessa Etelä-Pohjanmaan osalta hyvinvointi- ja turvallisuusalaan vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan ikäihmisten kotona asumisen sekä siihen liittyvän turvallisuuden näkökulmista. Näkökulmat valikoituivat tarkasteluun alueellisen hanketoiminnan alkuvaiheessa.

Etelä-Pohjanmaa koostuu neljästä seutukunnasta (Järviseuutu, Kuusiokunnat, Seinäjoen seutukunta ja Suupohja) ja 19 kunnasta. Vuonna 2013 kuntien lukumäärä putoaa yhdellä, Alavuden ja Töysän solmiman kuntaliitoksen seurauksena. Alueen maapinta-ala on 4,4 prosenttia koko Suomen maa-alasta ja väestön osuus koko maan väestöstä 3,6 prosenttia. Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2011 lopulla 193 735 henkeä. Vuosille 2010–2040 väestöennuste povaa Etelä-Pohjanmaan kunnista vain muutamalle kasvavia väkilukuja. Suurimpana kasvukeskuksena tulee tilastojen mukaan olemaan edelleen maakuntakeskus Seinäjoki. Väkilukuaan tulevat kasvattamaan myös Seinäjoen naapurikunnat Ilmajoki ja Lapua sekä poikkeuksellisesti myös pieni maaseutukunta Töysä. Töysän kasvava väestöennustetta selittää osaltaan Tuurin kauppakeskus, jolla on tärkeä työllistävä vaikutus. Muiden pienempien kuntien osalta Etelä-Pohjanmaan väestöennuste näyttää väheneviä asukaslukuja.

Väestön ikärakenne on Etelä-Pohjanmaalla melko epäsuotuisa. Vuonna 2011 Etelä-Pohjanmaan väestöstä yli 65-vuotiaita oli 20,3 prosenttia, kun koko maan lukema oli 18,1 prosenttia. Eniten eläkeikäistä väestöä oli pienissä maaseutukunnissa, esimerkiksi Isojoella (28,0 %), Karijoella (26,9 %), Kuortaneella (26,7 %), Lappajärvellä (27,5 %) ja Teuvalla (27,0 %). Vähiten yli 65-vuotiaita oli Seinäjoella (16,1 %) ja Ilmajoella (17,7 %), alle maan keskiarvon. Pienten maaseutukuntien väestölliset haasteet tulevat esiin myös huoltosuhdetta tarkasteltaessa. Väestöllinen huoltosuhte tarkoittaa lasten ja eläkeikäisten määrää sataa työikäistä kohden. Vuonna 2011 Etelä-Pohjanmaan huoltosuhte oli 60,00, eli suurempi kuin koko maan huoltosuhte (52,90). Etelä-Pohjanmaan kunnista ainoastaan Seinäjoen

huoltosuhte (52,20) alitti koko maan keskiarvon kun taas erityisesti pienet maaseutukunnat ylittivät sekä Etelä-Pohjanmaan että koko maan keskiarvon selkeästi, esimerkiksi Isojoki (70,80), Kuortane (72,20), Soini (70,50) sekä Teuva (72,80).

Väestön korkea ikä heijastuu myös sairastavuuteen, sillä Kansaneläkelaitoksen sairastavuusindeksin mukaan Etelä-Pohjanmaan sairastavuus (107,3) on selkeästi koko maata suurempi (vertailuluku 100). Sairastavuuslukemat näkyvät myös ikäihmisten palvelujen käytössä, kuten seuraava taulukko osoittaa.

Taulukko 7 Ikäihmisten palvelujen käyttöä kuvaavia lukuja vuodelta 2010. Kaikki luvut ovat prosentteja vastaavanikäisestä eli 65 vuotta täyttäneestä väestöstä.

	Koko maa	Etelä-Pohjanmaa
Omaishoidon tuen asiakkaat	2,6	3,5
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11	6,4	7,2
Tavallisen palveluasumisen asiakkaat 31.12	0,7	1,4
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat 31.12	2,9	3
Vanhainkotien asiakkaat 31.12	1,7	1,8
Terveyskeskusten pitkäaikaisasiakkaat 31.12	0,8	1,1

Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet, THL.

Etelä-Pohjanmaan 65 vuotta täyttäneistä asukkaista suurempi osa on hoivapalvelujen piirissä kuin maan samanikäiset keskimäärin. Kotona asuminen on kuitenkin lähes yhtä yleistä Etelä-Pohjanmaalla kuin muuallakin Suomessa. Yli 75-vuotiaista eteläpohjalaisista asuu kotona 89,2 prosenttia ja koko maassa 89,5 prosenttia, tosin kuntakohtaiset erot saattavat olla suuria.

Kotona asumiseen ja sen turvallisuuteen vaikuttavat etenkin yksin asuminen ja asunnon kunto. Etelä-Pohjanmaan 65-vuotiaista 46,9 prosenttia asuu yhden hengen asutokunnista, kun koko maassa vastaava luku on 50,4 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä (vuonna 2011). Asuntojen puutteellisuus (11,8 % kaikista asutokunnista) on Etelä-Pohjanmaalla yleisempää kuin Suomessa keskimäärin (8,8 %). Tähän saattaa vaikuttaa alueen maaseutumaisuus, sillä vaikka Etelä-Pohjanmaan väkiluku on vain 3,6 % koko maan väkiluvusta, on maatilojen määrä jopa 11,6 % koko maan maataloista. Puutteellisesti varusteltuja asuntoja Etelä-Pohjanmaalla on erityisesti pienissä maaseutukunnissa, esimerkiksi Isojoella (28,5 %) ja Karijoella (22,0 %).

Kotona asuvista ikäihmisistäkin monet tarvitsevat palveluita ja palveluihin tarvitaan työvoimaa. Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman saatavuus on muita aloja yleisempi ongelma. Lähes 40 prosenttia alan toimipaikoista koko maassa ilmoitti vuonna 2011, että heillä on ollut vaikeuksia löytää sopivaa työvoimaa. Sosiaali- ja

terveysalalla rekrytointiongelmia on viime vuosina aiheuttanut työnhakijoiden puutteellinen koulutus, työn tilapäisyys ja erityisosaamisen puute. Työvoimaa siis on, mutta työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto on heikko. Koko maan työttömistä oli sosiaali- ja terveysalan työttömien osuus vuonna 2011 kaikkiaan 7,5 prosenttia, Etelä-Pohjanmaalla vastaava luku oli 9,1 prosenttia. (Koponen ym. 2012.) Etelä-Pohjanmaalla on erityisesti pulaa koulutetuista sairaanhoitajista, eikä ulkomailta rekrytointi näytä ainakaan vielä olevan vastaus alan työntekijäpulaan, sillä Etelä-Pohjanmaalla on vähiten ulkomaalaisia verrattuna muihin maakuntiin. Maakunnassa oli vuonna 2011 ulkomaalaisia vain 1,3 prosenttia väestöstä, kun koko maassa ulkomaalaisia oli 3,4 prosenttia.

Sosiaali- ja terveyspalveluista pieni osa tuotetaan yritysten toimesta mutta turvallisuuspalveluiden tuotannossa yrityksillä on keskeinen rooli. Etelä-Pohjanmaa on tunnettu yrittäjyysmaakunta, jossa oli vuoden 2011 lopulla noin 13 400 yritystä. Maakunnan yritystoiminnan ydintoimialoja ovat maatalous (kasvinviljely ja kotieläintalous), elintarvikkeiden valmistus, kone- ja metalliteollisuus, vähittäis- ja tukkukauppa, rakentaminen sekä puutuote- ja huonekaluteollisuus (Etelä-Pohjanmaan maaseudun kehittämisstrategia 2014-2020). Yrittäjyys on pääasiassa pienyrittäjyyttä, myös hyvinvointi- ja turvallisuusaloilla. Hyvinvointialalla maakunnasta löytyy monenlaisia yrityksiä, sekä perinteisiä iäkkäiden palveluja tuottavia kotipalvelu- ja asumispalveluyrityksiä että uudenlaista hyvinvointiteknologiaa kehittäviä yrityksiä. Turvallisuusalan yritykset ovat keskittyneet pääasiassa valvonta- ja vartiointitehtäviin. Yrityksiä löytyy ympäri maakuntaa, mutta innovatiivista toimintaa sekä tuotekehittelyä toteuttavat yritykset ovat keskittyneet Seinäjoelle.

Turvallisuuden suhteen Etelä-Pohjanmaa on hyvä paikka asua. Vuonna 2011 poliisin tietoon tulleista rikoksista vain 2,3 prosenttia tehtiin Etelä-Pohjanmaalla (maan väestöstä 3,6 % asuu Etelä-Pohjanmaalla). Rikoksia tehtiin vuonna 2010 kaikkiaan 540 rikosta tuhatta asukasta kohden, kun koko maan lukema oli 803 rikosta tuhatta asukasta kohden (Poliisin tietoon tullut rikollisuus 2010). Rikollisuus ei ole ikääntyneiden suurin turvattomuuden tunteen aiheuttaja, vaan vanhemmille ikäryhmille turvattomuutta aiheuttavat esimerkiksi pelko oman terveyden menettämisestä, yksinäisyydestä, puolustuskyvyttömyydestä ja avuttomuudesta. Näyttää tosin siltä, että ikääntyneiden riski joutua rikosten ja väkivallan kohteeksi on kasvanut. Eräs ongelma on se, että kotona ja läheisten toimesta tapahtuva väkivalta ja kaltionkohtelu jäävät usein näkymättömiin. (Turvallisia vuosia ikääntyneille 2012.)

Etelä-Pohjanmaan suurimpia tulevaisuuden haasteita ovat väestön ikääntyminen, pitkät välimatkat, asuntojen heikko kunto sekä sosiaali- ja terveysalan työvoiman saatavuus erityisesti isojen taajamien ulkopuolelle. Maakunnan pienyritystoimintaa sekä innovatiivista kehitystoimintaa tulee osata hyödyntää entistä paremmin uusien ikäihmisten palveluja kehitettäessä ja tuotettaessa.

2.2 Etelä-Pohjanmaan ForeMassi2025-skenaariot

2.2.1 Etelä-Pohjanmaan skenaario I. Roboti-hopoti (teknologialla säästöä)

Etelä-Pohjanmaalla, kuten koko maassa, väestö ikääntyy. Etelä-Pohjanmaan alueen vahvuutena on julkisen sektorin vahva rooli ikäihmisen palveluiden tuotannossa, jolloin teknologia voi olla tasa-arvoisemmin ja edullisemmin asiakkaan saavutettavissa. Etelä-Pohjanmaa on maaseutuvaltainen maakunta, ja teknologian avulla pystytään takaamaan palvelut ikäihmisille asuinpaikasta riippumatta. Maaseutumainen asutus asettaa toisaalta myös haasteita teknologian käytölle. Etäyhteyksien toimimista haja-asutusalueilla ei välttämättä aina pystytä takaamaan, joten etäteknologian käyttö- ja huoltovarmuutta ei kyetä takaamaan esimerkiksi etäyhteyksien katvealueiden johdosta. Myös ympäristö aiheuttaa teknologialle uhkia: voidaanko teknologian toimivuus taata myös syysmyrskyjen ja tulvien aikana?

Teknologian käyttöönotto ja kehittäminen voi kuitenkin luoda uudenlaista yritys- ja palvelutoimintaa alueelle. Etelä-Pohjanmaalla toimii jo joitakin hyvinvointiteknologian innovaatioita kehittäviä yrityksiä, joiden toiminta voi laajentua teknologian käytön lisääntyessä. Järjestöjen rooli hyvinvoinnin tukemisessa voi laajentua, sillä järjestöjen vapaaehtoiset voivat olla tärkeässä roolissa tukieessaan teknologian käyttöönottoa ja opettaessaan ikäihmisiä hyödyntämään teknologiaa. Toisaalta vaarana on, että järjestöjen tehtävä supistuukin teknologian aiheuttamien ongelmien korjaamiseen ja sellaisten ihmisten tukemiseen ja auttamiseen, jotka eivät pysty hyödyntämään uudenlaista teknologiaa ja sen avulla tuotettuja palveluja.

Etelä-Pohjanmaa ei perinteisesti ole ollut teknologiamaakunta: alan koulutusta ei alueella juuri ole, eikä laitteita ja tuotteita tuottavia yrityksiä. Teknologian käytön lisääntyminen hyvinvointi- ja turvallisuuspalvelujen tuotannossa hyödyttää erityisesti niitä yrityksiä, jotka pystyvät kehittämään, luomaan ja markkinoimaan uutta teknologiaa. Muita menestyjiä ovat erityisesti turvallisuusalan yritykset, jotka jo nyt ovat tottuneet hyödyntämään etäteknologiaa sekä yritykset, jotka rahoittavat teknologian kehittämistä. Menestyjiin kuuluvat myös hyvätuloiset asiakkaat, jotka ovat tottuneet ostamaan itselleen uutta teknologiaa ja käyttämään sitä jo ennen kuin tarvitsevat erityisesti hyvinvointi- tai turvallisuuspalveluja. Menettäjiin kuuluvat pienet yritykset ja pienituloiset asiakkaat, joilla ei ole varaa hankkia uusinta teknologiaa. Menettäjiä ovat myös yritykset, jotka tarjoavat työvoivoimavaltaisia ja ihmisläheisiä hoivapalveluja.

Teknologian käytön lisääntyminen aikaansaa uusia mahdollisuuksia. Erilaiset tahot, kuten työväenopistot, kansanopistot, järjestöt jne. voivat kouluttaa ikäihmisiä teknologian käyttämiseen. Teknisiä laitteita voitaisiin tarjota asiakkaille koekäyttöön kirjastoissa ja teknologialainaamoissa, tai järjestää kotikutsuja, joissa uutta teknologiaa tuodaan ihmisille tunnetuksi. Uhkia voidaan ehkäistä muun

muassa juuri etukäteiskokeilun ja vertaisoppimisen avulla, sekä vastuuttamalla laitteiden myyjiä laitteiden soveltuvuudesta luvattuun käyttötarkoitukseen.

Taulukko 8 Etelä-Pohjanmaan skenaario 1. Roboti-hopoti: SWOT -analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sektorien välinen yhteistyö, yhteinen tavoite, yhteisöllisyys. • Teknologialla taataan palvelut asuinpaikasta riippumatta • Myönteinen asennoituminen teknologiaa kohtaan. • Alueella laajaa hyvinvointitekologiaosaamista teknologiakeskuksen ja hankkeiden kautta. • Julkisella sektorilla vahva päätoimijan rooli, minkä myötä asiakkaan mahdollisesti helpompi saada edullisesti teknologisia palveluita. • Asiakkaalla suuri vastuu ja rooli omissa palveluissaan 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikäihmisillä haasteita teknologian käyttöönotossa ja osaamisessa. • Teknologia ei voi korvata täysin ihmisten välistä vuorovaikutusta • Kallista, pysyykö tieto-taito kehityksen mukana • Etäteknologian toimimattomuus haja-asutusalueiden katvealueilla • Henkilöstön kouluttaminen teknologian käyttöön hidasta • Yritysten ja järjestöjen rooli voi jäädä kapeaksi, • Raha keskeisin kriteeri palveluiden tuotannossa, laatu kärsii. • Lisenssit, ®-oikeudet, toinen toimija ei voi kehittää vanhaa eteenpäin • Puuttuu sen tyyppisiä yrityksiä jotka kehittävät teknologiaa • Verkostojen katvealueet, WLAN-, 4G -ei toimi • Huoltovarmuus heikko: mitä sähkökatkon varalle? • Jatkuvien uusien vempelien loputon tulo • Riittääkö asiakkaalla motivaatiota opetella teknologian käyttöä • E-P ei teknologiamakaunta: ei koulutusta, ei yrityksiä
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teknologia mahdollistaa työn tuottavuuden parantamisen, jolloin aikaa ja resursseja paremmin palveluiden inhimilliseen puoleen. • Teknologiaa hyödyntämällä pystytään laajentamaan henkilöstön työnkuvaa (jää ns. "aikaa myös muulle") • Väestön kahtiajakautuminen heikkenee kun kaikille turvataan julkiset palvelut. • Videoneuvotteluyhteyksillä ikäihmisten vertaistukiryhmiä • Kustannustehokkuus - mahdollisuus säilyttää julkiset hyvinvointipalvelut • Yritysten uudet markkinat. Vientituotteita hyvinvointiteknologian saralle • Järjestöt teknologian kotouttajina ja yritykset sen kehittäjinä ja tuottajina. • Sosiaalinen media, monet vanhat ihmiset käyttävät jo nyt • Nuoremmat polvet oppivat nopeasti käyttämään kojeita 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ihmisen läsnäoloa saa vain rahalla, muille kylään tulee vain robotti. • Teknologia on vaikeata käyttää tai se toimii huonosti. • Laitteita käytetään henkilöillä, joille ne aiheuttavat ahdistusta. • Teknologia jää irralliseksi kikkailuksi. • Järjestöjen rooli palvelujen aiheuttamien ongelmia "korjaavaa". • Palvelunkäyttäjien eri-arvoistaminen. • Kuullanko aidosti ihmisten näkemyksiä? • Syysmyrskyt, tulvat • Globaalisiaatio: (osa)palvelut hajautuvat ympäri maailmaa, ovatko tiedot aina tarvittaessa saatavilla (teknologiarippuvuus) • Vanhojen ihmisten hankaluus oppia uutta • Oikeus kieltäytyä vempelien käytöstä?

Menestyjät ja menettäjät Etelä-Pohjanmaan skenaariossa 1 Roboti-hopoti:

Menestyjät

- Yritykset, jotka kykenevät kehittämään, luomaan ja markkinoimaan uusia teknologioita (Turvatiimi, Securitas, Teknologiakeskus)
- Yritykset jotka pystyvät rahoittamaan uuden teknologian kehitystä
- EPTEK, jos saa vahvan roolin teknologian levittäjänä
- Turvallisuusalan yritykset, hyödyntäen uutta teknologiaa
- Meditiimi, Respecta: lääketieteellinen teknologia; sairaalan apuvälineteknologia
- Hyvätuloiset asiakkaat, ovat jo tottuneet ostamaan teknologiaa kotiin
- Toimijat, jotka tukevat teknologian käyttöä: ohjaus, jakelu, neuvonta, huolto

Menettäjät

- Pienet yritykset: kuntien ym. ei kannata ostaa tekniikkaa pieniltä yrityksiltä, toimitusten jatkuvuutta ei voida taata
- Asiakkaat, jotka joutuvat käyttämään monenlaisia ja eri logiikalla toimivia laitteita, jotka eivät ole yhteensopivia
- Ihmisläheisen hoivapalvelun tuottajat: työvoimavaltaista = kallista
- Yritykset, jotka eivät ota teknologiaa laajasti käyttöön
- Pienituloiset asiakkaat, joilla ei ole ollut eikä ole tulevaisuudessa varaa teknologiaan

Toimenpidesuosituksukset Etelä-Pohjanmaan skenaariossa 1 Roboti-hopoti:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Koulutuksia teknologian käyttöön: kansanopisto, teknologiakeskus, Ikäkeskus
- Vempeleiden koekäytön mahdollisuus kotiin, lainaamoja jotka promotoivat (uusi suosittelijoiden ammattikunta)
- Kotikutsut teknologian kaupitteluun (vrt. Tupperware)
- Älykoteja rakennetaan ihmisten kokeiltavaksi, sisältävät uutta teknologiaa (showroom)

Uhkien torjuminen

- Mahdollisuus testata + vertaisoppia vempeleistä
- Tuotteiden myyjille vastuuta siitä että tuotteet vastaavat tarkoitusta (sertifiointi?)
- Vaade teknologian ”idioottivarmuudelle”
- Käyttäjien tuki teknologian käyttöön varmistettava

2.2.2 Etelä-Pohjanmaan skenaario 2. Keppihevonen (itse tekemällä ja toimimalla)

Väestön ikääntyminen luo paljon mahdollisuuksia vapaaehtoistyön toteuttamiselle ja kasvattaa vapaaehtoisten tarvetta. Kasvavalla hyväkuntoisten eläkeläisten väestönosalla on aikaa osallistua vapaaehtoistoimintaan. Järjestöt keskittyvät yritysmuotoisen palvelutuotannon sijaan entistä enemmän varsinaiseen

perustehtäväänsä, vapaaehtoistyöhön. Etelä-Pohjanmaalla vallitsee edelleen vahva kökkähenki (talkoohenki), ja ihmiset auttavat toisiaan vapaaehtoisesti, erityisesti maaseudulla, jossa naapurit tunnetaan. Vapaaehtoistyön lisääntyminen vapauttaa julkisen sektorin resursseja ja työvoimaa vaativimpien hyvinvointipalvelujen toteuttamiseen. Julkisen sektorin ja järjestöjen välinen yhteistyö on vahvaa. Heikkoutena vapaaehtoistyön lisääntyessä on rajanveto ”virallisten” palveluiden ja vapaaehtoistyön välillä; vapaaehtoistyöstä ei voida muodostaa liian velvoittavaa sen tekijöille, ja toisaalta vapaaehtoisesti tuotettujen palvelujen laatu sekä jatkuvuus saattavat vaihdella suuresti palvelua toteuttavasta henkilöstä ja järjestöstä riippuen. Vapaaehtoistoiminta tarvitsee aina jonkun tahon organisoimaan ja koordinoimaan toimintaa ja se tapahtuu palkkatyönä.

Vapaaehtoistyö vilkastuttaa sosiaalista kanssakäymistä ihmisten välillä. Vapaaehtoiset eläkeläiset ovat aikaisempaa korkeammin koulutettuja, ja julkinen sektori hyödyntää heitä lyhyen koulutuksen jälkeen myös vaativammissa vapaaehtoistehtävissä. Sukupolvien välistä kanssakäymistä voidaan lisätä tarjoamalla julkisia tiloja ihmisten käyttöön ja järjestämällä ylisukupolvisia tapahtumia. Suurena uhkana on syrjäytyneiden ihmisten entistä vakavampi syrjäytyminen. Kaikki ihmiset eivät halua tai eivät voi osallistua sosiaalisen ja vapaaehtoistoimintaan. Uhkana on myös julkisten palveluiden supistaminen minimiin, jos tarjolla on lähes ilmaisesti tuotettuja vapaaehtoispalveluja. Vastuut palveluista ja niiden laadusta saattavat hämärtyä ja on mahdollista että julkisten palveluiden laatu heikkenee jos ne pyritään tuottamaan tai korvaamaan mahdollisimman suuressa määrin vapaaehtoisvoimin.

Menestyjiin kuuluvat järjestöt, vapaaehtoisia kouluttavat tahot sekä yhteisöllisesti asuvat ikäihmiset. Menettäjiä ovat jo valmiiksi syrjäytyneet ihmiset, julkisella sektorilla työskentelevät sekä pienet yritykset, jotka turhaan yrittävät kilpailla vapaaehtoisesti tuotettujen palveluiden kanssa. Vapaaehtoiset voivat olla myös menettäjiä jos he joutuvat kantamaan liian suurta vastuuta ja he uupuvat työtaakan alla. Palveluiden vaihteleva laatu kiusaa asiakkaita ja vahingot ja valitukset saattavat lisääntyä.

Sosiaalisen median hyödyntäminen luo suuria mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi ja osallistumiselle. Julkisen sektorin tulee olla päävastuussa hyvinvointipalveluiden tuottamisesta, jolloin vapaaehtoistoimijoita ei kuormiteta liikaa. Uhkia voidaan torjua esimerkiksi lisäämällä asiakastaitoja, jolloin palvelujen käyttäjät tietävät paremmin, mitä erityyppisiin palveluihin turvautuminen heiltä vaatii, mitä palveluilta voidaan odottaa ja minkälaista hyvinvointia se heille tuottaa.

Taulukko 9 Etelä-Pohjanmaan skenaario 2. Keppihevonen, SWOT -analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhusten turvallisuus ja hyvinvointi ovat kaikkien asioita • Järjestöjen rooli vapaaehtoistyön koordinoijina tärkeä, uusia vapaaehtoistyön ja asumisen muotoja syntyy, kuten perhe-kodit ja sijaisperheet vanhuksille • Myös vajaakuntoisille, löytyy yhteiskunnallisesti merkittävää tekemistä. • Yhteisöllisyys ja kökkähenki. • Sosiaalinen aktiivisuus kasvaa kun on paljon eläkeläisiä joilla on aikaa osallistua vapaaehtoistoimintaan • Julkiselta sektorilta vapautuu työvoimaa laajemman työnkuvan toteuttamiseen. • Asiakaslähtöisyyden lisääntyminen • Julkisen sektorin ja järjestöjen välinen yhteistyö kehittyy • Järjestöt palaavat perustehtävänsä äärelle vapaaehtoistyöhön, ja toimivat vähemmän kuten yritykset 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käytännön tasolla yhteisöllisyys ei aina toteudu • Julkisten palveluiden kehittäminen heikkoa: vain köyhät käyttävät niitä • Vapaaehtoiset järjestöt tarvitsevat toimintansa rahoittamiseksi laajempaa lahjoitus- ja varainkeruutoimintaa • Vapaaehtoistyön muuttuminen ammattimaisemmaksi (vapaaehtoistoiminnalla ei laki-sääteisiä velvoitteita) • Vapaaehtoisten rekrytointi vaikeutuu • Vapaaehtoisten tuottamien palveluiden laadun valvonta hankalaa • Vapaaehtoisilta ei voi odottaa samankaltaista pitkäaikaista sitoutumista toimintaan kuin ammattilaisilta • Julkisen sektorin palveluita ei hyödynnetä ja ammattitaitoinen työ katoaa • Asiakkaat eivät välttämättä luota vapaaehtoispalveluiden laatuun • Ihmiset eivät halua sitoutua sitovaan ja vaativaan vapaaehtoistyöhön
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kekseliäisyys ja kierrätys käyttöön, tehdään itse ja säästetään luontoa • Ihmiset voivat tehdä työtä kykyjensä mukaan • Vapaaehtois- ja talkootyöllä tuetaan ammattilaisten palkkatyötä • Toimintatavat mahdollistavat erilaisten osallistumisen tavat • Sosiaalinen kanssakäyminen voi vilkastua vapaaehtoistoiminnan avulla • Julkinen sektori voi kouluttaa vapaaehtoisia vaativampiinkin vapaaehtoistöihin. • Sosiaalisen median hyödyntäminen vapaaehtoisten rekrytoimisessa • Opiskelijoiden hyödyntäminen vapaaehtoisina • Vapaaehtoiset eläkeläiset: koulutettuja, osaavia, terveitä ja kykeneviä • Ammattilaisten ja ”amatöörien” välinen työnjako • Koulutetaan ihmisiä asiakkaisiksi, kansalais- taidot • Julkiset tilat vapaammin yhteisöille käyttöön, esim. koulujen keittiöt • Ylisukupolvinen toiminta, opettaminen (esim. Jive-opetus koulun diskossa) • Olemassa olevaa tuunataan paremmaksi 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perheettömät, yksinäiset, syrjäytyneet vanhuksat jäävät ilman apua, hoivaa ja seuraa. Julkiset palvelut suunataan vain todella sairaille ja köyhille • Heikko julkinen talous käy perusteeksi rajata palveluja entistä kapeammaksi. • Yhteisöllisyyden kääntyminen kuppi- ja nurkkakuntaisuudeksi • Hyvinvointiyhteiskunnan alasajo - heikoimmat kärsivät eniten • Pelkkä innostunut osallistuminen ei riitä - toimivaa rahoitusta tarvitaan • Kaikki eivät halua toimia sosiaalisesti tai olla yhdessä muiden kanssa • Käykö julkinen palvelu liian kalliiksi, jos tarjolla on ilmaista vapaaehtoistyötä? • Miten pakkopalvelut turvataan? Pakkohoito, vankeus jne. • Polarisaatio: vapaaehtoistyö ja julkiset palvelut köyhien apuna, rikkaat voivat ostaa palveluita • Palvelujen laatu heikkenee • Eläkeläiset aurinkorannikolla eivätkä tekemässä vapaaehtoistyötä • Ongelmina vapaaehtoispalvelujen laatu, jatkuvuus ja vastuukysymykset • Kolmannen sektorin jättäjäversio voi olla kauhuskenaario • Amatööriammattilaiset ohjaavat väärin (esim. potilastukihenkilöt, mikä toimii itselle, ei aina toimi muille)

Menestyjät ja menettäjät Etelä-Pohjanmaan skenaariossa 2. Keppihevonen:

Menestyjät

- Terhakka, omat tarpeensa tunteva asiakas
- Järjestöt, organisoivat vapaaehtoistyötä ja palvelujen tarjontaa
- Vapaaehtoisten kouluttajat, oppilaitokset tunnustavat eri osaamisia (esim. vapaaehtoistyön näyttötutkinto)
- Vastavuoroinen opettaminen, esim. yhdeksäsluokkalaiset järjestävät vanhuksille ATK-kurssin
- Pikkukuntalaiset: kun kaikki tuntevat toisensa, tilaisuuksien ym. järjestely onnistuu epävirallisesti sopien
- Kunnat saavat pienemmällä rahasummalla enemmän palveluita
- Yhteisöasujat, omakotitaloyhdistykset, aktiiviset taloyhtiöt
- Eliittipalvelujen tuottajat ("Luis Vuitton care")

Menettäjät

- Oppilaitokset: kansalaisten käytännön kautta saatu tieto/osaaminen tunnustetaan, tutkintojen ja diplomien merkitys heikkenee
- Maan hiljaiset, paikkakunnalle juuri muuttaneet: eivät kiinnostuneita osallistumaan, ei sosiaalisia verkostoja
- Viranomaiset ja byrokraatit: lupahallintoa höllennetään, tapahtumien ja tilaisuuksien järjestäminen helpommaksi, tarve ammattilaisten työlle vähenee
- Pienet yritykset voivat näivettyä, kun samaa palvelua tuotetaan vapaaehtoisvoimin
- Miten käy vaativan asiakkaan? Vapaaehtoispalveluina vai markkinoilta?
- Kunnat menettävät verotuloja yritystoiminnan vähentyessä

Toimenpidesuositukset Etelä-Pohjanmaan skenaario 2. Keppihevonen

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Sosiaalinen media tapahtumien, talkoiden organisoinnissa
- Julkisten, puolijulkisten tilojen käyttökynnyksen madaltaminen
- Julkinen sektori kattaa päävastuun, vapaaehtoisille ei liikaa kuormitusta

Uhkien torjuminen

- Turvataan, että vapaaehtoistyö säilyy vapaaehtoisena: ei liika sitovaa, ei liika velvollisuuksia
- Julkinen sektori "takuumiehenä" myös järjestöjen tuottamille palveluille, aliurakointi
- Asiakastaitojen lisääminen, asiakkaiden oltava tietoisia mitä tiettyyn palveluun turvautuminen tarkoittaa

2.2.3 Etelä-Pohjanmaan skenaario 3. Rahalla saa, hevosella pääsöo (palveluita saa ostamalla)

Etelä-Pohjanmaalla löytyy jo jonkin verran asiakkaita, joilla on varaa ostaa palvelunsa yksityisiltä markkinoilta. Hyvälaatuiset palvelut menestyvät ja saavat asiakkaita, jolloin palveluntuottajien on kilpailtava keskenään erityisesti palvelujen laadussa. Julkinen sektori tuottaa omat palvelunsa, sillä ostovoimaiset asiakkaat

voivat ostaa tarvitsemiaan lisäpalveluja yksityisiltä markkinoilta. Kansalaiset jakautuvat rikkaisiin ja köyhiin, ja julkiset palvelut muuttuvat vain köyhille tarjottaviksi välttämättömiksi palveluiksi. Yksityistä palvelutuotantoa ei välttämättä tulevaisuudessakaan ole tarjolla haja-asutusalueille.

Innovatiivisten palveluiden kehittäminen ja tuottaminen on mahdollisuus alueen hyvinvointi- ja turvallisuusalan yrityksille. Uusien palvelujen tuottaminen ja kehittäminen vähentää julkisen sektorin painetta palvelutuotannossa. Lisääntynyt yksityisten palvelujen tuotanto ja syntyneet työpaikat saattavat houkutella Etelä-Pohjanmaalle uusia osajia ja erityisesti maahanmuuttajia, joiden lukumäärä on vuonna 2012 valtakunnallisessa vertailussa hyvin pieni. Pienituloisten mahdollisuudet palvelujen hankkimisessa ovat yhteisöllisyyden varassa: sukupolvien tai lähipiirin yhteisasumisen avulla yksityisiä palveluja voidaan hankkia yhteisesti maksettuna, tai ikäihmisten kotona asuminen voidaan turvata omaishoivan avulla.

Menestyjiin kuuluvat erityisesti hyvinvointi- ja turvallisuuspalveluja tuottavat yksityiset yritykset sekä hyvätuloiset asiakkaat, joilla on varaa ostaa palveluja. Menettäjiä ovat muun muassa heikkotuloiset tai yksinasuvat palvelujen tarvitsijat, jotka joutuvat turvautumaan heikentyneen julkisen sektorin palveluihin, sekä järjestöjen vapaaehtoiisiin, joita on yhä vähemmän. Omaishoiva rasittaa etenkin pienituloisia.

Ihmisten lisääntynyt terveystietoisuus ja omaan terveyteen panostaminen vähentävät palvelujen kysyntää. Yrittäjien määrä kasvaa kun hyvinvointimarkkinat laajentuvat julkisen sektorin supistuessa. Polarisaation uhkaa voidaan torjua huolehtimalla julkisen sektorin riittävästä palveluiden tarjonnasta, jolla varmistetaan palveluiden saatavuus myös pienituloisille.

Taulukko 10 Etelä-Pohjanmaan skenaario 3. Rahalla saa, hevosella pääsöo, SWOT - analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yritysten hoivamarkkinat kasvavat ja kukoistavat • "Rahalla saa ja hevosella pääsöo" - asenne jo valmiiksi joillakin maakunnan asukkailla. Osalla väestöä on riittävä ostovoima • Lisää palveluntuottajia ja yrittäjyyttä, uusia palvelumuotoja kehitetään palvelemaan asiakkaiden yksilöllisiä tarpeita • Palveluntuottajat kilpailevat palveluiden laadulla; huonolaatuiset palvelut eivät saa asiakkaita, koska asiakkailta on varaa valita • Julkinen sektori pystyy tarjoamaan osan palveluista ja markkinoilta hankitaan täydentäviä palveluita 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kansa polarisoituu köyhiin ja rikkaisiin. • Julkiseen sektoriin tukeutuva ajattelutapa estää toimivien palvelumarkkinoiden ja palveluyritysten syntymisen. • Julkiset palvelut muuttuvat pienituloisten palveluiksi. • Haja-asutusalueilla yksityisten palveluiden tarjonta on niukkaa • Julkisella sektorilla on paine tuottaa enemmän palveluita, jotta tasa-arvo voidaan säilyttää • Omaishoiva uuvuttaa pienituloisten ikäihmisten omaiset
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrityksillä on laajat hoivamarkkinat, myös hoivaturismin muodossa • Rohkeus ja mahdollisuudet käyttää elämän aikana hankittua varallisuutta omaan hoitoon lisääntyä • Aidon markkinatilanteen syntyminen luo uusia palvelukonsepteja ja toimintamalleja. • Julkisen palvelutuotannon kustannuspaineet helpottuvat • Maahanmuuton lisääntyminen Etelä-Pohjanmaalle, kun lisääntyviin palveluihin tarvitaan työikäisiä toteuttajia • Perheiden kiinteys lisääntyy: vanhuset muuttavat lastensa luo asumaan, etenkin maaseudulla. Omaishoivan lisäksi ostetaan palveluita markkinoilta, ja siihen on pienempituloisillakin varaa jos laajennetun perheen varat hyödynnetään. 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rahalla saa ja pienituloiset jäävät sivuun • Yhteiskunnan polarisoituminen, eliittiyhteiskunta, josta seuraa turvattomuutta, levottomuutta, rikollisuutta sekä lisää polarisoitumista • Pienituloiset vanhuset saavat vain tiukan tuloharkinnan jälkeen heikkolaatuisia julkisia palveluita • Yksityinen kaupalliselta pohjalta toimiva palvelutuotanto nähdään mörkönä, joka on pidettävä julkisen sektorin tiukassa talutusnuorassa • Järjestöjen rooli "vahtikoirana" haastava • Julkiselta sektorilta aletaan vaatia liikaa (esim. asiakkaiden toimesta) • Omaishoitajille liikaa vastuuta hoivasta

Menestyjät ja menettäjät Etelä-Pohjanmaan skenaariossa 3. Rahalla saa, hevosella pääsöo:

Menestyjät

- Hyvinvointi-, hoiva- turvallisuus- ja terveystalvveluja tuottavat yritykset
- Hyvätuloiset ikäihmiset
- Maksullisia palveluja tuottavat järjestöt

Menettäjät

- Pienituloiset ikäihmiset
- Yksinasuvat ikäihmiset
- Vapaaehtoistyöhön perustuva järjestötoiminta
- Kuormittuvat omaishoitajat, etenkin pienituloiset

Toimenpidesuosituksukset Etelä-Pohjanmaan skenaariossa 3. Rahalla saa, hevosella pääsöo:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Ennakoiva karttoitus palveluille
- Omaan terveyteen panostaminen vähentää palveluiden tuottajien paineita
- Avoimempi tiedon jakaminen ja osaamisen jakaminen
- Yrittäminen on aiempaa helpompaa, joten yrityksiä syntyy paljon

Uhkien torjuminen

- Julkinen sektori tasa-arvoa vahvistamassa ja polarisaatiota torjumassa
- Lainsäädäntö takaa tasa-arvoa, lain noudattamisen valvonta tärkeää
- Järjestöt puolustavat eri kansanosien (vanhukset, vammaiset, omaishoitajat jne.) etuja

2.2.4 Etelä-Pohjanmaan skenaario 4. Kaikki pysyvät kärryillä (hyvinvointi pyritään turvaamaan kaikille laajasti)

Laadukkaat hyvinvointi- ja turvallisuuspalvelut turvataan kaikille tulotasosta riippumatta. Palvelut tuotetaan monituottajamallin mukaisesti, ja eri sektoreiden välinen työnjako on toimivaa ja luo parhaat mahdolliset raamit palvelutuotannolle. Ihmisten lisääntynyt terveystietoisuus pienentää palveluntarvetta. Lisääntyneestä terveystietoisuudesta huolimatta väestön ikääntyminen kuitenkin jatkuu, ja monet ikään liittyvät sairaudet (kuten dementoivat sairaudet) lisäävät kaikkein iäkkäimpien palveluntarvetta. Etelä-Pohjanmaalla on paljon kuntia, joissa väestö ikääntyy varsin nopeasti ja se vaikuttaa mahdollisuuksiin tuottaa monimuotoisia palveluja. Kuntien verotulot ovat valtakunnan tasolla katsottuna alhaiset.

Palveluiden tuottaminen monen tahon yhteistyönä luo monenlaisia mahdollisuuksia. Yhdessä toimien löydetään ja kokeillaan uudenlaisia toimintatapoja. Kansalaiset saavat lisää vaikutusmahdollisuuksia palveluiden toteuttamiseen, erityisesti järjestötoiminnan kautta. Etelä-Pohjanmaalla hyödynnetään entistä paremmin maakunnan ja maaseudun yhteisöllisyyttä palvelutuotannossa sekä voidaan sen myötä suunnata palvelutuotannon resursseja kustannustehokkaasti. Uhkana voidaan pitää verotuksen kiristymistä, jos laajat hyvinvointipalvelut halutaan turvata julkisin varoin. Lainsäädäntö saattaa vaikeuttaa monituottajamallin muodostumista, esimerkiksi laki potilaan asemasta ja oikeuksista saattaa vaikeuttaa asiakastietojen siirtämistä taholta toiselle ja vaarantaa ylisektoraalisen yhteistyön. Laajoihin palveluihin voi olla haasteellista löytää riittävän osaavaa henkilökuntaa, jos vaadittavat osaamisalueet ovat kovin moniulotteisia.

Menestyjiä ovat monialaiset osaajat sekä järjestöt. Laajasti koulutetut ja monialaisen työkokemuksen koonneet työntekijät työllistävät itsensä helposti monituottajamallin mukaiseen palvelutuotantoon. He pystyvät koordinoimaan laajoja kokonaisuuksia ja hallitsevat monialaista tietoa. Järjestöt nousevat entistä tärkeämpään asemaan palveluiden tuottajina ja asiakkaiden äänitorvina. Menettäjiä saattavat olla vaativat asiakkaat sekä varakkaat kansalaiset. Kun

hyvinvointia pyritään tarjoamaan kaikille tasapuolisesti ja kaikki palveluntuottajat on valjastettu yhteiseen palvelutuotantoon, niin lisäpalveluja ei välttämättä ole saatavilla niitä haluaville, vaikka maksukykyä olisi. Moninaisten palvelujen tuottaminen julkisin varoin kaikkien ulottuville vaatii tulevaisuudessa verotuksen kiristymistä ja se kohdentuu erityisesti hyvätuloisiin.

Sektorirajat ylittävän yhteistyön avulla voidaan luoda uudenlaista toimintaa ja laajoja palvelukokonaisuuksia, kun kehitetään olemassa olevan palvelutuotannon ympärille uutta toimintaa. Uusien ikäpolvien houkuttelemisen mukaan järjestötoimintaan sekä työurien pidentäminen luovat myös mahdollisuuksia. Uhkia voidaan torjua muun muassa ennaltaehkäisevällä työllä, liikkuvien palveluiden käyttöönottamisella, jolloin palvelut jalkautetaan myös haja-asutusalueille, sekä lääkärripulaa torjumalla.

Taulukko 11 Etelä-Pohjanmaan skenaario 4. Kaikki pysyvät kärryillä, SWOT -analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvoinnin monituottajamalli vastaa hyvin erilaisten kansalaisten tarpeisiin • Yhteisöllisyyden vahvistuminen ja yhdessä toimiminen • Laadukkaita palveluja saavat kaikki tulotasoon katsomatta. Yhteistyö ja työnjako eri sektoreiden ja kanssa toimivaa ja tarkoituksenmukaista • Ikäihmiset ovat entistä virkeämpiä ja osallistuvat enemmän • Ihmisten lisääntynyt terveystietoisuus pienentää palveluntarvetta • Julkiset palvelut voivat tukeutua etenkin maaseudulla yhdessä tekemiseen • Yhteinen tahtotila 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palveluiden kysyntä kasvaa väestön ikääntyessä. Kuntien talous on uhattuna • Maakunta on taloudellisilla mittareilla mitattuna yksi heikoimpia (yleinen ansiotaso, BKT/asukas, vientikaupan osuus, koulutustaso jne.) • Suhdanteiden muuttuessa palveluja karsitaan ja parempina aikoina jälleen lisätään, seurauksena heiluriliikettä • Terveystietoisuus ei vähennä kaikkien sairauksien esiintyvyyttä • Toiminnan valvonta ja koordinaatio ei aina ole ajantasaista • Ammattitaitoinen palvelu voi kärsiä, jos kansalaisista löytyy tietoa ja taitoa enemmän
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Julkiset, järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat toimivat yhdessä ja jakavat vanhushoivan vastuuta saumattomasti • Kansalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa järjestöjen kautta palveluiden suuntaan • Pienellä maakunnalla mahdollisuuksia hyödyntää yhteisöllisyyttään ja suunnata resurssinsa kustannustehokkaasti • Uusien yhteisten toimintatapojen löytäminen ja rohkea kokeilu • Hyvinvoivat ihmiset jaksavat kauemmin työelämässä • Etelä-Pohjanmaasta tulee houkutteleva asuinpaikka • Suomeen syntyy niin houkutteleva hoivavaltio että maasta tulee Euroopan Florida: eläköitymisen ihmema 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talouskehitystä ei saada pysyväälle kasvururalle jolloin laaja julkinen, verovaroin toimiva palvelukonsepti ei toimi • Eliniän noustessa voi verotus nousta yli kipukynnyksen • Palveluiden keskittäminen • Lainsäädännön muutokset tarpeen, jotta sektorirajat ylittävä yhteistyö voi toteutua • Liikkuviin palveluihin vaikea saada koulutettua henkilöstöä, jos palvelut ovat hyvin laajat

Menestyjät ja menettäjät Etelä-Pohjanmaan skenaariossa 4. Kaikki pysyvät kärryillä:

Menestyjät

- Monialaiset osaajat
- Kansalaisten äänitorvena toimivat järjestöt
- Palveluita tuottavat ja yhteistyökykyiset järjestöt ja yritykset

Menettäjät

- Vaativat asiakkaat eivät saa haluamiaan palveluita
- Varakkaat kantavat yhä raskaamman verotaakan

Toimenpidesuositukset Etelä-Pohjanmaan skenaariossa 4. Kaikki pysyvät kärryillä:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Sektorirajat ylittävä yhteistyö erilaisten toimijoiden kesken
- Laajojen palvelukokonaisuuksien tuottaminen, kehitetään vanhan ympärille uutta
- Järjestöt voivat ottaa esimerkkiä Martoista, jotka ovat saaneet uusia ikäpolvia toimintaansa
- Työurien pidentäminen joustavin ratkaisuin

Uhkien torjuminen

- Liikkuvien palveluiden käyttöönotto
- Lääkäripulan torjuminen

2.2.5 Osaamistarpeet Etelä-Pohjanmaalla

Osaamistarpeita (Taulukko 12) on kartoitettu ensimmäisessä työpajassa tehtyjen ydinpätevyyspuiden perusteella, jolloin osaamisalueita kartoitettiin valtakunnallisten taustaskenaarioiden valossa. Niitä on täydennetty kolmannessa työpajassa, jolloin alueelliset skenaariot olivat valmiina.

Taulukko 12 Osaamistarpeet Etelä-Pohjanmaan ForeMassi2025-skenaarioissa.

Tiedot, taidot	Arvot, asenteet	Kontaktit, kokemukset
Skenaario 1: Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla		
<ul style="list-style-type: none"> - teknologiaosaaminen - ammattitaito: monialaisuus, rajoja rikkova - laitteiden käyttö ja huoltotaidot - taito ohjata ihmisiä laitteiden käyttöön, myös etäohjaus 	<ul style="list-style-type: none"> - itsemääräämisoikeus (eettinen näkökulma: valvonta 24/7) - muutosvastarinta teknologian suhteen - avustavaa vai korvaavaa teknologiaa? - ongelmalähtöinen vai ihmislähtöinen lähestymistapa? 	<ul style="list-style-type: none"> - omaiset ja ystävät apuna - palvelujen tuottajat (yksityinen, julkinen, kolmas sektori) - vanhusneuvosto, valtuutetut - tottumus teknologian käyttöön
Skenaario 2: Kansalaisyhteiskunnan nousu		
<ul style="list-style-type: none"> - monimuotoisuuden tukeminen, koordinaatio - sektoriosaaminen ja -tuntemus - vuorovaikutustaidot - ihmisen huomioiminen - järjestötyön osaaminen - asiakastaidot 	<ul style="list-style-type: none"> - erilaisuuden salliminen - järjestöjen omavalvonta - vapaaehtoistyö yleinen arvo - yhteisöllisyys 	<ul style="list-style-type: none"> - monimuotoiset lisäpalvelut - peruspalvelujen lisäksi kontaktit järjestöihin ja tietämys siitä mikä edustaa kutakin ihmisryhmää - omanlaisen vapaaehtoistyön löytäminen
Skenaario 3: Markkinoiden ehdoilla		
<ul style="list-style-type: none"> - vuorovaikutustaidot - yrittäminen, liiketoimintaosaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - yhteisöllisen moraalien elvyttäminen - yrittäjyys - suvaitsevaisuus - tasa-arvoon pyrkiminen polarisaation sijaan 	<ul style="list-style-type: none"> - yrityskontaktit - epäviralliset verkostot - palveluiden vertailu
Skenaario 4: Kokonaisvaltainen hyvinvointi		
<ul style="list-style-type: none"> - teknologiaosaaminen - käyttäjille - tekniikkakoulutusta - lakien rajoitteet (elintarvikekuljetukset) 	<ul style="list-style-type: none"> - yhteisöllisyys - halu uusien palvelukombinaatioiden luomiseen, kokeiluun - olemassa olevien tuotteiden ja palveluiden yhdistely uusilla tavoilla - kasvuhaluus yrityksillä - itse pärjäämisen eetos 	<ul style="list-style-type: none"> - maaseutu ympäristö perhekoodille - yleispalvelut vs. erikoistuvat palvelut (logistinen, vai sellainen joka sekä kuljettaa että ruokkii)

Kolmannessa työpajassa kartoitettiin tulevaisuudessa tarvittavia ammatteja. Osasta ammasteista tehtiin tarkempi kuvaus osaamisprofiilin muodossa.

Tulevaisuuden ammatit (tummennetuista osaamisprofiili):

- **pystyssäpitäjä**
- teknologiasuosittelija
- neuvoja (kaikkeen arjesta selviytymiseen)
- **alihankinta-ammattilainen**
- korttelitalkkari, aviomiespalvelu, vaimopalvelu
- alaston siivoaja, tai muu kotiin tuleva viihdykepalvelu
- vapaaehtoisten rekrytoija, värväri
- koordinaattori yhdistämään eri toimijoiden voimat yhdeksi tueksi asiakkaalle
- **teknologiatohtori**
- **tietolaarihenkilö**
- **jokapaikanhöylä**
- kyläapostoli (seurakunta)
- hyvinvointibussin kuljettaja

Taulukko 13 Etelä-Pohjanmaan osaamisprofiilit.

Osaamisprofiili 1: Teknologiatohtori	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Käyttää tekniikkaa + sovittaa asiakkaan tarpeita ja tekniikkaa yhteen, sosiaaliset taidot, kyky selittää kansantajuisesti, saattaa tekniikka käyttökuntoon, sulkea vehkeistä pois ne ominaisuudet joita ei tarvitse, suositella teknologiaa + ratkaisuja ihmisille puolueettomasti, ripeä, tuntee uudet teknologiat laajasti, hankintakanavat tiedossa, korkea kahvinsietokyky + pikkuleipätoleranssi, aloitteellisuus, arjen taidot, tilannetaju
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Ammatillinen taso. Teknologian hyödyntäminen + käyttö, sosiaaliset taidot, tiedonhaku uuden teknologian suhteen, objektiivinen arviointi ja vertailu, vuorovaikutus
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Laajasti harjoittelua, paljon ihmisten kanssa esim. kodinkoneliikkeessä, puhelinpalvelu (esim. teleoperaattorin), kotipalvelu, teknologiafirmat
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kunnan/yrityksen kotipalvelu, maahantuojien yhteenliittymä, oma yritys, showroom -tyyppiset näyttökodit joita vaikka teknologiakeskus esittelee, apuvälinepalvelut/-keskus, projektit, palvelutalot

Osaamisprofiili 2: Pystyssäpitäjä	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Kodin riskitekijät + turvallisuus, fysiologia + anatomia, hieman fysioterapiaa, sairauksista, sosiaaliset suhteet, työergonomia (nostaminen, liikuttaminen)
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Terveydenhuoltoala, palomies, ensihoitohenkilökuntaa, liikunnanohjaaja, voisi olla terveys+liikunta - kombinaatio, mahdollisuus yhdistää muuta kuten pelastus, tasapaino tms.
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Tuntoutuspaikat, seniorikuntosalit, päiväkeskus, palvelukeskus, kotihoito, senioritalot, vanhainkodit
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Talvelutalo, yritys joka kouluttaa asiakkaita + omaisia, intensiivijaksoja sairaalasta kotiutuvalle kotona/kotihoidossa, kotipalvelujen tuottajat, kuntien ehkäisevät kotikäynnit, omaishoitajien tukena

Osaamisprofiili 3: Alihankinta-ammattilainen	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Lait (kilpailutus, sopimus), sosiaali- ja terveydenhuolto, organisointikyky, kunnallinen organisaatio, laaja-alainen hyvinvoinnin ymmärrys, yritystoiminta, talousosaaminen, laatuosaaminen, verkostoituminen
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Useita oppiaineita perusopinnoissa: talous, hallinto, sosiaali, terveys, laki. Yliopistotasoinen/AMK
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Kunnan kilpailutusosasto, iso hoiva-/terveysyritys, projektit, sekä hankinta että myyntiorganisaatiossa, ruohonjuuritason harjoittelua: järjestö, vertaistuki, kotipalvelu. Kohtuullinen määrä.
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kunnat, isot yritykset, isot järjestöt.

Osaamisprofiili 4: Tietolaarihenkilö	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Oltava tieto palveluista (kaikista: muutkin kuin sosiaali- ja terveyspalvelut), asiakaspalvelu, kaikkien ei tarvitse olla moniosajia: tietoa yhdistetään, vuorovaikutustaidot, rajojen rikkoja, yksilöllinen huomiointi
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Sosiaali- ja terveysalan koulutus hyväksi, ei välttämätön. Tietoa hankittava yli oppirajojen koulutuksessa, elämäkokemus hyväksi (on kontakteja, kokemusta). AMK
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Monilla eri sektoreilla, erilaisissa paikoissa, eri kunnissa
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kaikki sektorit, seurakunta (?)

Lähteet:

Etelä-Pohjanmaan maaseudun kehittämissstrategia 2014-2020.

[http://www.ely-](http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaPohjanmaanELY/EUrahoitus/Documents/MSJ%20hyv%C3%A4ksym%C3%A4EPO%20ELY_maaseudun%20kehitt%C3%A4misstrategia_2014-2020.pdf)

[keskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaPohjanmaanELY/EUrahoitus/Documents/MSJ%20hyv%C3%A4ksym%C3%A4EPO%20ELY_maaseudun%20kehitt%C3%A4misstrategia_2014-2020.pdf](http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaPohjanmaanELY/EUrahoitus/Documents/MSJ%20hyv%C3%A4ksym%C3%A4EPO%20ELY_maaseudun%20kehitt%C3%A4misstrategia_2014-2020.pdf)

Kansaneläkelaitos. www.kela.fi

Koponen, Eija-Leena, Laiho, Ulla-Maija & Tuomaala, Mika (2012) Mistä tekijät sosiaali- ja terveysalalle - työvoimatarpeen ja -tarjonnan kehitys vuoteen 2025. TEM-analyyseja 43/2012.

http://www.tem.fi/files/34537/sosiaali- ja_terveysala.pdf

Poliisin tietoon tullut rikollisuus 2010. Tilastokeskus 2011

http://www.stat.fi/til/polrik/2010/polrik_2010_2011-04-07_fi.pdf

SOTKANet <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>, THL.

Tilastokeskus, www.stat.fi

Turvallisia vuosia ikääntyneille 2012. Selvitys ikääntyneiden turvallisuustilanteesta Suomessa. Sisäasiainministeriön julkaisuja 27/2012. http://www.intermin.fi/download/34419_272012.pdf.

3 ForeMassi2025-alue työskentely

Pirkanmaalla

Pirja Fagerlund, TAMK

3.1 Pirkanmaan yleiskatsaus

Pirkanmaalla asui kesäkuun 2011 lopussa 489 137 asukasta. Vuonna 2009 Pirkanmaalla oli 30 686 toimipaikkaa, joissa työskenteli 129 396 henkilöä. Vuoden 2011 lopussa Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli 10,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 25 782 (Alueelliset talousnäkömät 1/2012, TEM:n ja ELY-keskusten julkaisu).

Pirkanmaan talousnäkömät ovat odottavan positiivisia. Aluetaloukskatsumen 1/2012 sidosryhmäarvioin mukaan työttömyystilanne ja -rakenne ovat paremmat kuin vuotta aiemmin. Sidosryhmän arvioijista 47 % ilmoitti työllisyyskehityksen paranevan ja sama määrä uskoi sen pysyvän vähintään samalla tasolla. Vastaavasti kuntien elinkeinoelämän avainhenkilöiden näkemysten mukaan työllisyystilanne säilyy entisenlaisena (Alueelliset talousnäkömät 1/2012, TEM:n ja ELY-keskusten julkaisu).

Kuva 4 Pirkanmaa.

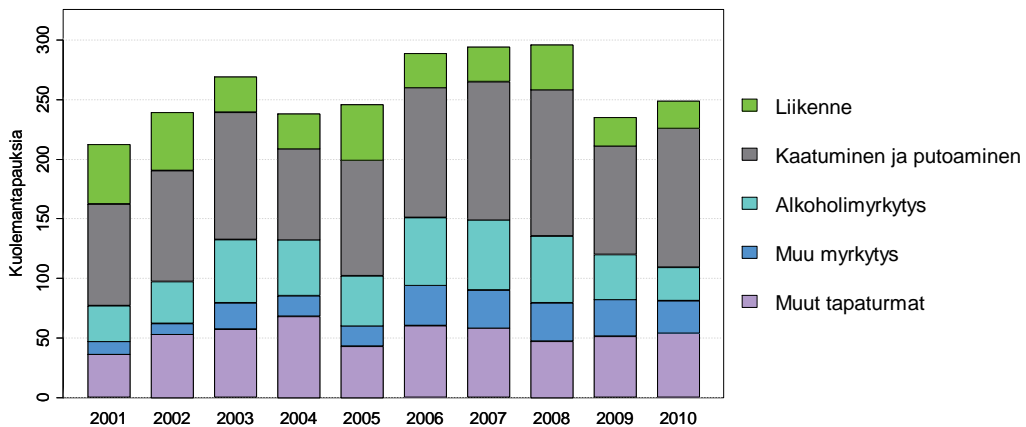
Taulukko 14 Pirkanmaan kunnat (2010 kuntajako) ja väestörakenne (%) ikäryhmissä (2010), sukupuoli yhteensä. Lähde: Tapaturmakatsaus 2012, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri.

Kunta	0-17	18-19	20-24	25-29	30-54	55-64	65-79	80-	Yhteensä
Koko alue	19,8	2,4	6,6	7,1	32,7	14,1	12,5	4,8	486179,5
Akaa	22,6	2,2	3,9	5,1	33,9	14,8	12,3	5,2	16935
Hämeenkyrö	22,1	2,5	4,0	4,6	33,3	15,0	13,2	5,3	10462,5
Ikaalinen	17,6	2,7	5,5	4,6	29,2	17,4	16,2	6,9	7426
Juupajoki	19,7	2,1	3,8	4,5	29,5	17,3	16,3	6,7	2105
Kangasala	24,5	2,3	3,7	4,8	35,5	13,8	11,7	3,8	29598,5
Kihniö	16,3	2,5	4,8	5,0	29,6	17,4	16,5	7,7	2241,5
Lempäälä	27,1	2,5	4,1	5,2	35,8	12,7	9,5	3,1	20383
Mänttä-Vilppula	17,0	2,5	4,1	4,3	29,3	18,6	16,6	7,7	11454,5
Nokia	23,4	2,3	4,1	5,4	35,6	14,2	11,1	3,9	31502
Orivesi	19,8	2,4	4,0	4,5	30,9	15,9	16,0	6,5	9625,5
Parkano	18,4	2,2	4,2	4,6	28,5	18,9	16,7	6,4	7023,5
Pirkkala	25,7	2,3	4,1	5,8	37,0	12,3	10,4	2,4	16876
Punkalaidun	17,2	2,1	4,1	3,2	28,0	17,0	18,8	9,5	3307
Pälkäne	20,4	2,2	3,5	3,7	31,7	15,7	16,1	6,7	6981
Ruovesi	16,8	2,2	3,4	3,9	27,9	18,0	18,9	8,9	5069,5
Sastamala	20,1	2,3	4,4	4,6	30,2	16,4	15,3	6,6	24485,5
Tampere	16,7	2,5	9,7	10,1	32,1	12,8	11,6	4,5	212362
Urjala	17,1	2,2	4,3	4,5	29,9	17,0	17,4	7,7	5348,5
Valkeakoski	19,6	2,2	4,8	5,2	31,3	16,8	14,5	5,6	20737,5
Vesilahti	28,0	2,2	2,8	3,6	36,4	11,8	10,9	4,3	4355
Virrat	16,5	2,2	4,6	4,1	27,8	18,8	17,9	8,1	7563
Ylöjärvi	26,2	2,2	3,8	5,0	36,2	12,9	10,4	3,2	30337,5

Taulukko 15 Tapaturmaiset kuolemat Pirkanmaalla 2001-2010 iän ja sukupuolen mukaan (Lähde Tapaturmakatsaus 2012, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri).

Taulukko 2. Tapaturmaiset kuolemat alueella yhteensä vuosina 2001–2010 iän ja sukupuolen mukaan, N.

	0-17	18-19	20-24	25-29	30-54	55-64	65-79	80-	Miehet	Naiset	Yhteensä
Liikenne, kevyt	7	<5	<5	<5	23	12	38	13	61	38	100
Liikenne,moottoriajoneuvot	15	19	29	25	80	30	35	16	193	56	250
Kaatuminen ja putoaminen	<5	<5	<5	5	103	107	250	556	538	485	1020
Hukkuminen	6	<5	5	<5	37	42	32	<5	116	14	130
Tukehtuminen	6	<5	<5	<5	21	26	23	9	59	29	90
Tulipalo	<5	<5	<5	<5	22	12	16	7	52	11	60
Paleltuminen	<5	<5	<5	<5	22	24	19	11	55	22	80
Alkoholimyrkytys	<5	<5	<5	<5	255	137	47	<5	342	104	450
Muu myrkytys (*)	<5	13	20	20	95	34	38	7	163	68	230
Muut tapaturmat	9	<5	<5	<5	53	34	39	33	115	57	170
Yhteensä	50	40	70	70	710	460	540	660	1690	880	2580

Kuva 5 Tapaturmissa Pirkanmaalla kuolleet syyn mukaan 2001-2010. Lähde Tapaturmakatsaus 2012, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri.

Rikosten määrä Pirkanmaalla kasvoi tuntuvasti. Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä lisääntyi vuonna 2011 vuoteen 2010 nähden. Lisäystä oli 10,81 prosenttia eli 7 357 rikosta. Liikenne rikkomusten määrän kasvu oli merkittävin tekijä rikosten lisääntymiselle (www.poliisi.fi, 01/2012).

3.2 Pirkanmaan skenaariot

3.2.1 Skenaario I Hervanta - Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla

Tämä skenaario sai työpajassa nimen *Hervanta - Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla*. Taustalle on ajateltu yksilökeskeinen yhteiskunta, joka turvaa vahvasti teknologiaan. Pirkanmaan koneteollisuus, innovaatiotoiminta ja teknologiasiirto ovat menestyjien joukossa. Terveysteknologian osaaminen on Pirkanmaalla merkittävä tekijä. Pohjoismaiden suurin tekonivelsairaala ja kudosteknologiakeskus sijaitsevat Tampereella. Pirkanmaalla on laaja turvallisuustoimijoiden yhteistyöverkosto ja turvallisuusalan kansallinen ja kansainvälinen tutkimustoiminta on edistyksellistä.

Koska yhteisöllisyyttä ei ole juuri ole, vanhuksat on ”jätetty” laitoshoitoon. Ne ikääntyneet, joilla siihen on taloudellisia resursseja, viettävät eläkepäiviä ulkomailla aktiivisten senioreiden omilla aurinkorannikoilla. Vaikkakin ikääntyneiden toimintakyky ja turvallisuudentunne on lisääntynyt, on toisaalta intimiteettisuoja heikentynyt. Teknologia valvoo kaikkea ja kaikkia ja tietoturvayritykset menestyvät.

Markkinoille on ilmestynyt myös kyseenalaisia palveluja tarjoavia yrityksiä, joiden eettisyys-, turvallisuus- tai luotettavuusasiat eivät välttämättä ole kunnossa.

Pärjätäkseen markkinoilla Pirkanmaan pienet ja keskisuuret yritykset joutuvat satsaamaan kansainvälisyysosaamisen kasvattamiseen.

Itsenäistä kotona selviytymistä edesauttaa sosiaalisen robotiikan hyödyntäminen ja teknologian (erilaiset apuvälineet, toiminnalliset tekstiilit) käyttö asumismukavuuden lisäämisessä ja tapaturmien ehkäisyssä.

Taulukko 16 Pirkanmaan skenaario 1. Hervanta - Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla SWOT -analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toimiva yhteistyöverkosto, monialainen asiantuntijaosaaminen • Pirkanmaalle on keskittynyt laaja terveysteknologian osaamiskeskus • Kotona asumista tukevaa teknologiaa hyvin saatavilla ja tietämystä aiheeseen on • Paljon mahdollisuuksia on tarjolla • Luonto 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ei osata käyttää uutta teknologiaa tai niihin luotetaan liikaa. • Kotona asumisen tukeminen edistyy hitaasti. Toimintakulttuurissa pitää tapahtua paljon. • Julkinen liikenne, tiedon puute • Henkilökohtainen hoitokontakti jää minimiin • Laajemman yhteistyön puute eri asiantuntijoiden kesken • Yhteistyön perinteet ovat nuoret, mielenterveysongelmien aiheuttamia ongelmia asumisturvallisuudelle ei tiedetä • Geenisiirrot, kaikkia vaikutuksia ei tiedetä.
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirkanmaalta löytyy osaajia, ja paljon osaavaa nuorisoa. • Kehittäjäorganisaatiot ja koulutusorganisaatioiden yhteistyö tukee vahvaa osaamista • Innovaatiot avaavat pirkanmaalaisille hyvinvointi- ja turvallisuusalan yrityksille mahdollisuudet päästä kv. markkinoille • Pirkanmaalle syntyy terveysturismia • Kudosteknologia, • Nanoteknologia • Uusia palveluja ja ratkaisuja yksin asuvien turvallisuudelle 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sosiaaliset kohtaamiset vähenee, yksinäisyys • Rikolliset käyttävät hyväksi vanhusten vähäistä teknologiaosaamista ja hyväuskoisuutta. Tietoturvaohat? • Osataanko käyttää? Soveltuko teknologia esim. muistisairaille? • Laitosmaiset vanhainkodit, joissa hoitorutiineista vastaa robotiikka • Osataanko varautua esim. myrskytuhojen aiheuttamiin sähkökatkoksiin • Jokainen organisaatio/yritys ei ole "oikeasti" halukas jakamaan/yhdistämään osaamistaan. • Geenitekologiaan liittyvät uhat ja pelot? • Raha ja yhteistyön lyhytjänteisyys. Kustannukset nousevat. • Virusten käyttö hoidossa ei ole vaaraton.

Menestyjät ja menettäjät Pirkanmaan skenaariossa 1. Hervanta - Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla:

Menestyjät:

- Teknologiaa ja palveluita tarjoavat yritykset sekä turvallisuus- että hyvinvointialoilla
- Rahoitus- ja vakuutuslaitokset voivat tarjota uusia rahoitusratkaisuja
- Tampere on paremmassa asemassa kuin monet muut alueet, joilla on vähemmän huipputaustaa

Menettäjät:

- Heikosti teknologiaa osaavat ja ymmärtävät jäävät syrjään
- Ihmiset, jotka tarvitsevat henkilökohtaista apua eivätkä vain teknologiaa
- Köyhät

Toimenpidesuosituksat Pirkanmaan skenaariossa 1. Hervanta - Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Perustetaan laboratorio tai living lab, jossa uusia teknologioita kehitetään, kokeillaan ja ajetaan sisään
- Tampere on vahva korkeakoulu-kaupunki ja siksi opiskelijat kannattaa kytkeä tähän mukaan tiiviisti

- Tarvitaan Porin TurvaPro-sivuston tyyppinen yhteistyön toimintaympäristö
- Terveystieteiden teknologiamyönteisen asiakkaan ääni paremmin kuuluviin

Uhkien torjuminen

- Palveluiden järjestäjien on opittava vaatimaan, ostamaan ja kilpailuttamaan niin, että teknologioita ja palveluita tarjoavat yritykset saadaan tekemään yhteistyötä ja integroimaan teknologioitaan ja palveluitaan
- Lääkärien ja muun hyvinvointialan henkilöstön ICT- ja teknologiaosaamista on parannettava
- On vaikutettava lainsäädännön kehittämiseen sellaiseksi, että teknologiaratkaisujen käyttöön ei jää lainsäädännön harmaita alueita, joiden osalta kukaan ei uskalla tehdä päätöksiä

3.2.2 Skenaario 2 Pispala - Kansalaisyhteiskunnan nousu

Tämän skenaarion uusi nimi Pirkanmaalla on Pispala - Kansalaisyhteiskunnan nousu. Teknologiaa hyödynnetään yhteisöllisyyden säilymiseen. Koska osa palveluista tuotetaan talkoovoimin, on talouskasvu heikkoa. Kansalaisyhteiskunnan syntyminen on myötävaikuttanut ns. Kreikka-skenaarion uhka.

Pirkanmaalle ominaista ovat sosiaaliseen median liittyvät ikääntyneiden omat nettiverkkoringit, jotka tarjoavat vertaistukea ja yhteisöllisyyttä jäsenilleen. Kaikki yli 65-vuotiaat ovat oikeutettuja saamaan nämä verkkopalvelut yhteiskunnan toimesta, palveluiden käyttöönottoon opastusta ei kuitenkaan ole tarjolla riittävästi. Isoja, laitospohjaisia vanhainkoteja ei suosita, sen sijaan kodinomaiset pienet yksiköt tarjoavat mm. perhehoitoa ikääntyneille. Eri puolille Pirkanmaata on syntynyt vapaaehtoisuuteen perustuvia vanhustyön keskuksia, joissa tarjotaan ulkoilupalveluja ja erilaisia virikepalveluja ikääntyneille.

Yhteisöllisyys näkyy myös turvallisuuskulttuurissa. Varsinkin syrjäseuduilla turvaudutaan katupartoihin ja naapurustovahtirinkeihin, sillä kansalaiset eivät luota poliisin voimavarojen riittävyteen.

Taulukko 17 Pirkanmaan skenaario 2. Pispala - Kansalaisyhteiskunnan nousu SWOT - analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kodinomaiset hoitomuodot tuovat sosiaalista turvaa, seuraa ja virikkeitä. Yksinäisyys vähenee. Yhteisöllisyys • Pispalalla vahvat perinteet yhteisötoiminnasta • Yksilöllä valinnanvapautta ja vaikutusmahdollisuus omaan elämäänsä • Pyritään auttamaan mahdollisemman monia. Kohdataan ihminen ihmisenä (yksilönä) • Kustannusten alentaminen ei ole tärkein tavoite järjestettäessä hoiva- ja hoitopalveluja. 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhemman polven töissä sinnittely vie työpaikkoja nuoremmilta. • Miten suur-Tampere pystyy tukemaan eri osa-alueita kuten Pispalaa? • Tietoa mahdollisuuksista ei ole kunnolla • Kaikki eivät innostu yhteisöllisyydestä ja vapaaehtoistoiminnasta • Toimiko kansalaisyhteiskunta isoissa lähiöissä, joissa paljon taustaltaan erilaisia ihmisiä (esim. maahanmuuttajat) • Vastuu ja turvallisuus vapaaehtoisessa toiminnassa? • Yhteisöllisyys ja valvonta ei riitä, tarvitaan myös rahalla teknologiaa • Verotulot laskevat vapaaehtoistyön kasvaessa.
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saada takaisin entisajan yhteisöllisyys. • Yhteisöllisyys vaikuttaa moniin muihin asioihin positiivisesti ja sitä kautta esim. syrjäytyminen seurauksineen vähenee • Ikääntyneet kohdataan yksilönä, laitomaisista vanhainkocodeista siirrytään kohti kodinomaisia hoitomuotoja - vanhustyö on voimavara lähtöistä • Rahan säästö ei ole tärkein tavoite järjestettäessä hoiva- ja hoitopalveluja, vaan asiakkaan elämänlaatu. 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Katupartioissa otetaan ohjat omiin käsiin. Viranomaiset eivät pysty kontrolloimaan katupartioiden toimintaa. • Nuorisotyöttömyys lisääntynyt talouskasvun ollessa hidasta ja vanhusten "pantatessa" työpaikkoja. • Rakennemuutos hajottaa toimivia systeemejä. • Voiko vapaaehtoisuuteen perustuva toimintamalli olla toimiva sosiaali- ja terveysaloilla? Miten asiakkaan intimitettisuoja turvataan? • Onnistuuko teknologian ja yhteisöllisyyden yhdistäminen? • Resurssit. Eristäytyminen muusta yhteiskunnasta.

Menestyjät ja menettäjät Pirkanmaan skenaariossa 2. Pispala - Kansalaisyhteiskunnan nousu.

Menestyjät:

- Kolmannen sektorin toimijat
- Aktiiviset kansalaiset
- Julkiselle sektorille tulee säästöjä
- Maahanmuuttajien kotoutuminen paranee

Menettäjät:

- Teknologia- ja palveluyritysten liiketoimintamahdollisuudet vähenevät
- Passiiviset kansalaiset, jotka eivät lähde mukaan

Toimenpidesuosituksukset Pirkanmaan skenaariossa 2. Pispala - Kansalaisyhteiskunnan nousu.

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Toimijoiden verkostoitumista on syytä edistää: ajatuksena resurssien johtaminen
- Neutraali toimija kuten maakuntaliitto voisi ryhtyä koordinoimaan
- Rakennusliikkeet voivat kehittää yhteisöllisiä asuinympäristöjä

Uhkien torjuminen

- Kansalaisyhteiskunta voi synnyttää myös ääri liikkeitä. Miten niiden uhka torjutaan? Jonkun on pidettävä käsissään kokonaisuutta, jotta voidaan ajoissa ryhtyä toimenpiteisiin radikalisoitumisen ehkäisemiseksi.
- ”Saniteettipoliisitoiminta” osana kansalaisyhteiskuntaa

3.2.3 Skenaario 3 Tammerkoski - Markkinoiden ehdoilla

Tämä skenaario sai Pirkanmaalla nimekseen *Tammerkoski - Rikas palveluntarjonta ja valinnanvapaus*. Vallalla oleva tehokkuusajattelu ei välttämättä korostu Pirkanmaan työmarkkinoilla, sillä työn mielekkyys ja miellyttävyys sekä vapaa-ajan arvostus on lisääntynyt etenkin nuorten parissa. Pirkanmaalla sijaitsee merkittävä kaupan ja logistiikan keskus hyvien maantie-, raide- ja lentoliikenneyhteyksien ansiosta. Pirkanmaan koulutusosaamisesta on tehty vientituote.

Yksilön asuinpaikka ja varallisuus vaikuttavat palveluiden laatuun ja tarjontaan. Myös turvallisuuspalvelut ovat tuotteistettuja. Nuoret ja vähätuloiset jäävät sivuosaan.

Taulukko 18 Pirkanmaan skenaario 3. Tammerkoski - Markkinoiden ehdoilla SWOT -analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirkanmaa jo nyt erittäin vahva koulutusosaaja. Vientituotteeksi saattaminen on jo käynnissä. • Taloudellisesti hyvin toimeentulevilla kotona asuvilla iäkkäillä on mahdollisuuksia hankkia palveluita, mutta osataanko/tydytyäänkö niitä käyttämään. Toimintakyvyn laskiessa tai toimintakyvyssä tapahtuvien muutosten lisääntyessä kyllä on syytä käyttää ja tähän tarvitaan valmennusta jo nyt • Asiakkailta varata valita. Huonot palvelut karsiutuvat • Vanhustyö perustuu ennaltaehkäisyyn ja kannustuskeinoin • Monialaista asiantuntijaosaamista löytyy Pirkanmaalta • Tietyn väestön osan turvallisuustaso voi parantua merkittävästi 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heikot sortuu ja vahvat vahvistuvat. Pienituloiset? • Liittyy yllä olevaankin! "Tottumukset on toinen puoli" sanonta pätee vielä 13 vuodenkin kuluttua nyt eläköityvillä (65v) • Palvelujen keskittyminen keskusta-alueille, keskustasta puuttuu pienkaupat; ruokaosastot kalliilla ketjuilla • Asiantuntijat eivät tee yhteistyötä riittävästi • Itsekkyyys lisääntyy nuorten keskuudessa. • Valtaosa riskiasujista jää paitsioon • Hakeudutaan "kaiken varalta" tutkimuksiin tai hankitaan terveys-/turvallisuuspalveluita myös julkiselta sektorilta,
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirkanmaalaista osaamista kysytään ympäri maailmaa. Koulutuksen ympärille syntyy tuhansia uusia työpaikkoja. • Valmennusta tarvitaan ja ennakoitua, miten selviydyt kotona mahdollisimman pitkään. • Monipuolisia palveluita • Yhteistyötä lisäämällä ja osaamista jakamalla kehitetään yhdessä. • Omasta terveydestä huolehtiminen lisääntyy • Businessmaailma kehittäisi toimivia ratkaisuja nopeammin • Priorsiointi välttämätöntä. • Hoito-/hoivaturismi 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuuspalveluita saa vain rahalla. . • Ihmisten eriarvoisuus tulotason mukaan jakaa kansalaiset jyrkästi A- ja B-luokkiin. Syrjäytymisriski kasvaa. • Asiantuntijoilla ei resursseja lähteä kehittämään yhteistyötä • Turvallisuusasioiden turvallisuus/turvattomuus. • Raha ratkaisee!!! • Lisääntyviin palveluntarpeisiin tarvitaan myös ihan tavallisia työkäisiä työntekijöitä.

Menestyjät ja menettäjät Pirkanmaan skenaariossa 3. Tammerkoski - Markkinoiden ehdoilla.

Menestyjät:

- Palveluntuottajat
- Menestyvät yritykset, joilla varaa satsata markkinointiin
- Mainosfirmat
- Uudet, innovatiiviset yritykset
- Hyvätuloiset

Menettäjät:

- Asiakkaiden valinnanvapaus aiheuttaa heikkolaatuisten palveluntarjoajien karsiutumisen markkinoilta
- Haja-asutusalueet kärsivät palvelujen keskittymisestä (alueellinen epätasa-arvo)

Toimenpidesuositukset Pirkanmaan skenaariossa 3. Tammerkoski - Markkinoiden ehdoilla.

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Koulutuksen ja osaamisen myyminen, ”konseptointi”, tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia yrityksille
- Palvelumeklarointi: tarpeiden ja mahdollisuuksien yhteensovittaminen
- Hyvinvointimatkailun suosio kasvaa (potilashotelli, tekonielleikkaukset, kudospankki)
- Peliteknologian osaaminen
- Luontaishoidot, yrtytilat, kaupungistakin löytyy metsäalueita, ns. ”hyvän olon keitaita”, jotka kiinnostavat ulkomaisia turisteja

Uhkien torjuminen

- Turvallisuusasioissa ylimpänä valvojana on oltava luotettava taho = lainsäätäjä, viranomainen, esim. Tukes
- Sairaanhoidajilla oltava myös tekniikan tuntemusta (monialaisuus)
- Virastoissa ja pankeissa on säilytettävä mahdollisuus myös henkilökohtaiseen ”neuvontatiskillä” tapahtuvaan asiakaspalveluun

3.2.4 Skenaario 4. Pirkkala - Kokonaisvaltainen hyvinvointi

Skenaariotyöpajassa tämä nimettiin Tampereen naapurikunnan mukaan *Pirkkala - Hyvinvoiva ja elinvoimainen kylä ja yhteisö*. Tässä ihanneskenaariossa Tampereen kaupungin vuonna 2012 aloittama SeniorTampere-ohjelma on onnistunut tavoitteessaan ja Tampereen seudulla asuvat maailman onnellisimmat ikäihmiset. Yhteiskunnassa kaikki ovat aktiivisia toimijoita ikään katsomatta. Vanhuusiän ennakoiva suunnittelu on aktiivista.

Pirkanmaan kehittynyt hyvinvointitekniologia palvelee ikääntyneitä ansiokkaasti. Ikääntyneille tarkoitettujen tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä hyödynnetään ikääntyneiden omia kokemuksia (Living Lab -toimintamalli). Hyvinvointia haetaan myös luonnosta Green Care -ajattelumallin mukaisesti. Pirkanmaalla toimii uusia, kokonaisvaltaisia hyvinvointipalveluja tarjoavia yrityksiä. Ikääntyneen naapurin kotona selviytymisestä huolehditaan elvyttämällä kyläily- piipahtamiskulttuuri.

Taulukko 19 Pirkanmaan skenaario 4. Pirkkala - Kokonaisvaltainen hyvinvointi SWOT - analyysi.

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none">• Onnelliset ikäihmiset voivat hyvin ja pitävät kunnostaan ja terveydestään huolta. Terveydenhuollon menot saadaan pidettyä kurissa.• Luonnon läheisyys, lentoliikenne, nopea tarjonta• "Kaveria ei jätetä" –mentaliteetti• Johtotasolla sitoutuneisuutta tähän suuntaan jo nyt.• Tampere edelläkävijä ikäihmisten asioissa.• Ainakin tietyin alueen yhteisöllisyys ja hyvinvointi paranee• Palvelujen priorisointi onnistuu• Uudella teknologialla tehostetaan työntekijöiden toimintaa ja helpotetaan palveluja tarvitsevien jokapäiväistä elämää.	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none">• Miten väliinpuotoajat hoidetaan ja turvataan eläminen?• Kunnat ovat erilaisia, ei sovellu kaikkiin ja väliinpuotoajia syntyy.• Kaikki eivät välttämättä halua tulla autetuiksi• Pitäisi levittää muuallekin tätä Living Lab - toimintamallia ja kokeiluja, kehittämistä.. nyt liian pienessä pyörimistä.• Entäs nuoret?• Resurssit. Tavoittaako palvelut varmasti kaikki avun tarvisijat riittävällä intensiteetillä.• Riittääkö tukihenkilöitä tukemaan/opastamaan asiakkaita teknologian käytössä?
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none">• Uusi liiketoiminta tuo Pirkanmaalle runsaasti työpaikkoja.• Maaseutumainen ympäristö ja luonto voimavarana. Ikääntyvä väki rakentanut fyysisestikin oman ympäristönsä (Pirkkala laajeneva asuinalue)• Hyvää on tehty Pirkkalassa, sitä tulisi nyt jakaa ja levittää kokemuksia.• Kaikkien hyvinvoinnista huolehditaan, kunta varmistaa• Taide- ja kulttuuripalvelujen kysyntä kasvaa• Käyttäjät kehittävät uusia teknologioita/palveluita omiin tarpeisiinsa yhdessä yritysten kanssa.	Uhat <ul style="list-style-type: none">• Raha takaa onnellisen vanhuuden, mites köyhät ja vähävaraiset?• Jääkö suurten "jalkoihin" koko kyläkulttuuri. Painaako systematisointi pienet, hyvät asiat vain vähemmistön hyödyksi.• Onko skenaario liian yltiöpositiivinen toteutuakseen?• Jää vain Pirkkalan alueelle. Muissa kunnissa/kaupungeissa tehdään "omia juttuja" eli osin samaa kehittämistä ja kokeiluja.• Nuorten palvelut unohdetaan.• Resurssipula. Priorisointi epäonnistuu.• Teknologia kaatuu/yhteydet eivät pelaa. Sähkökatkokset.

Menestyjät ja menettäjät Pirkanmaan skenaariossa 4. Pirkkala - Kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Menestyjät:

- Julkishallinto

- Luontaishoitolat ym. muut Green care -palveluja tuottavat yritykset
- Aktiiviset ja dynaamiset toimijat /yrittäjät
- Joukkoliikenteen kehittäjät

Menettäjät:

- Pienituloiset
- Verkko-ostaminen kasvaa, kaikki yritykset eivät osaa reagoida/muuttaa palveluntarjontaansa riittävän nopeasti
- Palkansaajien etujärjestöt

Toimenpidesuosituksukset Pirkanmaan skenaariossa 4. Pirkkala - Kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Senioreiden oma osaaminen ja hiljainen tieto hyötykäyttöön -> seniori-innovaatioakatemia
- Ikääntyneet mukana tuote- ja palvelusuunnittelussa alusta alkaen -> helpottaa myös markkinointia
- Kyläyhteisöille omat, vakituiset tapaamispaikat (esim. paikallinen VPK-talo)
- Interaktiivinen yhteydenpito tavallisen tv:n välityksellä
- Kollektiivinen vastuunkanto

Uhkien torjuminen

- Palveluja ei pitäisi tuoda valmiina konseptina ikääntyneiden luo, vaan tuodaan ikääntyneet palveluiden luokse (virkistävät ja aktivoivat vaikutukset)
- Yrittäjäkurssien järjestäminen senioreilla ”Olet jäämässä eläkkeelle - mitä seuraavaksi” -> pienimuotoista yritystoimintaa ikääntyneen oman kiinnostuksen ja taitojen pohjalta
- Kotitalousvähennystä korotetaan
- Toimivat sosiaaliset verkostot taloyhtiöiden asukkaiden kesken

3.3 Osaamistarpeet Pirkanmaalla

Osaamistarpeita (Taulukko 20) on kartoitettu ensimmäisessä työpajassa tehtyjen ydinpätevyyspuiden perusteella, jolloin osaamisalueita kartoitettiin valtakunnallisten taustaskenaarioiden valossa. Niitä on täydennetty kolmannessa työpajassa, jolloin alueelliset skenaariot olivat valmiina.

Taulukko 20 Osaamistarpeet Pirkanmaan ForeMassi2025-skenaarioissa.

Tiedot, taidot	Arvot, asenteet	Kontaktit, kokemukset
Skenaario 1: Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla		
<ul style="list-style-type: none"> • Koulutus (yliopistot, amkit, ammattiopistot, aikuiskoulutus) • Innovaatiohautomot ja vankka teknisten innovaatioiden perinne • Paljon ihmisiä tekemään • Vahva elinkeinorakenne 	<ul style="list-style-type: none"> • Pioneerihenkisyys • Rohkeus • Vaativuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Sprinklausosaaminen • Sosiaalitoimen ja poliisin välinen yhteistyö ennaltaehkäisevässä turvallisuudessa • Teknologiaosaaminen, automaatio, mobiili
Skenaario 2: Kansalaisyhteiskunnan nousu		
<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeet , esim. TampereSenior • Vahva turvallisuusalan osaamis pohja, turvallisuus-klusteri, turvallisuus-hallinnon koulutus • Posttraumaattisten tilanteiden hoito, poliisin ja sosiaalipuolen yhtenäiset aluekartat • Tilastointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvot muuttumassa - > vapaa-ajan arvostus kasvamassa, downshiftaus, tavoitteellinen omaehtoinen toiminta työn ulkopuolella • Pirkanmaan alueen vetovoimaisuus (TAMK, POLAMK) 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointi- ja turvallisuuspuolella olemassa kattava yhteistyöverkosto (koulut, poliisi, seurakunta, pelastuslaitos)
Skenaario 3: Markkinoiden ehdoilla		
<ul style="list-style-type: none"> • Langaton teknologia • Käytettävyystudkimus • Virtuaalisten oppimisympäristöjen osaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelukulttuuri • Poisopittavaa: itsekeskeisyys, oman voiton tavoittelu 	<ul style="list-style-type: none"> • Pirkanmaan turvallisuusklusteri • HYVIS Pirkanmaa – hanke
Skenaario 4: kokonaisvaltainen hyvinvointi		
<ul style="list-style-type: none"> • Teknologinen osaaminen • Tiedonhakutaidot 	<ul style="list-style-type: none"> • Pirkanmaalle ominaista toisista huolehtiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuusklusteri

Kolmannessa työpajassa kartoitettiin tulevaisuudessa tarvittavia ammatteja. Osasta ammateista tehtiin tarkempi kuvaus osaamisprofiilin muodossa.

Tulevaisuuden ammatit (tummennetuista osaamisprofiili):

- vartija-sairaanhoitaja-huoltomies
- omaishoitaja (ammattiosaaminen?)
- terveyden ja teknologian ja/tai arjen hallinnan personal trainer
- teknologiaan erikoistunut lääkäri

- kansalaisten innostaja
- ”sosiogeologi”
- ikääntyneet toistensa vertaisohjaajina
- vanhukset nuorten neuvoina tai päiväkodeissa
- ”valistajat” puistoissa
- osa-aikainen senioriyrittäjä
- yhteisökoordinaattori
- terveystietokioskin pitäjä
- turvallisuusneuvoja
- Tarinankertoja (hiljaisen tiedon levittäminen)
- mökkitalokkari (osaa myös sähkö- ja nuohoustyöt)
- sosiaalitalonmies

Taulukko 21 Pirkanmaan osaamisprofiilit.

Osaamisprofiili 1: Vartija-sairaanhoitaja-huoltomies	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Pistokset ja lääkkeet Kodin turvallisuus Kohtaaminen, yksinäisyys, sosiaalinen ymmärrys Talotekniikka Tieto ja viestintäteknologia Työturvallisuus
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Oppisopimustyyppinen koulutus (tekemällä oppiminen)
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Oppisopimustyyppinen koulutus (tekemällä oppiminen)
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kunnalliset hyvinvointi- ja hoivapalvelut Näitä palveluja tarjoava yritys

Osaamisprofiili 2: Sosiogeologi	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Osa liikkuu yhteiskunnassa yli sektorien Ymmärtää monikulttuurisuutta
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Amk- ja yliopistoyhteistyö
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Tapahtuu kadulla Pätevyysvaatimuksena voi olla esim. rikosrekisteri
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Toimivat tiimeinä, joissa hyvin moninaista osaamista

Osaamisprofiili 3: Yhteisökoordinaattori	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Sosiaali- ja terveysalan tietotaito Kommunikointi- ja kuuntelutaito Tiedonhankintataidot Vastuullinen, monialainen osaaja Verkostointitaidot
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Sosiaali- ja terveysalan koulutus Teknillinen koulutus
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Kisälliharjoittelu Oppisopimuskoulutus Yrittäjäyys
Työtehtävät, joihin voi sijoittaa (ml. mahdolliset työnantajat)	Yrittäjä Kunnan tai järjestön työntekijä Ikäntyneiden omainen/omaiset työnantajana Ikäntyneiden itsensä palkkaamana tarvittavien palvelujen mukaan

Osaamisprofiili 4: Turvallisuusneuvoja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Paloturvallisuusasiat Tapaturmien ehkäisy Kiinteistöasiat Poliisin ammattiopinnot (esim. toiminen väkivaltilanteissa) Pistosten antaminen ja lääketuntemus
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Pelastajatutkinnon (palomiehet) jatkokoulutuksena Terveysalan opintoja Esteettömyyskoulutus Asiakkaan kohtaaminen Estetiikkatuntemus
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Vanhainkoti Tarkastustehtävät pelastuslaitoksella Apuvälineyritykset Erilaiset oppimisympäristöt oppilaitoksissa
Työtehtävät, joihin voi sijoittaa (ml. mahdolliset työnantajat)	Viranomaiset (tai muu luotettava taho) työnantajina Vierailevana luennoitsijana oppilaitoksissa Ratkaisu eläkeikää lähestyvien palomiesten työssä jatkamiseen

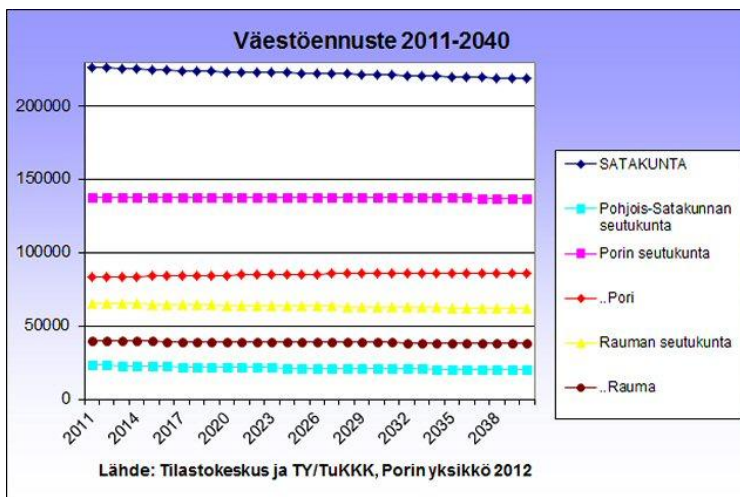
4 ForeMassi2025-alueetyöskentely

Satakunnassa

Hanna Tuominen ja Marjatta Majuri-Kylväjä, SAMK

4.1 Hyvinvointi- ja turvallisuusalaan vaikuttavien tekijöiden nykytila Satakunnassa tilastojen valossa

Satakunnan väestö on noin 227 000 asukasta, mikä on koko maan väestöstä 4,5 %. Alueen väestökehitys on negatiivista ja väkiluku onkin vähentynyt vuodesta 1993. Tällä hetkellä väkiluvun väheneminen on hidastunut Porin ja Rauman seutukunnissa, mutta jatkuu yhä jyrkkänä Pohjois-Satakunnan seutukunnassa. Tilastokeskuksen ja TY/TuKKK, Porin yksikön (2012) tekemän ennusteen mukaan väestömäärän väheneminen jatkuu tulevaisuudessa suunnilleen samankaltaisena kuin tähän saakka: Pohjois-Satakunnassa kato on suurinta ja Porin seudulla vähäisintä (kuva 6). (Tilastokeskus ja TY/TuKKK, Porin yksikkö, 2012)

Kuva 6 Satakunnan väestöennuste (Tilastokeskus ja TY/TuKKK, Porin yksikkö, 2012).

Negatiivinen väestökehitys johtuu sekä siitä, että Satakunnassa syntyvyys on pienempää kuin kuolleisuus, että siitä, että Satakunta on pitkään ollut muuttotappioaluetta. Aivan viime vuosina väestökato on ollut pienempää kuin aiemmin vain positiivisen muuttoliikkeen takia. Vuonna 2010 syntyvyys

Satakunnassa oli heikoin vuosien 1993 - 2011 aikana. Tilastojen tarkan analyysin perusteella voidaan Satakunnan väestössä nähdä aaltoliike, jossa väestömäärä vähenee talouden nousukauden aikana ja vastaavasti väestö lisääntyy laskukaudella. (Tilastokeskus ja TY/TuKKK, Porin yksikkö, 2012.)

Satakunnan ikärakenne on maan keskiarvoa vanhempaa ja huoltosuhte on siksi epäedullisempi kuin maassa keskimäärin. Huoltosuhteen heikkenemisen uskotaan vielä kiihtyvän 2010-luvun alkupuolella. Epäsuotuisin kehitys on Pohjois-Satakunnassa, Rauman ja Porin seutukunnossa heikennys on hieman heikompaa kuin Suomessa keskimäärin. Samalla Satakunnan työttömyys on keskimäärin korkeampaa kuin suomessa keskimäärin, mutta positiivista on se, että tällä hetkellä työllisyys Satakunnassa paranee nopeammin kuin muualla maassa keskimääräisesti. (Tilastokeskus ja TY/TuKKK, Porin yksikkö, 2012.)

Maakunnan ikääntyminen näkyy myös asuntokunnissa, sillä 65 vuotta täyttäneiden asuntokuntia on 31,3 % (maan ka 26,9 %) kaikista asuntokunnista. Yli 75 vuotta täyttäneistä 48,9 % asuu yksin (maan ka 49,2 %). Kaiken kaikkiaan Satakunnan alueella yhden hengen talouksia on 40,9 % kaikista asuntokunnista (maan ka 41 %). (THL 2012).

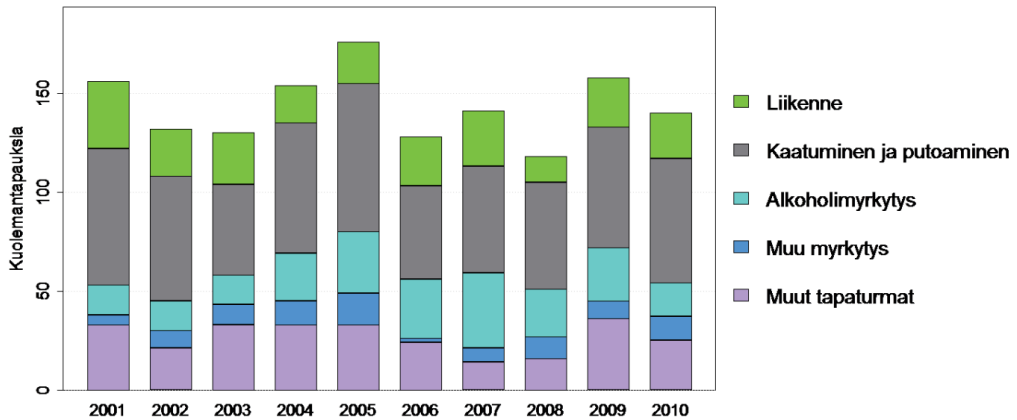
Satakunnan alueella kotona asuu 75 - 84 - vuotiaista 93 % vastaavanikäisestä väestöstä ja 85 -vuotiaista 73,7 %. Maan keskiarvot vastaavasti ovat 93,8 % ja 77,6 %. Ikääntyneiden tavallisen palveluasumisen piirissä on 65 - 85 vuotta täyttäneistä prosentuaalisesti pienempi osa kuin koko maassa keskimäärin, sen sijaan ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen piirissä on 65 - 85 vuotta täyttäneistä prosentuaalisesti suurempi osa kuin koko maassa keskimäärin. Säännöllisen kotihoidon piirissä 65 vuotta täyttäneistä Satakunnan alueella on 5,8 %, mikä on alle koko maan keskiarvon (6,2 %). Yli 85-vuotiaista Säännöllisen kotihoidon piirissä on 18,7 %, mikä on myös alle maan keskiarvon (21,5 %). Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa Satakunnassa on 75 vuotta täyttäneistä 5,9 % vastaavanikäisestä väestöstä kun maassa vastaavassa hoidossa on vain 4,7 %. (THL 2012).

Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen tuottamiseen Satakunnassa on käytetty vähemmän euroja/asukas kuin muussa Suomessa keskimäärin (65,8 €/asukas vs. 69,4 €/asukas) (THL 2012).

Sairauksien esiintyvyys ja kuolemansyyt Satakunnassa noudattavat pääasiassa valtakunnallisia jakaumia, mutta trendistä poikkeavat selvästi diabetes ja päihteiden käyttö, joita esiintyy Satakunnassa muuta maata enemmän. Pohjois-Satakunnan seutukunnassa sairastavuusluvut ovat korkeammat kuin muualla Satakunnassa. Satakunnan sairaanhoitopiirin alueella 1 % potilaista käyttää 17 % kaikista kustannuksista ja 20 % potilaista käyttää 73 % kustannuksista. (Pisto 2012, THL 2012)

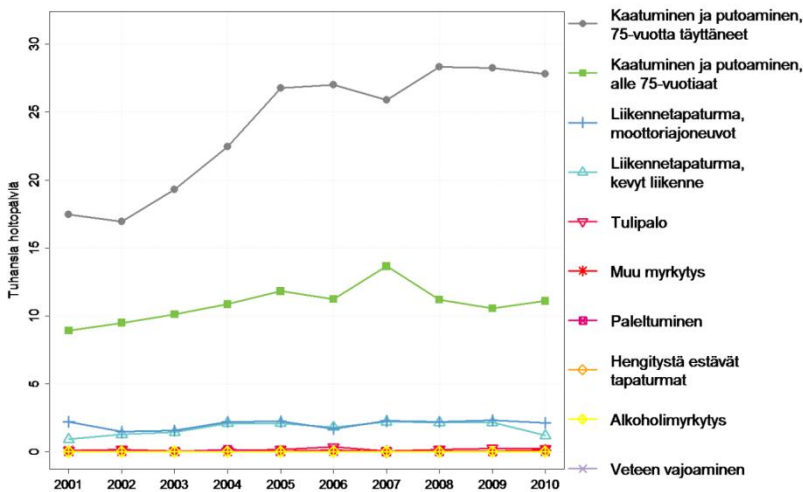
Satakunnan tapaturmakuolleisuus ajanjaksolla 2006 - 2010 oli maan keskitasoa korkeampi, erityisesti liikenneonnettomuuksien ja kaatumistapaturmien määrä oli

suurempi kuin muualla maassa. Kaikista tapaturmista oli kuolemantapauksia eniten kaatumisissa ja putoamisissa (kuva 7). (THL 2011)

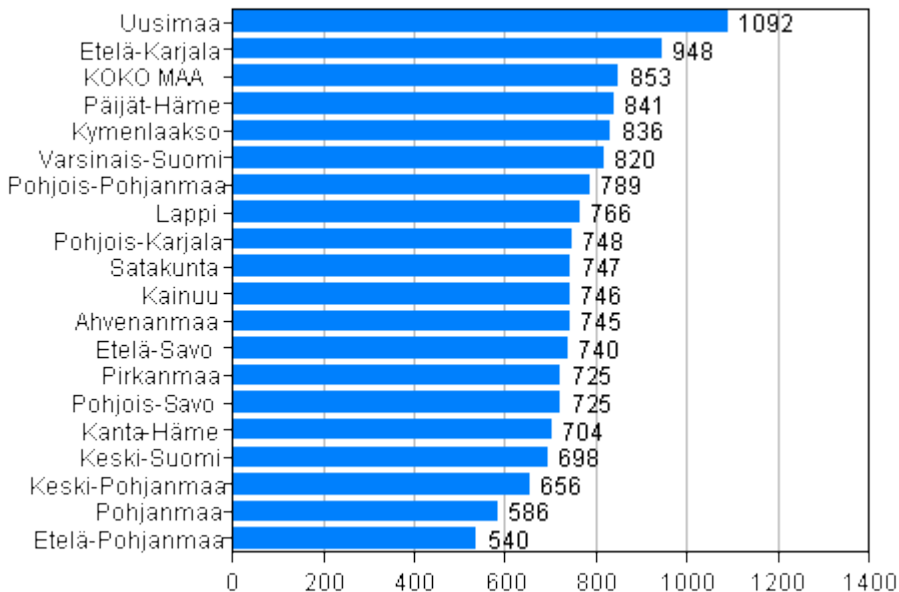
Kuva 7 Tapaturmissa kuolleet syyn mukaan Satakunnan seutukuntien alueella vuosina 2000-2009. (THL 2011)

Satakunnassa vuosina 2006 - 2010 tapahtuneista tapaturma- ja väkivaltatapahtumista eniten hoitopäiviä aiheuttivat yli 75-vuotiaiden kaatumiset (Kuva 8). Tulevaisuudessa tämän voidaan olettaa lisääntyvän entisestään, sillä iäkkään väestön osuus kasvaa ja iän tiedetään olevan yksi tärkeimmistä kaatumisille altistavista tekijöistä. (THL 2011)

Kuva 8 Tapaturmien ja väkivallan hoidosta kertyneet hoitopäivät alueella vuosina 2000-2009, tuhansia päiviä. (THL 2011)

Kokonaisuudessaan rikollisuus Satakunnassa on hieman koko maan keskiarvon alapuolella, Satakunnan alueella tapahtuu maakunnista kahdeksanneksi eniten rikoksia asukasta kohden (19 maakuntaa) (Kuva 9). (Tilastokeskus 2012)

Kuva 9 Rikokset maakunnittain 10 000 asukasta kohden 2011 (Tilastokeskus 2012)

Tehdyistä omaisuusrikoksista murtoja oli vuonna 2011 maakunnista viidenneksi eniten, mutta muissa omaisuusrikoksissa Satakunta sijoittuu maan keskiarvon tuntumaan tai sen alle. (Tilastokeskus 2012)

Väkivaltarikoksia tapahtui v. 2011 Satakunnassa enemmän 100 000 asukasta kohden kuin Suomessa keskimäärin. Murhatilastossa maakunta sijoittuu neljänneksi ja törkeitä pahoinpitelyjä tapahtui toiseksi eniten. Lieviä pahoinpitelyjä tapahtui keskimääräistä selvästi vähemmän ja raiskauksia tapahtui toiseksi vähiten kaikista maakunnista. (Tilastokeskus 2012)

Liikennerikkomukset pysyivät vuonna 2011 edellisen vuoden tasolla. Rattijuopumusten määrä lisääntyi koko maassa yhden prosenttiyksikön. Vuonna 2011 Satakunnassa tapahtui 43 rattijuopumusrikosta 10 000 asukasta kohden, mikä on hieman maan keskiarvoa (40) enemmän. (Tilastokeskus 2012)

4.2 Satakunnan skenaariokuvaukset ja SWOT analyysit

4.2.1 Skenaario I. Hyvinvointiteknologia Satakunnassa

Satakunnassa ikääntyvän väestön osuus on suurempi kuin maassa keskimäärin. Työikäisten määrä on vähentynyt ja ikääntyneiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtijoista olisi pulaa, mutta Satakunta onnistuu hankkimaan turvallisuus-, sosiaali- ja terveysalalle koulutettavia maahanmuuttajia ja pysyttämään alalle koulutetuista nuoristaan suurimman osan kotiseudullaan tai palaamaan sinne.

Vaikka talouskasvu on heikkoa, halutaan Suomessa kuitenkin säilyttää laaja julkisten hyvinvointipalveluiden verkosto. EU asettaa toiminnan kansainvälisen kontekstin säädöksineen, joita Suomenkin on noudatettava: talouden tasapaino nähdään valtioiden ensisijaisena tavoitteena. Ratkaisuna kasvaviin terveydenhuollon kustannuksiin nähdään panostaminen teknologisiin ratkaisuihin ja niiden kehitystyöhön. Teknologian avulla hyvinvointipalvelut pystytään tuottamaan laajamittaisesti, vaikka resurssit ovat rajalliset. Suomessa uskotaan, että terveysteknologiaan panostamalla avataan myös kansainvälisiä kasvumahdollisuuksia pienille ja ketterille suomalaisyrityksille.

Satakunnassa on vuonna 2025 vain viisi kuntaa. Satakunta ei muodosta enää omaa itsenäistä vaalipiiriään. Näistä huolimatta maakunnassa tuotetaan julkiset hyvinvointi- ja turvallisuuspalvelut korkeatasoisesti, nopeasti ja tehokkaasti kuntien yhteistyöllä ja yli kuntarajojen. Kaikissa Satakunnan seutukunnissa on turvattu Valtion paikallishallintopalvelut ja erityisesti turvallisuuteen liittyvät poliisin ja pelastustoimen palvelut.

Hyvinvointipalveluiden tuottamisessa yksityisen ja kolmannen sektorin rooli on lähinnä julkista sektoria tukeva, vaikka terveysteknologian saralla yksityisen sektorin rooli on merkittävä. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä hyödynnetään silloin, kun se on julkiselle sektorille kannattavaa. Satakunnassa yksityinen ja kolmas sektori tuottavat tästä huolimatta nykyistä suuremman osan palveluista.

Teknologiaan turvaava palvelujärjestelmä edellyttää huoltovarmuutta ja riskitietoisuutta, esimerkiksi tietoturvaan liittyvissä kysymyksissä. Julkinen sektori hyödyntää turvallisuuskysymyksissä yksityisiä asiantuntijayrityksiä, joilla teknologiayritysten tavoin syntyy paljon uutta liiketoimintaa. Pohjois-Satakunnan seutukunnan haja-asutusalueella mutta myös muualla etäteknologiaa hyödyntäviä turvallisuuspalveluita käyttää yhä useampi omaa turvallisuuden tunnettaan lisäämään. Erilaisissa turvapuhelimeissa ja -rannekeissa hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökohdat yhdistyvät, ne toimivat niin tutkana, kulunvalvojana, lääkkeitten syönnin kontrolloijana, kaatumisten ehkäisijänä, puhelimenä, hyöty- ja viihdepelien pankkina jne.

Kustannustehokkuus on palveluiden tuottamisessa tärkeää. Etäteknologian avulla julkiset hyvinvointi- ja turvapalvelut pystytään turvaamaan myös haja-asutusalueilla. Satakuntalaiset organisaatiot ottavatkin käyttöönsä omissa maakunnassa kehitettyä ja tuotettua teknologiaa.

Lähipalveluita tuotetaan pääasiassa kasvukeskuksissa, mutta sen lisäksi Satakunta satsaa kiertäviin lähipalveluihin haja-asutusalueilla. Ikäihmisiä hoidetaan kotona teknologian, automatiikan ja robotiikan avustuksella niin kauan kuin se on taloudellisesti kannattavaa. Palveluita kehitettäessä ymmärretään kuitenkin se, että niitä on kehitettävä käyttäjälähtöisesti, jotta uusille teknologioille saadaan käyttäjien hyväksyntä. Jotta teknologiaa voidaan hyödyntää myös sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (ystävät, sukulaiset, työntekijät ja vapaaehtoiset), lisätään palveluihin myös viihteellisiä elementtejä. Käyttäjien omia mahdollisuuksia tuottaa sisältöjä toisilleen kehitetään ja Satakunnassa toimii sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevä verkosto.

Käyttäjälähtöinen palveluiden toteutus saa ihmiset luottamaan julkiseen sektoriin palveluiden tuottajana, vaikka resurssit ovatkin rajalliset. Näin hädän hetkellä turvataan ensisijaisesti julkiseen sektoriin. Satakunnassa sekä julkinen että yksityinen sektori käyttävät palveluissaan maakunnassa kehitettyä ikäihmisille soveltuvaa teknologiaa. Yksityiseltä sektorilta palveluita haetaan lähinnä lisänä julkisen sektorin palveluille. Erityisesti syrjäseuduilla vaihtoehtona on joko kasvukeskukseen siirtyminen tai yksityiseen palveluntarjontaan turvautuminen siinä vaiheessa, kun teknologia ei enää pysty takaamaan päivittäistä turvallisuutta ja hyvinvointia.

Hyvinvointiteknologian korkea-asteen yhteistyömalli edustaa maassamme täysin uudenlaista käytännön tarpeista lähtevää, eri toimijatahot verkottavaa ja maakunnan kehittämistä tukevaa linjaa ja Satakunta nousee sosiaali- ja terveydenhuollon informaatio- ja hyvinvointiteknologian osaajamaakunnaksi. Satakunnan korkeakoulujen koulutus- ja tutkimusorganisaatiot edistävät hyvien käytäntöjen ja tutkimustiedon hyödyntämistä satakuntalaisten ikäihmisten hyvinvoinnin, turvallisuuden ja terveyden edistämiseksi. Satakunnassa turvallisuus-, hyvinvointi- ja terveystieteen koulutukset ja ikääntyvien hyvinvointi- ja turvallisuuspalveluja tuottavat yksiköt verkostoituvat yhä kiinteämmin teknologiakoulutuksen ja tuotekehityksen kanssa, ja ovat aktiivisesti mukana sekä sisältöjen tuotannossa että teknologian testaamisessa ja kehittämisessä.

Taulukko 22 Satakunnan skenaario 1. Hyvinvointiteknologia Satakunnassa, SWOT - analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> Satakunnassa hyvinvointiteknologiaosaamista, teknologiahankkeita menossa, usko oman alueen osaajiin ja yrityksiin Korkeatasoista hyvinvointialan koulutusta, vahva aikuiskoulutus, yhteistyötä turva- ja sos.terv. alan koulutuksessa Suuri sairaanhoitopiiri: enemmän tekijöitä ja erityisosaamista Yhteisöllisyys, yhteistyötä yli kuntarajojen, palveluja myös syrjäseuduille Hyvinvointiteknologian ratkaisut: turvaranneke, vanhusten tietokone, puheominaisuus tietokoneeseen, skype Mahdollisuus asua kotona pidempään, hyvinvointi lisääntyy Tutkimustiedon hyödyntäminen ikäihmisten hyvinvoinnissa 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> Perusterveydenhuollon päättäjiiltä puuttuu näkemystä teknologisten sovellusten käytettävyydestä Päällekkäiset ja vanhanaikaiset toimintamallit Kapeakatseisuus, ennakkoluulot Suurentuneet kuntakoot karsii palveluja, alueiden epätasa-arvoisuus Ihmiskontaktin puuttuminen, eristäytyminen Teknologian luotettavuus, esim. sähkökatkot Vanhusten teknologiaosaaminen Teknologia vähentää työpaikkoja Teknologian kustannukset, kaikilla ei varaa
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> Satakunnan oppilaitokset voivat kehittää teknologiaa, kuntien ja yritysten yhteistyö oppilaitosten kanssa Tasapuolisempi hankerahoituksen jakaminen Kehitysmyönteinen ilmapiiri Satakunnassa Turvallisuuden parantaminen Palvelut turvataan asuinpaikasta riippumatta Sjuvampi tiedonkulku Vanhuksille selkeät toiminnot ja helppokäyttöiset laitteet (isot näppäimet, selkeät tekstit) Mahdollisuus asua kotona pidempään, vapauttaa hoitopaikkoja Lisää työpaikkoja, myös oppilaspaiikkoja enemmän Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden yhteistyö tiivistyy Vanhusten yhteisöllisyys ja verkostoituminen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> Poliittinen päätöksenteko vanhankaista, puolueet isottelevat Valtion aluetukien vähentyminen, 3. sektorin kaatuminen, rahoittajatahojen organisaatiomuutokset (esim. RAY) Päättäjät eivät ymmärrä teknologiasta Laajat alueet hankala koordinoita, resurssien hallinta Eri-arvoistuminen Vanhukset vierastavat teknologiaa, osaamattomuus, teknologia korvaa perinteisen vuorovaikutuksen, tietoturvaohat, teknologian luotettavuus Voi tulla kalliiksi, kustannukset karkaavat käsistä Luonnonkatastrofit voivat estää laitteistojen käytön Miten saada valmistuneet opiskelijat pysymään maakunnassa? Työpaikat vähenee Omaishoitajien uupuminen

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Helppokäyttöiset teknologiat käyttöön ja teknologian tuottamisen linkittäminen palvelujen kokonaisuuteen (teknologia+ tukipalvelut yritysten palvelupaketeiksi; tuotteistaminen ja verkottuminen)
- Alueellisen kehitysrahoituksen tehokkaampi kanavoiminen ammattikorkeakoulun kautta (hankerahat jalkautuvat käytännön kehittämiseen tehokkaammin kuin perustutkimuksen tai yksittäisten yritysten tukemisella)
- Perinteisten ammattinimikkeiden uudelleen arviointi koulutuksessa
- Hankkeiden tuotosten tehokkaampi kokoaminen ja jatkokehittäminen

Uhkien torjuminen

- Rahoituksen pitkäjänteisyys ja hankkeiden tuotoksista selkeitä kaupallistamishankkeita jatkuvuuden turvaamiseksi
- Pirstaloitujen teknologiaratkaisujen yhtenäistäminen ja kilpailun siirtäminen sovelluksista itse palvelujen sisällön kehittämiseen
- Uusien palvelujen ja uusien ammattien kehittäminen (ammattien uudelleen arviointi väestön todellisten ja muuttuvien palvelutarpeiden mukaan)
- Teknologian varasuunnitelmat sähkökatkosten ja luonnonkatastrofien varalta (palvelujen haavoittuvuus)
- Päätöksen tekijöiden lobbaaminen kehitysmuutosten nimissä (kaikkien etu)
- Käyttäjälähtöisyyden parantaminen ja teknologian käyttöön uskalluksen lisääminen tiedottamisella ja koulutuksella

4.2.2 Skenaario 2. Satakuntalaisten järjestöjen verkosto

Heikon talouskasvun myötä julkisia hyvinvointi- ja turvapalveluita karsitaan samalla, kun väestö ikääntyy ja palveluiden kysyntä kasvaa. Yhteiskunnasta puuttuu selkeä näkemys siitä, miten palveluita tulisi kehittää ja kansalaisten hyvinvointi turvata. Silloin, kun kustannussäästöihin pyritään teknologiaa hyödyntäen, käytettävyyteen ei panosteta ja teknologiasta tulee pakkopullaa.

Kolmannen sektorin ja erilaisten toimijoiden merkitys kasvaa ja Satakunnassakin monimuotoisuus lisääntyy ja yhteiskunnallisten sekä sosiaalisten yritysten osuus kasvaa. Näin julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin palvelut muodostavat käyttäjän näkökulmasta sekamelskan, ei yhtenäistä kokonaisuutta, jossa asioiminen eri toimijoiden kanssa olisi helppoa ja vaivatonta.

Palveluiden keskittäminen vie palvelut syrjäseuduilla asuvien ulottumattomiin. Tyytymättömyys tarjolla oleviin palveluihin saa ihmiset turvautumaan talkooapuun ja yhdessä tekemiseen. Usko yhteisöllisyyden voimaan on vahva. Epävirallisten toimijoiden merkitys kasvaa ja syntyy monenlaisia yhteenliittymiä, joista osa on vain hetkellisiä, tiettyyn ongelmaan puuttuvia kampanjoita, osa pitkäkestoisempia kumppanuuksia, joista voi syntyä myös uutta liiketoimintaa. Syntyy järjestöjen ja yritysten välimuotoja, jotka pyrkivät ensisijaisesti lisäämään ihmisten hyvinvointia, mutta tekevät myös kannattavaa liiketoimintaa.

Julkisen hyvinvointiverkoston karsiminen saa ihmiset keksimään innovatiivisia, kustannuksiltaan kohtuullisia tapoja tuottaa hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta. Tällöin erilaiset kollektiivit ja yhdessä tuottamisen tavat yleistyvät. Satakunnassakin on ollut pakko toteuttaa yllämainittuja asioita (maahanmuuttokin lisääntyy).

Lähihoivan ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen arvostus lisääntyy ja tarjoaa järjestöille mahdollisuuksia sekä edellyttää järjestöjen yhteistyötä. Teknologiaa suositaan silloin, kun se selkeästi tuo säästöjä. Muussa tapauksessa teknologian käytön pitää olla erittäin helppokäyttöistä ja huomaamatonta. Yksityiset palveluntarjoajat pystyvät teknologiaa hyödyntämällä panostamaan aikaansa kasvokkaiselle vuorovaikutukselle entistä paremmin, teknologia ei välttämättä näy asiakkaalle lainkaan. Toisaalta teknologian avulla ihmisten ulottuville tulee palveluita, joihin heillä ei muuten olisi pääsyä etäisyyden tai hinnan vuoksi. Myös teknologiaa kehitetään yhteisöllisesti, parviällyyn ja avoimeen lähdekoodiin nojaten. Kehitystyö ja palveluiden käyttö kasvaa kansainvälisesti, yli valtakunnan rajojen.

Ikäihmiset perustavat yhteiskoteja sekä ystäviensä että uusien tuttavuuksien kanssa. Yhdessä toimimalla pystytään palveluitakin hankkimaan halvemmalla, esimerkiksi porukan yhteinen kotiaavustaja tai talonmies. Myös seniorien omaa osaamista arvostetaan, erilaiset vaihdantaringit ja talkoot ovat yleisiä. Kun oma asioista huolehtiminen vanhetessa vaikeutuu, turvataan entistä enemmän oman

perheen apuun. Julkisten palveluiden käyttöön siirrytään yleisesti vasta siinä vaiheessa, kun selviytyminen edellyttää raskasta hoitoa tai ympärivuorokautista valvontaa. Yhteisöllisyydellä pyritään varautumaan elämän yllätyksiin ja muihin riskeihin. Pelisääntöjen sekavuus ja luottamukseen perustuva epävirallinen vaihdanta tekevät järjestelmästä kuitenkin riskialttiin esimerkiksi huijausten suhteen.

Vastareaktiona käytettävyydeltään heikolle julkiselle hyvinvointiteknologialle avoimen lähdekoodin tms. käyttäjäkeskeisten ratkaisujen käyttö kasvaa kansainvälisesti, yli valtakunnan rajojen. Etävalvonnan käyttömahdollisuudet muuttuvat.

Satakunnan yhteisökeskus on toiminnan keskiössä ja koordinoi toimintaa koko Satakunnan alueella oppilaitosten (esim. SAMK, Diak, Sataedu, Winnova ja Yliopistokeskus) kanssa, ja tätä varten tarvitaan ohjausryhmä, jossa kokemuksella ja koulutuksella on merkittävä rooli. Toiminta on kuitenkin paljolti tulisieluisten vapaaehtoistyöntekijöiden varassa. Toiminnan rahoittajina Ely-keskus ja RAY ovat keskeisessä roolissa.

Taulukko 23 Satakunnan skenaario 2. Satakuntalaisten järjestöjen verkosto, SWOT - analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteisöllisyys, yhteistyö eri sektoreiden ja toimijoiden välillä, tiedonkulkua toimijoiden välillä • Hyvä järjestökenttä • Satakunnassa teknologiaa kehittäviä yrityksiä • Kolmas sektori kasvaa • Rahaa säästyy • Lähihoivan ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen lisääntyminen • Halu säilyttää hyvinvointivaltio • Vanhukset säilyvät pidempään toimintakuntoisina, hyvinvoivat seniorikansalaiset 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteisöllisyyttä purettu ja syyllistetty vuosikymmenten ajan, sen käynnistäminen vie aikaa • Lainsäädäntö (pitäisi mahdollistaa, ei rajoittaa) • Tekniikan aiheuttama sosiaalisten kontaktien puute, syrjäytyminen • Haja-asutusalueet vähemmälle huomiolle, palvelut katoavat • Uusia toimintatapoja ei välttämättä maksuta • Julkisten palveluiden karsiminen • Yhteisöllisyys ei toimi nykyisin tarpeeksi hyvin • Palveluiden laadun varmistaminen • Eri sektoreiden palvelut muodostavat sekamelaskan
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alueella yrittäjyyttä, teknologiaosaamista ja kolmannen sektorin toimijoita • Vapaaehtoistyön kehittäminen • Yhteistyö eri sektoreiden ja toimijoiden välillä kasvaa • Yhteisöllisyyden kasvu, verkostojen vahvistuminen • Tiedonkulkua maakunnan sisällä kasvaa, välttytään väärinkäsityksiltä • Monipuoliset palvelut, moniammatilliset tiimit • Kustannussäästöt • Oppilaitokset ohjaavat toimintaa, opiskelijat oppivat • Pienyrittäjille mahdollisuuksia, markkinarakoja satakuntalaisille yrittäjille • Uudenlaisia hoivamalleja ikääntyneiden kotona asumiseen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valvonta ja yhteiset pelisäännöt puuttuvat: tarjonta sekalaista • Syrjäytyminen ja yksinäisyys • Alkuinnostuksen jälkeen tekijöitä ei riitä oikeaan työhön • Julkisten palveluiden karsiminen, osa jää ilman palveluita • Verkostojen hajoaminen • Vapaaehtoistyöntekijöiden katoaminen • Mentaliteetti: ei helposti mennä auttamaan toisia • Informaation heikko kulku • Julkisen turvallisuusteknologian pakkosyöttö, käytettävyyteen ei panosteta • Oppilaitokset ohjaavat toimintaa ja kaikki menee pieleen • Ammatillisen osaamisen heikentyminen • Liiallinen tukeutuminen kolmannen sektorin toimijoihin.

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Eläkkeelle jäävien henkilöiden saaminen mukaan (eläkkeellejäämiskurssit)
- Vapaaehtoistoimintaan panostaminen, sen saaminen houkuttelevaksi ja mielenkiintoiseksi
- Tietoisuuden lisääminen mm. uramahdollisuudet
- Yritys/järjestö yhteistyö, suurien yritysten näkyminen paikallisesti
- Kuntien kanssa yhteistyö Satakuntaliiton kautta esim. Satakuntaliiton vanhusneuvosto.

Uhkien torjuminen

- Alueellisten tarpeiden kartoitus, siihen panostaminen koulutuksessa
- Vahva yhteistyö oppilaitosten, kolmannen sektorin ja yrityskentän kesken
- Vanhustyön saaminen mielenkiintoiseksi, tiedon lisääminen ja ennakkoluulojen kumoaminen
- Tiedottaminen yhteisökeskuksen toiminnasta

4.2.3 Skenaario 3. Vanhuspalveluiden markkinat Satakunnassa

Vaikka talouskehitys on suotuisaa, tehokkuusajattelu ja markkinahenkisyys vallitsevat, tuottavuuden lisääminen korostuu, minkä seurauksena yhä useampi eläkkeelle jäävä on puristettu tyhjiin. Julkisia hyvinvointipalveluita ei haluta kehittää, sillä niiden ajatellaan haittaavan yksilön valinnanvapauden toteutumista; yksityisillä markkinoilla jokainen voi ostaa sellaisia palveluita kuin haluaa. Työntekijöiden henkilökohtainen uravalinta ”parempiin” töihin saattaa johtaa siihen, että kunnalliselle sektorille ei jää osaavaa henkilökuntaa ja palvelut täytyy ostaa yksityiseltä sektorilta.

Yksityisten palveluiden käyttöä kuitenkin tuetaan esimerkiksi palveluseteleillä. Julkiset palvelut ovat vain vähävaraisten vaihtoehto silloin, kun palvelusetelin omavastuuosuus on liian suuri. Huonot elintavat kasvattavat omavastuuosuutta, sillä uskotaan, että yksilö on itse vastuussa omasta terveydestään. Julkisten palveluiden piiriin esimerkiksi tupakoitsijoilla ei ole mitään asiaa ilman suostumusta elämäntapamuutokseen ja tarkkaan seurantaan. Jotta julkiselta sektorilta saa parasta mahdollista hoitoa ja turvaa, täytyy maksaa työuran aikana hyvinvointieläkettä.

Yksityinen palveluntarjonta on monipuolista. Markkinoilla toimii sekä kansainvälisiä ketjuja että paikallisia yrityksiä ja ammatinharjoittajia. Satakunnassa myös hoiva- ja turvallisuusala menestyvät, minkä huomaavat myös isot kansainväliset yhtiöt, jotka ostavat paikallisia yrittäjiä omiin ketjuihinsa. Satakuntaan asettuneet kv-yritykset eivät ole kiinnostuneita yhteistyöstä Sote- ja turvallisuusalan kouluttajien kanssa. Alan yliopistollinen koulutus puuttuu alueelta. Yhteiskunnan tuottaman koulutuksen tason ylläpitäminen muuttuu haastavaksi -> yritysten ja koulujen yhteistyön merkitys lisääntyy Satakunnassa, riski koulutustyhjiölle -> suuret toimijat tulevat maakunnan ulkopuolelta jolloin rahavirta on pois päin.

Vaurailta ja hyväkuntoisilla eläkeläisillä on ostovoimaa. Koska omasta terveydestä huolehtiminen on palveluiden saamisen ehto, erilaiset terveyden seurannan palvelut ovat suosittuja. Vaativat ostajat pitävät huolen siitä, että tarjolla on helppokäyttöisiä teknologioita apuvälineitä.

Esimerkiksi uudessa asuintuotannossa hyvinvoinnin näkökohdat pyritään ottamaan alusta lähtien huomioon. Yksityinen vakuuttaminen lisääntyy, vakuutusehdot

kovenevat; mm. pakolliset vartiointi- ja hälytysjärjestelmät vakuutusten ehtoina. Yritykset ja tuottajat ja niiden etua ajavat yhteisöt (esim Prizztech Oy) toteuttavat hankkeita palveluntuottajien ja koulutustahojen kanssa (esim. Käyttäjakeskeinen kiinteistöympäristö, KÄKI) luomalla (mainostamalla) ikääntyneille henkilöille yhä enemmän tarpeita. Kaikenlaisessa rakentamisessa asumisratkaisut tukevat omasta terveydestä ja turvallisuudesta huolehtimista ja ottavat huomioon ikääntymisen vaikutukset

Porin lisäksi (Karjarannan alue) myös Raumalla ja Kankaanpäässä on kaupunginosa, joissa asunnot on rakennettu ikääntyvää väestöä silmällä pitäen ja palveluja voi ostaa yhdistettynä asumiskustannuksiin; vuokrassa/asunnon hinnassa mukana tietty määrä hoiva- ja turvallisuuspalvelua.

Julkisten palveluiden verkosto on niukka ja palvelut keskittyvät kasvukeskuksiin. Ikäihmisten asumispalveluita tuotetaan julkisella sektorilla mahdollisimman tehokkaasti suurissa laitoksissa. Niissä hyvinvointia tukevia oheispalveluita voidaan kustannustehokkaasti toteuttaa. Yksityisellä sektorilla itsenäistä kotona selviytymistä tukevia palveluita on runsain mitoin tarjolla. Myös haja-asutusalueilla palveluita on rahalla saatavilla. Jos asiakkaalla on varaa, myös haja-asutusalueelle on mahdollista saada yksityistä hoivapalvelua, ”Hyvinvointibussit” ja muut liikkuvat palvelut.

Houkuttelevana vaihtoehtona keskituloisille, paljon hoivaa tarvitseville ikäihmisille on muutto halvan työvoiman maihin, joissa toimii suomalaisten yritysten suomalaisille suunnattuja palvelutaloja. Mukavan lämpimään ympäristöön siirretty palvelutalo voi olla sisustukseltaan ja ohjelmistoltaan täysin suomalainen karjalanpiirakoineen ja laulutuokioineen. Satakunnan alueella iäkkäät muuttavat kaupunkien keskusta, lapsiperheissä arvostetaan väljyyttä ja ympäristöä, joten haja-asutusalueet eivät tyhjene.

Koska maailma on globalisoitunut (internet3 on käytössä kaikilla koko ajan) ja alueella toimii paikallisten yrittäjien rinnalla yhä enemmän kansainvälisiä toimijoita, Satakunnankaan skenaariorissa ei voida tarkastella pelkästään paikallisten toimijoiden vaikutusta. Koko näytelmän ohjaajina ovat isot kansainväliset suurta voittoa hamuavat yritykset, jotka omistavat sanomalehtiä ja mediataloja. Ne muuttavat käsikirjoitusta tarpeidensa mukaan ja paikalliset toimijat ovat vain kuiskaajia, jotka voivat yrittää muuttaa näytelmän kulkua Satakunnan näkemysten mukaan.

Taulukko 24 Satakunnan skenaario 3. Vanhuspalveluiden markkinat Satakunnassa, SWOT -analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valinnanvaraa palveluissa – yksilön omat valinnanmahdollisuudet ja aktivointi • Laatu paranee, kilpailu kannustaa • Palvelut lähellä, keskustoissa • Vahva talous, uusia yrityksiä • Työllisyys kohenee, nuoret töihin • Yritysten ja oppilaitosten yhteistyö • Vahva yhteistyö toimijoiden välillä 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yritysten kilpailu voikin heikentää laatua • Globaalit yritykset, paikallisuus unohtuu • Hoitovastuu siirtyy perheille, ei tueta siinä • Vähävaraiset heikoilla, huonommat palvelut (tasa-arvo uhattuna, eriarvoistaa) • Liikaa teknologiaa • Työntekijöiden eriarvoisuus • Lapsiperheet haja-asutusalueille, ikäihmiset keskustassa, erottelu rajoittaa valintoja • Julkiset palvelut heikkenevät, niitä karsitaan • Yksilökeskeisyys
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikääntyneiden verkottuminen keskenään → pärjääminen paranee • Uudet innovaatiot, vahva TKI-työ → monipuoliset hoitotavat • Helppokäyttöiset teknologiat (esim. näppäimet aakkosjärjestyksessä) • Turvallinen ympäristö, esteetön rakennus- ja aluesuunnittelu (esim. korttelikohtaisesti, palvelut tarvelähtöisiä) • Ikäihmisille suunnatut palvelut → talouskasvu, varat tileiltä pois kiertoon • Riippumattomuus yhteiskunnasta, itsenäiset kansalaiset (→ säästöt) • Työntekijöiden markkinat, uravalinta "parempiin töihin" 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varallisuusperustainen ajatusmalli → pakkomuutto keskustoihin pois omasta kodista • Ikääntyvien kaupunginosat = "pois yhteiskunnasta" • Iäkkäiden ja lapsiperheiden erottaminen toisistaan • Kuka tekee "huonommat" työt? • Eriarvoistamiskehitys jatkuu, kaikille ei varaa maksaa hyvinvointieläkettä tai omavastuuta • Suomi konkurssiin palvelusetelimekanismin takia • Julkisten palveluiden väheneminen, houkuttelevuus työnantajana heikko • Murrot kasvavat

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Satakunnan oppilaitokset mukana hankkeissa
- Uuden teknologian kouluttaminen sote-alalla
- Koulutuksen kautta uusia innovatiivisia työntekijöitä
- Koulutuksessa esteettömyyden huomioiminen
- Kunnan rakennusvalvonta
- Kehittämisrahoitusta

Uhkien torjuminen

- Palveluseteli
- Aktiviteettiä yhteiskunnalle
- Kulttuuriosaaminen koulutukseen

4.2.4 Skenaario 4. Kokonaisvaltainen hyvinvointi Satakunnassa

Talouskehitys on suotuisaa ja mielipideilmasto laajaa julkista hyvinvointipalveluiden verkostoa suosiva. Laaja hyvinvointivaltio halutaan säilyttää, mutta myös yksityistä palvelutarjontaa tuetaan. Hyvinvointi käsitetään kokonaisvaltaisesti ja panostetaan ennakoivaan terveydenhuoltoon ja toimintakyvyn ylläpitoon. Hyvinvoinnin mittarit ovat kehittyneet niin, että hyvinvointia voidaan entistä paremmin mitata. Hyvän talouskehityksen myötä jälkimaterialistiset arvot yleistyvät, jolloin painopiste ei ole omistamisessa ja materiassa vaan aineettomassa hyvinvoinnissa ja onnellisuudessa. Tuotantoa suunnataan tavaroiden sijaan palveluihin. Julkinen palveluverkosto on kattava, mutta myös yksityistä palvelutuotantoa tuetaan. EU-tasolla Suomi on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin mallimaa, ja Satakunta on sen kehittämisessä yksi innovatiivisimmista alueista. Satakunnassa työskennellään aktiivisesti

kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumiseksi ja Satakunnan tulevaisuusvisioon on sitouduttu laajasti. Tavoitteiksi Satakunnan maakuntavaltuustossa 12.3 2012 (Satakunnan tulevaisuuskäsikirja 2035) on linjattu seuraavat asiat: kannustava yhteisöllisyys, puhdas elinvoima, ihmislähtöiset ratkaisut. Toimijoita ovat paikalliset suuret yritykset (Porin Energia, Olkiluodon ydinvoimala, Mänty- ja tahkoluodon satamat, Outokummun tehtaat, Kemira jne), pienet ja keskisuuret yritykset, joita edustaa Prizztech Oy, Satakuntaliitto (Satakunnan tulevaisuuskäsikirja 2035), Yliopistokeskus, SAMK, DIAK, Sataedu, WINNOVA.

Laaja-alainen hyvinvoinnin määritelmä luo tilaa innovatiivisille, sektorirajat ylittävälle palveluille. Lähihoivaan panostetaan. Myös kulttuurin ja vapaa-ajantoiminnan merkitys osana hyvinvointia ymmärretään. Ostovoimaiset ikäihmiset osaavat hyödyntää monipuolisesti kaupallista tarjontaa, mutta kerskakulutuksen sijaan kaivataan kiireettömyyttä ja laatua. Myös vapaaehtoistyö koetaan keinoksi saada sisältöä elämään ja auttaa muita. Asuinalueiden rakentaminen pohjaa kestävään kehitykseen, ja huomiota kiinnitetään myös asuinalueiden hyvinvointia edistäviin ominaisuuksiin, kuten turvallisuuteen, liikkumisen helppouteen ja sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksiin. Teknologian tuoma lisäarvo on etusijalla, vaikka luonnollisesti myös kustannustehokkuutta tavoitellaan. Teknologiaa hyödynnetään enemmän hyvinvointitoimijoiden työkaluna, hoidon taustalla, ei hoidon korvaajana.

Ennakoivan ja ehkäisevän terveydenhuollon seurauksena ikäihmiset ovat terveempiä ja pärjäävät omassa kodissaan entistä pidempään kevyemmillä palveluilla. Ikääntyminen lisää palveluiden tarvetta oletettua hitaammin. Myös maahanmuutto parantaa työvoiman saatavuutta ja vähentää henkilöstöpulaa hyvinvointialalla. Kattavat lähipalvelut mahdollistavat asumisen myös haja-asutusalueilla. Kodinomaisuuteen panostetaan enemmän apua tarvitsevien asumismuodossa. Henkinen hyvinvointi nähdään tärkeäksi osaksi toimintakyvyn ylläpitoa ja ikäihmisille laaditaan hoitosuunnitelman lisäksi myös kulttuuri- ja vapaa-ajan suunnitelma. Perheiden yhtenäisyyden tukeminen nähdään tärkeäksi, ja ikäihmisten siirtyminen kunnasta toiseen on helppoa. Alueiden välisiä hyvinvoinnin eroja tasataan.

Satakunnassa ihmisten hyvinvointi nousee ykkösprioriteetiksi, myös hyvinvoinnin mittarit ovat kehittyneet. Mittaamisessa tehdään laajaa yhteistyötä koulutusta tuottavien tahojen kanssa: DIAK ja SAMK opinnäytteet ja työelämäprojektit nykyisissä AMK-tutkinnoissa (2025 ylempi toteutetaan yliopistojen kanssa yhteiskoulutuksella maisteritutkinnoksi, turvallisuusalan AMK-taso SAMKissa aloitettu).

Yhteiskunnassa on panostettu ennakoivaan toimintatapaan ja pystytty sitä kautta karsimaan julkisen sektorin kustannuksia. Ikäihmiset eivät ole sen terveempiä kuin nykyäänkään, mutta ennakkoinnin ja moniammatillisen yhteistyön avulla toimintamalleja on kehitetty tehokkaan joustaviksi ja sitä kautta iäkkäät tulevat toimeen kotona. Tuotantoa suunnataan tavaroiden sijasta yhä enemmän

palveluihin, joita täytyy tuottaa myös jo kaikilla koulutusaloilla ja -tasoilla (Satakunnassa mm. Yliopistokeskus, SAMK, DIAK, Sataedu, WINNOVA)

Teknologiaa hyödynnetään taustalla, hyvinvointitoimijoiden työkaluina, ei hoivan ja huolenpidon korvikkeena. Tätä Satakunnassa ovat tehokkaasti kehittämässä ja testaamassa mm. Samk (hyvinvointitekniologia), Prizztech Oy, Yliopistokeskus.

Ennakoiva hyvinvoinnista huolehtiminen otetaan huomioon kaupunkisuunnittelussa, em. toimijat mukana myös tässä. Laaja-alainen hyvinvoinnin määritelmä luo tilaa innovatiivisille, sektorirajat ylittävälle palveluille. Lähihoivaan panostetaan, jolloin ikäihmiset pärjäävät omassa kodissaan entistä pidempään kevyemmällä palveluilla. Nämä kattavat lähipalvelut mahdollistavat asumisen myös haja-asutusalueella. Lähiliikunta, turvallinen asuinympäristö ja muut hyvinvointia edistävät rakenteelliset ratkaisut huomioidaan kaupunkisuunnittelussa ja rakentamisessa. Myös henkinen hyvinvointi huomioidaan, esim. kulttuuripalvelut ikäihmisten kotona selviytymistä tukemassa. Seinien omistamisen sijaan halutaan panostaa palveluihin.

Taulukko 25 . Satakunnan skenaario 4. Kokonaisvaltainen hyvinvointi Satakunnassa, SWOT-analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Satakunta aktiivisesti kehittyvä alue, jossa työskennellään aktiivisesti yhteisöllisyyden puolesta • Alueella suuria yrityksiä ja toimijoita, jotta edelläkävijöitä ekologisen teknologian alalla ja koulutuksessa • Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö, oppilaitosten välinen yhteistyö (korkea-aste/toinen aste) • Vanhukset pidempään kotona, vähentää laitoshoidon kustannuksia ja parantaa vanhusten hyvinvointia • Koulutuksessa otetaan huomioon uudet tarpeet, opiskelijoilla käsitys työelämän tarpeista • Moniammatillisuus • Ehkäisevät palvelut säästävät yksilöitä ja yhteiskuntaa • Kaupunkisuunnittelu eri elämäntilanteita varten 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö yli maakuntarajojen ja yli sektorirajojen toiminen tökkii • Koulutus perustuu perinteisiin ammatteihin ja tukeutuu perinteisiin toimintamalleihin • Uskallus luovien ratkaisujen etsimiseen puuttuu • Vahvat pärjäävät, osa syrjäytyy, miten palvelut kaikille? • Miten saada julkiset sairaalat ja vanhainkodit houkutteleviksi työpaikoiksi, työntekijöiden riittävyys tai katoaminen muualle • Yritysten sitoutumattomuus yhteiseen visioon • Eläke- ja vakuutusmaksuihin menee entistä enemmän rahaa, yhteiskunnan varat ei riitä • Moniammatillisuuden myötä yksilö jää näkemättä • Liika luottamien teknologiaan, ihmiskontaktien puute
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potentiaali palvelutuotannon (esim. koulutus) vientitoimintaan • Koulutussisältöjen uudistaminen: tukisi uudenlaisten palvelujen tuottamisessa • Uusia työpaikkoja palvelualoille • Kannustava yhteisöllisyys, yhteistyö julkisen ja yksityisen sektorin välillä, yhteistyö oppilaitosten kesken • Ennaltaehkäisevät palvelut, terveempi kansa, mahdollisuus asua pidempään kotona • Tuoreen informaation hyödyntäminen, opiskelijat osallisiksi tutkimusten tekoon • Julkisen sektorin kulujen pienentyminen • Turvallisempi ympäristö kaupunkisuunnittelun myötä 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Satakunta alueena pieni, vaara jäädä sisäänlämpiäväksi piiriksi • Yksilön unohtuu massojen alle, eriarvoistuminen • Korruptio • Varat eivät riitä, verojen kasvu • Talouden romahdus • Palveluita ei voida taata jokaiselle, palveluiden laatu • Päättäjät elävät omassa utopiassaan eivätkä huomaa yhteiskunnan todellista tilaa • Vanhusten kotona asuminen pidempään lisää riskejä jäädä huomaamatta • Tehokkuusajattelu: laatu kärsii ja ihmiset uupuvat • Liiallinen koulutus ei hyvästä

4.3 Osaamistarpeet Satakunnassa

Osaamistarpeita (Taulukko 26) on kartoitettu ensimmäisessä työpajassa tehtyjen ydinpätevyyspuiden perusteella, jolloin osaamisalueita kartoitettiin valtakunnallisten taustaskenaarioiden valossa. Niitä on täydennetty kolmannessa työpajassa, jolloin alueelliset skenaariot olivat valmiina.

Taulukko 26 Osaamistarpeet Satakunnan ForeMassi2025-skenaarioissa.

Tiedot, taidot	Arvot, asenteet	Kontaktit, kokemukset
Skenaario 1: Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla		
<ul style="list-style-type: none"> • Kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen edistäminen • Koulutus • Markkinointi • Loppukäyttäjäkohtainen opastus ja koulutus • Päästävä eroon: loputtomat työryhmät ja kehittämistiimit • Monialainen ja korkeakouluosaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ennakkoluulottomuus → avoimemman ilmapiirin luominen, erilaisuuden hyväksyminen, rajojen avaaminen ja pelkojen poistaminen • Ennakoasenteiden muuttaminen • Yhteistyön kehittäminen (korkeakoulut) 	<ul style="list-style-type: none"> • Jo olemassa olevat korkeakoulujen yhteistyömallit • Laaja-alainen verkostuminen alueen yrityskentän kanssa • Yritysten tarpeisiin vastaaminen tuottamalla salassapidettävää aineistoa • Hätäkeskuslaitoksen johto Porissa, pelastusharjoittelualaue tulossa Poriin
Skenaario 2: Kansalaisyhteiskunnan nousu		
<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuriosaaminen • Hankkeet: nuoret kansalaiset, järjestöosaaja hanke, opettajien järjestö osaamisen kehittäminen • Satakunnan hyvinvoinnin järjestöstrategia • Porin turvallisuussuunnitelma • Vapaaehtoistoiminnan koulutukset • Porin kaupungin hyvinvoinnin selvitystyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Positiivinen asenne, vapaaehtoistyöntekijöiden määrä 	<ul style="list-style-type: none"> • Vapaaehtoistoiminnan keskus • Satakunnan yhteisökeskus • Vapaaehtoistyön välitys
Skenaario 3: Markkinoiden ehdoilla		
<ul style="list-style-type: none"> • Helppokäyttöiset teknologiaohjelmat 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastuullisuus ja yritysetiikka 	<ul style="list-style-type: none"> • Kolmas sektori, ystäväpalvelut ja vertaistuki • Jos kolmannelle sektorille terveyspalveluita, on koulutuksen ja osaamisen kasvettava.
4: Kokonaisvaltainen hyvinvointi		
<ul style="list-style-type: none"> • Kaavoitusosaaminen • Terveystyömallin käyttö • Moniammatillisuus • Asiakaslähtöisyys • Palvelurakenteen kokonaisvaltainen tarkastelu 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäryhmien tasapuolinen arvostus • Kasvatus ja perhe • Terveystyömallin arvostus • Naapuriapu • Joustavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaalinen media • Sukupolvien välinen solidaarisuus • Maailmankansalaisuus

Kolmannessa työpajassa kartoitettiin tulevaisuudessa tarvittavia ammatteja. Osasta ammasteista tehtiin tarkempi kuvaus osaamisprofiilin muodossa.

Tulevaisuuden ammatit (tummennetuista osaamisprofiili):

- **sosiaaliteknikko**
- **palvelutoimien hoitaja**
- palvelumuotoilijat /-suunnittelijat
- laitekehittäjät
- sosiaaliteknologian professori
- palveluohjaaja (asiakkaalle)
- **kotiavustaja** (läsnäolija, kuuntelija)
- turvallisuushoitaja
- **kenttätöön koordinaattori**
- **kulttuuriavustaja**
- toiminta-avustaja
- hälytyskeskuksen hoitaja

Taulukko 27 Satakunnan osaamisprofiilit.

Osaamisprofiili 1: Kenttätöön koordinaattori	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Laaja tietämys sosiaali- ja terveyspalveluista. Neuvontataidot. Kotipalvelutaidot. Vanhusten kohtaaminen.
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Ammattikoulututkinto, joka olisi hieman laajempi tai erikoistumisvaihtoehto lähihoitajan tutkinnossa, joka sisältäisi vielä enemmän sosiaaliosaamista, tietämystä esim. muistisairauksista. Lyhyet kurssit, jotka laajentavat osaamista, (esim. vuorovaikutus vanhusten kanssa) joista saa opintopisteitä. Oppisopimuskoulutus hyvä väylä.
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Paljon työssä oppimista eri palvelupisteissä, kotihoidossa, laitoksissa ja erilaisten vanhusten kanssa työskentelyä. Työharjoitteluun mukaan myös kolmas sektori.
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kunnat, kaupungit, järjestöt, yksityinen sektori.

Osaamisprofiili 2: Sosiaalitekniikka	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Tietämys asiakkaiden arjen tarpeista, moniammatillinen lähestymistapa, vuorovaikutustaidot (joita teknologian avulla vuorovaikuttaminen edellyttää).
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Teknologisten sovellusten käyttökoulutus (teknologiapelon lievittämiseksi), vuorovaikutustaidot (joita teknologian välityksellä vuorovaikuttaminen edellyttää), oppisopimustyyppinen koulutus (aikaisemman osaamisen pohjalle rakentuva lyhytkestoinen koulutus)
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Temaattinen harjoittelu erilaisissa toimintaympäristöissä, koulutusalojen yhteisharjoittelu (moniammatillinen lähestymistapa), harjoittelua sekä laitos- että kotiympäristöissä, työssä oppiminen (esim. palkallinen harjoittelu)
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Tukipalveluyrittäjyys, kotipalvelu, kunnat, yritykset, yhteisöt

Osaamisprofiili 2: Palvelutoimien hoitajat	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Ensiapu-, turvallisuus- ja yksityisyyden suojaan liittyvä palvelukokonaisuus; palvelun tuottajien kentän tuntemus ja kokonaisuuksien hallinta ja koordinointi; valvomoteknologia
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Hoitoalan perusteet, elämän/ arjen kokonaisuuden hallinta ja ymmärtäminen, teknologia-avusteisen vuorovaikutuksen hallinta, priorisointitaidot hätätilanteissa, kriisi- ja hätätilanteiden hallintataidot
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Eri alueilla harjoittelua, kuten hätäkeskuksessa, kotipalvelussa, turvallisuuspalveluissa
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Palveluyritykset, kunnat, hätäkeskus, kriisipalvelut (kriisipuhelintoiminta), yhteisöt

Osaamisprofiili 3: Kotiavustaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Asiakkaan kohtaaminen ja vuorovaikutus. Palveluverkoston tunteminen. Teknologian osaaminen. Tiedonhakutaitoja
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Koulutuksen pääsyvaatimukset: työttömyys Koulutus (koulutussisällöt ja tasot): vuoden kestävä monimuotokoulutus (harjoittelu, lähiopetus ja etätehtävät)
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Työharjoittelu (sisältö ja laajuus): palkallista, lyhyet teoria- ja harjoittelujaksot vuorottelevat (jopa saman viikon aikana)
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kunta, yksityiset työnantajat, yritykset, asiakas itse, kylä, yhdistys

Osaamisprofiili 4: Kulttuuriavustaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Lähialueen kulttuuripalvelut, hoivapuolen osaaminen.
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Edellytettävät opinnot: Medianomi (AMK)(kulttuuri) (muuntokoulutus niille, joilla ei ole alan töitä) Koulutus (koulutussisällöt ja tasot): Hoivatyö, 6kk koulutus ja 6kk lisäosaaminen
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	3kk
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kotiapu, kunnat, yksityiset yritykset

Lähteet:

Pisto A (2012). Kunnallisvaaliehdokkaat 25.9.2012. PowerPoint esitys. SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPIIRI- OSAAMINEN, TOIMINTA JA TALOUS, KUNNAT JA SOTE -ALUEET VAIKO ERVA-ALUEET SAIRAANHOITOPPIIRIN SIJAAN?

THL (2011). Tapaturmakatsaus. Satakunnan sairaanhoitopiiri. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tapaturmat ja toimintakyky -yksikkö. [viitattu: 11.10.2012]. Saantitapa: <http://www.stakes.fi/tilastot/tapaturmat/alueraportit/2012/sairaanhoitopiiri/Satakunta.pdf>

THL (2012). Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005 - 2012. [viitattu: 11.10.2012]. Saantitapa: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>

Tilastokeskus (2012). Suomen virallinen tilasto (SVT): Poliisin tietoon tullut rikollisuus [verkkojulkai-su].ISSN=1797-3651. 2011, 1. Katsaus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleeseen rikollisuuteen . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 11.10.2012].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/polrik/2011/polrik_2011_2012-04-02_kat_001_fi.html

Tilastokeskus ja TY/TuKKK, Porin yksikkö (2012). Satakunnan kehitysmittari. [viitattu: 9.10.2012]. Saantitapa: <http://www.satamittari.fi/index.asp>

5 ForeMassi2025-alue työskentely

Varsinais-Suomessa

Niina Ratilainen ja Emmi Lehtinen, TuAMK

5.1 ForeMassi2025 Alue työskentely Varsinais-Suomessa 2012-2013

Varsinais-Suomen alueellisessa työskentelyssä on koottu tuloksia työpajatyöskentelyn pohjalta. Tulokset on koottu aluekoordinaattoreiden Niina Ratilainen ja Emmi Lehtinen toimesta.

Tilastokeskuksen mukaan Varsinais-Suomen väestöennusteessa ikääntyneiden osuus nousee vuodesta 2010 vuoteen 2020 runsaasti, kunnes nousu hidastuu tasaiseksi tahdiksi. Turun kaupunkiseudulle on laadittu maankäyttöstrategiaksi rakennemalli, jossa väestönkasvun tavoitteeksi on määritelty noin 550 000 asukasta vuoteen 2035 mennessä, mikä vaikuttaa osaltaan ikärakenteen suhteellisen osuuden hidastumiseen.

Taulukko 28 Varsinais-Suomen väestöennuste. Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot 11.12.2009

	Yksikkö	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Väkiluku	1000	5378	5636	5850	5985	6090	6213
0-14 v	%	16	17	16	15	16	15
15-64 v	%	66	60	58	58	57	56
65-v	%	18	23	26	27	28	29

Varsinais-Suomen monipuolisen koulutusrakenteen muodostavat toisen ja korkeasteen hyvinvointi- sekä sosiaali- ja terveysalan koulutus. Alueella ei tarjota turvallisuusalan koulutusta. Lukuisten toisen asteen ja aikuis- sekä täydennyskoulutuksen tarjoajien lisäksi alueella korkeakoulutusta tarjoaa Turun ammattikorkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turun Yliopisto, Åbo Akademi sekä Yrkehögskolan Nova.

Varsinais-Suomen visio määriteltiin ensimmäisessä työpajassa. Sen mukaan Varsinais-Suomi hyödyntää vahvuuksiaan uusien innovaatioiden synnyttämisessä. Monipuolinen koulutus, saaristo, monikulttuurisuus ja yrittäjyys nousevat tukemaan hyvinvointialaa. Uudet vahvuudet syntyvät eri alojen kohtaamisissa. Alueen monipuoliset toimijat ovat verkosto, jossa myös palveluiden käyttäjä osallistuu suunnitteluun. Viralliset toimijat ja kolmas sektori toteuttavat yhdessä alueen visiota. Vapaaehtoistyön merkitys vanhustalveissa lisääntyy. Osallisuus kasvaa ja alueella kaikki eri toimijat ja yksityiset ihmiset toimivat yhteisten tavoitteiden eteen hyvinvoinnin lisäämiseksi.

5.2 Varsinais-Suomen ForeMassi2025-skenaariot

5.2.1 Skenaario I. Yhteisöllisyys 2.0

Oletukset

- Etämahdollisuudet kehittyvät ja ovat jokaisen jatkuvassa käytössä. Kun ollaan etänä, on haasteena korvata perinteinen yhteisöllisyys verkkoyhteisöllisyytenä. Joitain perustarpeita ei kuitenkaan tyydytetä verkossa - tarve fyysiselle läheisyydelle ei täyty.
- Varsinais-Suomessa vahvistuvat jatkuvasti teknisen osaamisen keskittymät: Kupittaa ICT-osaaminen ja telakka. Nokia vähentää toimintojaan alueella, ja teknologiaosaajat kehittävät yhdessä korkeakoulujen kanssa uusia innovaatioita itsenäisen ja arvokkaan ikääntymisen tueksi, erityisesti mobiilipalveluiden osalta.

Seuraukset

- Yhteisöllisyys siirtyy internetiin, jokaisella on oma avatar ja toisia tavataan virtuaalitodellisuudessa. Harvaan asutuilla alueilla ja saaristossa etämahdollisuudet luovat mahdollisuuksia, muun muassa osallistua hyvinvointi-TV:n välityksellä sukujuhlisiin. Ikääntyneiden ei tarvitse muuttaa taajama-alueille hyvinvointiteknologian ansiosta. Turun kunta laajenee, mutta teknologian mahdollisuudet ylittävät kuntarajat joka tapauksessa. Enää ei ole väliä, asuuko taajamassa vai maalla.
- Ihminen etäänny ympäristöstä ja kokemukselliset elämykset jäävät - luonnon antamat aistikokemukset vaihtuvat kotiin välittyvään livekuvaan. Myös alueen kulttuuripalvelut tuodaan kotiin teknologian välityksellä, museoita ei enää tarvita paitsi verkossa.
- Monipuolisen teknologian lisääntyessä mahdollisuudet räätälöityihin palveluihin lisääntyvät. Kansalaisen valvonta kuitenkin lisääntyy ja yksityisyys vähenee: kaikki tieto liikkuu ja teknologiaturvallisuus muuttuu valtavaksi riskiksi.
- Varsinaissuomalaiset vanhuksat sijoittavat teknologiaosakkeisiin. Varakkailla on mahdollisuus parhaimpaan teknologiaan: eriarvoisuus kasvaa.

Taulukko 29 Varsinais-Suomen skenaario 1. Yhteisöllisyys 2.0, SWOT-analyysi.

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uusia innovaatioita tekniikan kehityksen kanssa hyödynnetään. Varsinais-Suomen aluemaantiede huomioidaan kun keskustellaan saariston elinvoimaisuudesta. • Syrjäseuduille enemmän mahdollisuuksia, kun on etämenetelmät käytössä • Mahdollisuus olla kotona: palveluita voi hankkia suoraan kotiin, pysyy mukana yhteiskunnassa, vaikka ei pystyisi poistumaan kotoa • Ystäviä ja sukulaisia voi tavata verkossa ja luoda uusia kontakteja jos on pitkä välimatka • Verkossa voi seurata mitä vaan: vaikka luontoa ja siellä tapahtuvia asioita kuten lintujen pesimistä • Tulevaisuuden ikääntyneet ovat jo tottuneet työssään tekniikan käyttöön ja se on tuttua 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ihmisen ei kuulu etääntyä ympäristöstä ei ole eduksi, että kokemukselliset elämykset jäävät. • Jos ei pysty toimimaan verkossa, onko mitään mahdollisuuksia osallistua? • Muistisairaiden ikääntyneiden elämä pitää huomioida erityistavalla, jos siihen halutaan teknologiaa avuksi • Tekniikka ei korvaa läheisyyttä. Ihmiskontaktit voivat kadota.
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mahdollisuus olisi yhdistää heikkoudet vahvuuksiin positiivisesti • Uudenlaisten innovaatioiden kehittyminen: tekniikalla voidaan jo ennakoida sairastumista. Elämänlaatu ja terveys voivat parantua • Teknologia voi olla arkipäivää ja edullisesti saatavilla sekä sopivaa jokaiseen kotiin • Kotona voidaan asua kauemmin, kun tekniikka tai asuinalueen yhteisöllisyys antavat mahdollisuudet siihen • Ikääntyneiden ei tarvitse lähteä vanhainkotiin, jos sitä ei haluta • Ikääntyneet voivat elää vanhuutensa yksilöllisesti vaihtoehdot valiten • Omaiset ja lähipiiri mukana ikääntyneen hoidossa ja arjessa → ei sysätä hoitoon vanhainkotiin 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voi aiheuttaa yksilökeskeisyyttä ja yksilöiden kurjistumista • Teknologia kehittyy kuitenkin kokoajan: pysyykö sen mukana? • Tehdäänkö laitteita, joita ikääntyneet eivät osaa tai pysty käyttämään? • Kelkasta putoaminen, syrjäytyminen • Syrjäseuduilla ikääntyneistä voi tulla yksinäisiä, jos kaivataan fyysistä läheisyyttä

5.2.2 Varsinais-Suomen skenaario 2: Ei minä, vaan mun yhteisö

Oletukset

- Varsinaissuomalainen mentaliteetti: epäsosiaalisuus ja sisäänpäin lämpiäminen johtavat kolmannen sektorin vahvistumiseen, koska ihmiset haluavat vaikuttaa toiminnan kautta.
- Reuna-Turku, saaristo: yhteisö tuottaa palveluita, ydin-Turussa palvelut ajetaan alas ja myös taajamissa yhteisön toiminta lisääntyy.

- Varsinaissuomalainen ystävyysty hitaasti mutta varmasti. Yhteisöistä tulee vahvoja ja siinä on elinikäiset ystävät → yhteisö ei pudota jäseniään.
- Erilaisten ammattitaitojen arvostus kasvaa, varsinaissuomalainen käsityöperinne kukoistaa.
- Myös institutionaalisen koulutuksen ulkopuolista osaamista arvostetaan paljon enemmän kuin ennen. Ikääntyneet opiskelevat kansalaisopistoissa uusia taitoja, koska haluavat toimia paremmin yhteisön hyväksi. Näin ollen elinikäisen oppimisen mahdollisuudet ja arvostus kasvavat.

Seuraukset

- Pienyrittäjyys ja vapaaehtoistyö kukoistavat. Yrittäjyyttä ja vapaaehtoistyötä tehdään omassa yhteisössä ja näiden raja hämärtyy.
- Valinnanvara heikentyy, sillä palvelut saadaan oman yhteisön kautta eikä julkisesti turvattuna. Jostain palveluista täytyy tinkiä. Alueet epätasa-arvoistuvat.
- Virkeät pärjäävät, ne joilla on omaisia ja yhteisö. Jos jää yhteisön ulkopuolelle, on yksin.
- Yhteisöllisyyden tuoma turvallisuus ja sen tunne kasvavat
- Yhteisöistä nousee yrittäjyyttä osakuntatoiminnan kautta. Kaikki yrittävät!
- Myös internetyhteisöllisyys lisääntyy, mutta ei korvaa fyysistä yhteisöä ja itse toimimisen antamaa merkityksellisyttä.

Taulukko 30 Varsinais-Suomen skenaario 2. Ei minä, vaan mun yhteisö, SWOT - analyysi.

<p>VAHVUUDET</p> <p>Ihmiset toimivat omien voimavarojensa pohjalta: yrittävät tai tekevät vapaaehtoistyötä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ihmisten halu vaikuttaa toiminnan kautta • Ikääntyneiden palveluissa valinnanvara ja yksilöllisyys lisääntyy • On enemmän erilaisia palveluita ikääntyneille 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turvaverkko yksilön kannalta heikkenee • Voi myös syrjäytyä, jos ei ole omaisia eikä kuulu yhteisöön
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehittää uusia innovaatioita ja erilaisuutta • Toiminta lisääntyy vapaaehtoisten ansiosta • Vapaaehtoistyön koordinointi lisääntyy ja mahdollisuudet avautuvat helpommin vapaaehtoistyötä tekeville • Kolmas sektori voi täydentää lakisääteisiä palveluita • Ikääntyneet ottavat ohjat omiin käsiinsä eivätkä odota valmista 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yksilön syrjäytyminen yhteiskunnasta • Jos vapaaehtoistyö koordinoidaan heikosti, ei saada hyötyä ja tulee sekaannusta. Kaikki eivät hyödy vapaaehtoisten palveluista vaan auttajat kasaantuvat tiettyihin paikkoihin • Kaikki palvelut halutaan itselle, vaikka olisi omaa kykyä hoitaa asioitaan ja ottaa vastuuta itsestään, jos yhteisössä on palveluita → passivoituminen • Vapaaehtoistyön lisääntyminen ei saisi johtaa siihen, ettei kunta järjestä palveluita ja huolehdi ikääntyneiden hyvinvoinnista • Vastuuta voi kasaantua liikaa kolmannelle sektorille • Sekaannus, jos julkinen puoli ei koordinoi kokonaisuutta (vapaaehtoistyössä)

5.2.3 Varsinais-Suomen skenaario 3: Hyvät veljet hallitsevat

Oletukset

- Tuloerot ovat kasvaneet ja vallan ja verkostojen merkitys lisääntyy. liikutaan harmaalla alueella ”mikä on oikein?”
- Lähimmäistä ei auteta, jokainen auttakoon itseään.
- Varsinais-Suomi on vielä enemmän kuin ennen poliittisen kähminnän johtotähti
- Suotuisat olosuhteet menestykseen liike-elämässä, toisaalta yrittäjyyden aloittaminen ilman verkostoja ja pääomia mahdotonta.
- Valtaa pitää hyvien veljien verkosto, joka ajaa oman kansanryhmänsä etua: kasvukeskusten kunnallispolitiikka on varakkaiden ikääntyneiden hallussa.

Seuraukset

- Sosiaaliset erot tekevät kuilun elinajanodotteeseen: varakkaat elävät runsaasti kauemmin kuin köyhempien tuloluokkien ikääntyvät
- Taajamiin syntyy 1. ja 2. luokan kansalaisten palvelutaloja ikääntyneille. Ikääntyneiden kotona asuminen lisääntyy, mutta palveluita ei ole varaa hankkia. → ikääntyneiden pahoinvointi lisääntyy: paineet ja köyhyys ajavat monet päihderiippuvuuteen. Syrjäytyminen yhteiskunnasta lisääntyy.
- Asuminen siirtyy kasvukeskuksiin jossa on julkiset palvelut, saaristo tyhjenee turismille ja kesämökeille.
- Kaikilla ei ole kuitenkaan varaa, mahdollisuutta tai halua muuttaa taajamaan. Harvaan asutuille alueille jääville toteutuu 2. skenaario.
- Syntyy rikkaiden ja köyhien asuinalueita. Turun saaristo ja kultahammasrannikot vs. lähiöiden kurjistuminen.
- Omaisten asema pärjäämisessä korostuu: on joku, joka pitää huolta.

Taulukko 31 Varsinais-Suomen skenaario 3. Hyvät veljet hallitsevat, SWOT-analyysi.

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ihmisten on pakko ottaa itse vastuuta ja maksaa haluamistaan palveluista • Kun palveluista maksetaan, on yhteiskunnalla vähemmän kustannus- ja järjestämisvastuuta 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Markkinatalouden ehdoilla uhrataan yksilöllisyys ja hyvinvointi • Kansaneläkkeen varassa olevat tulevat olemaan heikoilla toimeentulon suhteen
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ne jotka pärjäävät hyvin, pärjäävät vielä paremmin • Kuormitus julkisissa palveluissa vähenee • Yrittäjyys lisääntyy, kun yksityisen palvelutarjonnan kysyntä lisääntyy → työllisyys kasvaa 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ihminen turhautuu vallitsevaan ilmapiiriin ja kadottaa halunsa kehittää yhteistä hyvinvointia ja kuulua yhteisöön • Heikoista ei pidetä huolta • Katoaako heikompia varten oleva turvaverkko? • Eriarvoistuminen kasvaa → aiheuttaa pahoinvointia, kärjistyy radikaaleihin mielenilmauksiin

5.2.4 Varsinais-Suomen skenaario 4: Hyvinvointi on onnellisuutta!

Oletukset

- Varsinais-Suomi onnistuu rakennemuutoksessa, joka tapahtuu hyvinvointipalveluissa. Sosiaali- ja terveystalot muuttuvat osastojaotteisesta palveluketjumalliseen.
- Terveys-, liikunta- ja kulttuuripalvelut yhdistetään.
- Onnistumista kopioidaan muissa Suomen kaupungeissa, mikä lisää mennekeä ja varsinaissuomalaista identiteettiä. Ikääntyminen nähdään ratkaisu- ei ongelma-keskeisesti.
- Eri sektorit haluavat tehdä yhteistyötä saavuttaakseen parhaimman ja monipuolisimman tuloksen yhteiskunnan kannalta
- Varsinais-Suomen kulttuuriosaaminen vahvistuu ja kulttuurin merkitys hyödynnetään vahvasti hyvinvointipalveluissa. Hoitoalan koulutus ja kulttuuriala tekevät vahvaa yhteistyötä.
- Luovan talouden yrittäjyys kukoistaa, sillä vapaa-ajan merkitys kasvaa ja palveluiden ostovoima sektorilla lisääntyy.

Seuraukset

- Koko elinkaaren hyvinvointia huomioidaan. Alueen yleisimpien sairauksien osalta tehdään audit-selvitystä asukkaan elämän eri vaiheissa.
- Palvelurekistereissä on vain ihmisten hyväksymiä tietoja.
- Ikääntyneet blogaavat elämyksistään ja lääkärit täydentävät audit-tuloksilla. Ihminen voi seurata fyysistä hyvinvointiaan ja terveydenhuolto seuraa terveyskäyttäytymistä. Sähköiset hälytysjärjestelmät antavat terveydenhuollolle impulsseja ottaa yhteyttä esimerkiksi epäterveellisen ravinnon lisääntyessä.
- Periaatteena ihmislähtöinen toiminta korvaa asiakaslähtöisen.

- Asutusta keskitetään, jotta liikunnan, kulttuurin ja hyvinvointipalveluiden yhdistäminen toteutuu paikallisesti myös pienessä mittakaavassa.
- Kansalaisten aloitteellisuus kasvaa: kuka tahansa voi tarjota palveluitaan ilmoittautumalla kunnan ylläpitämään järjestelmään.
- Ikääntyneet ovat mukana asuntojen suunnittelussa ja täten voivat valita asumismuotonsa. Samanhenkisten kommuuniasuminen lisääntyy → esim. taideorientoituneet asuvat samassa yhteisössä!
- Kun kansalaisia huomioidaan enemmän ja suunnittelua tehdään yhdessä, muuttuu kaupunkikuva esteettömäksi.
- Ikääntyneet jaksavat ja haluavat työskennellä eläkkeellä osa-aikaisesti tai tehdä vapaaehtoistyötä, sillä kansalaisaktiivisuus tuo merkityksellisyyttä. Henkilökohtaisen ideologian merkitys elämässä kasvaa.

Taulukko 32 Varsinais-Suomen skenaario 4. Hyvinvointi on onnellisuutta, SWOT-analyysi.

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteinen usko tulevaan ja halu tehdä kestäviä ratkaisuja • Ikääntyneillä mahdollisuuksia työntekoon eläkkeellä • Asuminen kotona sekä kaupunkiympäristö → mahdollisuus esteettömyyteen • Esteettömyys antaa vapauden elää omalla tavallaan • Yksilöllisyys lisääntyy, kun palvelut suunnitellaan ihmislähtöisesti • Yksilökohtaisuus asiakasryhmäkohtaisen tilalla • ”Yhden luukun periaate”, helppo asioida ja hankkia palveluita, kun eri virastoja yhdistetään yhdeksi 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eristäytyminen muista alueista omaksi • Kaikki eivät halua yhteisöllisyyttä. Toiset kaipaavat omaa rauhaa ja yksinäisyyttä. Valinnanvapauden pitäisi säilyä.
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onnellisuuden lisääntyminen kattavasti ja sitä kautta hyvinvoinnin parantaminen • Ikääntyneiden yhteisöllisyys lisääntyy, kun konkreettisesti asutaan vanhusasumisen rakennuksissa ja on erilaisia asumisvaihtoehtoja 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voiko yhteisön hyvinvointi kuitenkaan kannattaa kaikkia jos epäonnistumiselle ei anneta sijaa? • Yhteisöllisyyteen kannustavat tilat voivat olla joillekin mahdottomia saada käyttöön • Kaikki eivät näe mahdollisuuksia: ei haluta kehittää kotona asumista vaan keskitytään laitospalveluun • Jos tarjontaa vaihtoehtoja ei olekaan riittävästi. Kaikille ei riitä juuri haluamia palveluita ja asumismuotoja. On totuttu valinnanvaraan, eikä haluta hyväksyä tilannetta

5.3 Osaamistarpeet Varsinais-Suomessa

Osaamistarpeita (Taulukko 33) on kartoitettu ensimmäisessä työpajassa tehtyjen ydinpätevyysspuiden perusteella, jolloin osaamisalueita kartoitettiin valtakunnallisten taustaskenaarioiden valossa. Niitä on täydennetty kolmannessa työpajassa, jolloin alueelliset skenaariot olivat valmiina.

Taulukko 33 Osaamistarpeet Varsinais-Suomen ForeMassi2025-skenaarioissa.

Tiedot, taidot	Arvot, asenteet	Kontaktit, kokemukset
Skenaario 1: Yhteisöllisyys 2.0		
<ul style="list-style-type: none"> • Kaksikielisyys • Monikulttuurisuus (vahvistettava) 	<ul style="list-style-type: none"> • Teknologiaosaamisen yhdistäminen muuhun ammattiosaamiseen • Yrittäjyys 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajat hoiva-alan työvoimaresurssina
Skenaario 2: Ei minä, vaan mun yhteisö		
<ul style="list-style-type: none"> • Entiset nokialaiset • Vapaaehtoistyöntekijän oma tausta 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäihmisten arvostus • Kahtiajakautuneisuus (haluaako auttaa ja tehdä vapaaehtoistyötä vai ei) • Sitoutumiskyky/-halu 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimivat järjestöverkostot, vapaaehtoisen vanhustyön työryhmä • ILOA-hanke • Kauppatori • Lääkärikeskukset • Kunnat (kontaktihenkilöt) • Seurakunta • Muualta muuttaneet (hyväkuntoiset) eläkeläiset
Skenaario 3: Hyvät veljet hallitsevat		
<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonkeruu • Tarvelähtöinen tutkimus • Tekninen osaaminen • Yliopisto, AMK • Koulutettu työvoima • Harjoittelijat työvoimana 	<ul style="list-style-type: none"> • Sisäänpäin kääntyvyys → ratkaisu avoimuus • Tulossa on "ideatehdas" • Yrittäjyyshenki 	<ul style="list-style-type: none"> • Lama / markkinatalous vaikuttaa edelleen kokemuksiin
Skenaario 4: Hyvinvointi on onnellisuutta!		
<ul style="list-style-type: none"> • Riittävä koulutus • Sopiva koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> • Laatu todellinen kriteeri kilpailutukseen • Ihmisarvon kunnioitus • Vapaaehtoistyön tekeminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Verkostoituminen • Klusteriajattelu

Kolmannessa työpajassa kartoitettiin tulevaisuudessa tarvittavia ammatteja. Osasta ammasteista tehtiin tarkempi kuvaus osaamisprofiilin muodossa.

Tulevaisuuden ammatit (tummennetuista osaamisprofiili):

- **Vapaaehtoiskoordinaattori**
- Järjestötyön koordinaattori
- **Hyvinvointiteknologian osaaja**
- Moniammatillisia osaajia
- Vanhusasumisen/senioritalojen suunnittelija ja
- Rakennusalan osaajia ikääntyneiden asumisen näkökulmasta
- Robottiälyn kehittäjä (ottaa kaikki tarpeet huomioon, hallitsee monen alan osaamisen ja ratkaisee haasteet)
- **Apuvälineasiantuntija**

Taulukko 34 Varsinais-Suomen osaamisprofiilit.

Osaamisprofiili 1: Apuvälineasiantuntija	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Vanhus- ja vammaistyö, markkinointi- ja viestintäosaamista,
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Tekniikan ratkaisujen ja muotoilun tunteminen, innovointi, välineiden testaus ja esittely, tradenomiopintoja
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Vanhus- ja vammaistyön parissa, jotta tuntee käyttäjien tarpeita ja arkea
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Hyvinvointiteknologia-asiantuntijan/-koordinaattorin tehtäviin

Osaamisprofiili2: Hyvinvointiteknologian osaaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Insinöörikoulutus sekä sosiaali- ja terveysalan koulutus
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Tekniikka, vanhustyö (mm. hoitoala, sosiaaliala) matemaattinen tietotaito
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Käytännön vanhustyössä, tuntee aluetta, jolla tulee työskentelemään. Asiakkaan kanssa kohtaamista ja elintilanteen tuntemista, osallistua arkeen ja osata suunnitella käyttäjää varten
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kaikille sektoreille, rakennusfirmat, välinesuunnittelu, asiantuntija- ja suunnittelutyöt

Osaamisprofiili 3: Vapaaehtoiskoordinaattori	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	Yhteisöpedagogia, järjestöjohtamisen koordinaatio, kulttuurintuottaminen
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	Johtaminen, osallistaminen, kolmannen sektorin toimintaympäristö
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	Järjestötyö, vapaaehtoisten koordinointi
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	Kunnan koordinaattori vapaaehtoistyön ja kolmannen sektorin yhteistyöhön, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteishankkeiden johtaminen

6 ForeMassi2025-alueuetyöskentely Uudellamaalla

Seija Tiainen, Laurea

6.I Uusimaa vs. muu Suomi

Uusimaa on tavallaan koko Suomi pienoiskoossa ja ForeMassi2025-hankkeessa valtakunnallisesti muodostetut näkemykset pätevät paljolti myös Uudellamaalla. Uudenmaan 'paikallista' asukaskuntaa täydentävät muualta Suomesta muuttaneet asukkaat, joista opiskelijat muodostava ison osan. Opiskelijat myös nuorentavat alueen keski-ikää muuhun Suomeen verrattuna. Yhden hengen talouksien määrä Uudellamaalla on muuta Suomea korkeampi. Alhaisemman keski-ian ansiosta huoltosuhde Uudellamaalla on muuta maata pienempi. Myös Suomen ulkopuolelta alueelle muuttaneet kasvattavat Uudenmaan väkilukua ja vaikuttavat alueen väestörakenteeseen.

Kuva 10 Uusimaa (Lähde: Uudenmaan liitto)

Työllisyystilanne Uudellamaalla on muuta Suomea parempi ja joillain aloilla kärsitään jopa työvoimapulasta. Vuoteen 2020 mennessä eniten kasvavia toimialoja ovat terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut. Terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa myös työvoiman poistuma suurten ikäluokkien eläkkeelle jäämisen takia on suurta, mikä osaltaan myös lisää työvoiman tarvetta. Osansa työvoiman vähenemiseen tuo myös koulutetun työvoiman alanvaihtoa.

Leveälähti ja Järvinen arvioivat 2020-luvusta, että ”Uudenmaan uuden työvoiman kokonaistarjonta eri koulutusasteilta valmistuneiden osalta ei riitä kattamaan avautuvien työpaikkojen ennustettua määrää”. Nettomaassa- ja maahanmuuton työvoiman avulla Uudenmaan uuden työvoimatarpeen kattaminen kuitenkin olisi mahdollista. (Samuli Leveälähti & Jari Järvinen. 2011. Osaamistarjonnan riittävyys alueilla 2010-luvulla - Arviointia työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannosta. Foredata.)

Rikollisuus Uudellamaalla on muuta maata korkeampaa, mikä lisää väestön turvattomuuden tunnetta. Se taas lisää tarvetta ja kysyntää erilaisille turvallisuuteen liittyville palveluille.

Uudellamaalla on monia hyvinvointialan osaajia kouluttavia oppilaitoksia, mm. Arkada, Diak, Hesote, Keuda, Laurea, Metropolia ja Omnia. Turvallisuusalalla toisen asteen koulutusta tarjoavat esim. AmiEdu, HelTek ja Varia. Ammattikorkeakoulutasoisia (sekä ylempi että alempi) osaajia kouluttaa Laurea ja erilaisia täydennyskoulutuksia tarjoaa Aalto yliopisto sekä monenlaiset kurssien järjestäjät.

6.2 Uudenmaan ForeMassi2025- skenaariot

6.2.1 Skenaario I Uusimaa: Teknologian vallankumous

Ikääntyneiden määrän kasvaminen sekä heikko talouskehitys ajavat yhteiskuntaa turvautumaan yhä enemmän teknologisten apuvälineiden kehittämiseen. Mm. hoitohenkilökunnasta suuri osa jää eläkkeelle ja jättää suuren vajeen ikääntyneiden hyvinvoinnista huolehtiviin. Mahdollisimman suuren hyödyn saamiseksi tekniikasta valtionhallinto ryhtyy koordinoimaan teknologian kehitysprojekteja. Merkittävä rooli tässä kehityksessä onkin valtiolla ja kunnalla, vaikkakin kaiken taustalla. Kehitysprojektien rahoittajana toimii EU. Teknologiapainotteisessa kehityksessä yhteisöllisyys katoaa ja maailmankuva muuttuu yhä yksilökeskeisemmäksi.

Etäteknologia vaikuttaa voimakkaasti tapoihin huolehtia ikääntyneistä ja sitä hyödynnetään kaikkialla. Ihmiset pyritään pitämään kotonaan mahdollisimman pitkään erilaisten teknisten ratkaisujen avulla. Automatiikka ja monenlaiset robotit auttavat tässä, mutta samalla lisäävät ihmisten eristäytyneisyyden ja yksinäisyyden tunteita. Parhaimmillaan tekniset ratkaisut tuovat ikääntyneille myös mahdollisuuksia uudennaisiin sosiaalisiin kontakteihin ilman henkilökohtaista

kohtaamista ja siten lisäävät kontakteja. Tämä ei kuitenkaan riitä korvaamaan perinteisiä kohtaamisia.

Panostamalla teknisten ratkaisujen kehittämiseen ja yhteensopivuuteen valtiovalta samalla lisää uudenlaisten toimijoiden ansaintamahdollisuuksia ja edesauttaa kasvua teknisillä aloilla. Teknisten osaajien tarve kasvaa ja teknisten alojen koulutukseen on panostettava aiempaa enemmän. Avainasemassa ovat korkeakoulut (esim. Aalto yliopisto sekä alaa kouluttavat AMK:t). Uusia työtilaisuuksia avautuu myös aiemmin Nokian ja muiden teknologiayritysten irtisanomille työntekijöille. Koska kaikkea ei kuitenkaan voida hoitaa teknologian avulla, vetää julkinen sektori mukaan kasvuun myös kolmannen sektorin toimijoita. Tekniikkaa vieroksuvat, maksukykyiset ikääntyneet puolestaan ostavat palveluita yksityisiltä palveluntarjoajilta ja siten edesauttavat myös hoivaan ja palveluihin panostavien yritysten kasvua.

Taulukko 35 Uudenmaan skenaario 1. Teknologian vallankumous, SWOT-analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väestömäärä: osaajia ja yritystoimintaa löytyy, työntekijöitä riittää • Paljon korkeakouluja ja ammattioppilaitoksia • Teknologian kehittyminen: yhteydenpito helpottuu, lisää työpaikkoja, lisää mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä, uusia innovaatioita • Pystytään asumaan omillaan pidempään yksilöllisten, teknisten, ratkaisujen ansiosta • Asenne: ennakkoluulottomuus uuteen teknologiaan lisääntyy • Kustannustehokkaat ratkaisut • Hoitohenkilökunnan tarve hoidettavaa kohti vähenee • Osaaminen erikoistunutta • Tulevaisuuden ikääntyneet teknisesti osaavampia kuin nykyisin 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Syrjäytyminen ja yksinäisyys, teknologiakielteisten eristäytyminen • Ihmiskontaktia ei voi kokonaan korjata teknologialla - Teknologian lisäksi tarvitaan ihmisten tuottamia palveluita • Yksilökeskeisyyden kasvu • Uuden teknologian oppiminen vaikeaa vanhuksille • Laiteviat, teknologian haavoittuvuus • Valtio ei tue tarpeeksi kehittämistä - mitä ovat yksilön mahdollisuudet? • Iso asiakasmäärä: paljon ongelmatilanteita • Teknologian kehittyminen vie aikaa • Taloudelliset paineet alentavat palveluiden laatua • Monikulttuurisuuden tuomat ongelmat, maahanmuuttajien tarve tuelle ja opastukselle • Sosiaalisten taitojen puutteellisuus (totuttu teknologian hyödyntämiseen välikappaleena), ongelma erityisesti teknologiaosaajilla
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasvu: yritykset, työpaikat, koulutus, globaali kilpailukyky, vienti • Suomesta edelläkävijä hoito- /turvallisuuspalvelujen teknologiassa (Uusi Nokia-ilmiö) • Työliikkumisen tarve vähenee • Palvelut: kustannustehokkaat ja laadukkaat palvelut, yksilölliset ratkaisut, saatavuus paranee • Ikäihmisten sosiaalisten verkostojen kasvu teknologialla • Asumista tukevat innovaatiot • Ihmiset elävät pidempään • Hoidon mutkattomuus • Teknologialla 'rajattomat' mahdollisuudet • Yrittäjyyden määrän kasvattaminen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resurssien vähäisyys: rahoitus, koulutus, oikeanlaiset osaajat • Talouskriisi: hidastaa kehitystä ja johtaa teknologiseen taantumiseen • Ihmisten riippuvaisuus teknologiasta, uusavuttomuus • Yhteisöllisyys katoaa • Syrjäytyminen ja yksinäisyys: iäkkäät, maksukyvyttömät, teknologisesti taitamattomat, teknologiakielteiset, ne joilla ei yksinkertaisesti ole motivaatiota oppia uutta • Teknologian haavoittuvuus, esim. sähkökatkot, verkkorikollisuus, tietoturvaohat, sota, mielenosoitukset, luonnonilmiöt • Väärää turvallisuudentunnetta teknologiasta • Nuorison haluttomuus kouluttautua tarvittaville teknisille aloille • Laitteiden hinnat • Hoitoalan työpaikat vähenevät, palvelut katoavat • Nykyisen palveluasumismallin katoaminen • Teknologian käyttöä osaamattomat laitostuvat aiemmin • Kukaan ei hallitse kokonaisuutta

Menestyjät ja menettäjät Uudenmaan skenaariossa 1. Teknologian vallankumous:

Menestyjät:

- Tutkijat
- Isot yritykset, jotka tekevät rahaa teknologialla
- Käyttäjät, jotka kykenevät hyödyntämään teknologiaa
- Varakkaat
- Nuoret, joille teknologian käyttö on tuttua lapsuudesta asti

Menettäjät:

- Erityisryhmät, jotka eivät kykene hyödyntämään teknologiaa
- Teknologiakielleiset
- Muutoshaluttomat/-kyvyttömät
- Ne, jotka eivät pysty kustantamaan uusia palveluita
- Keskiluokka (joutuu itse maksamaan kaikesta, vaikei varaa ehkä olisi)

Toimenpidesuositukset Uudenmaan skenaariossa 1. Teknologian vallankumous:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- ”Teknologiavastaavat” mukaan toimintaan: tietävät, mistä palveluita voi hankkia, tuottaako sama palveluntarjoaja monia palveluita
- Panostetaan käyttäjien kouluttamiseen ja opastamiseen teknologian hyödyntämisessä

Uhkien torjuminen

- Teknologiasovellukset tuotava markkinoille valmiina ja toimivina, testaukset teetettävä muilla kuin vanhuksilla => käyttäjiä ei saa käyttää koekaniineina
- Kilpailutus => parantaa laatua
- Sanktiot/sakot teknologian toimittajille niin suuriksi, ettei näillä ole varaa virheisiin
- Mittaamisperusteiden muuttaminen: kustannustehokkuus => palvelutehokkuus (=kuinka hyvin pystyy palvelemaan erityisryhmiä)
- Tuotetaan osajia täydennyskoulutuksella muilta aloilta vapautuvasta työvoimasta

6.2.2 Skenaario 2 Uusimaa: Yhteisöllisyyden nousu

Heikko talouskasvu johtaa hyvinvointi- ja turvapalveluiden karsimiseen. Vaihtoehtoisiksi tarjotut tekniset ratkaisut ovat huonosti suunniteltuja tai toimimattomia, eivätkä vastaa tarvetta. Vaihtoehtoisten ratkaisujen etsiminen johtaa yhteisöllisyyden lisääntymiseen ja uudenlaiseen toimintaan. Yhteiskunta tukee tällaista kehitystä mm. kehittämällä lainsäädäntöä ja koordinoimalla yhteisöllistä toimintaa.

Yhteisöllisyyden nousussa tärkeässä roolissa on kaikkien vastuunotto itsestä ja muista. Yksinäiset ihmiset hakeutuvat toistensa lähelle ja kunnat tukevat tätä kehitystä panostamalla uudella tavalla, yhteisöllisiin asuinalueisiin, joissa tämä kaikista huolehtiminen on mahdollista. Parhaimmillaan julkinen sektori jopa kokoaa erilaisia yhteisöjä ja tukee näiden toimintaa. Julkisen sektorin rooli muuttuukin selkeästi: se ei enää ole palveluiden tarjoaja vaan mahdollisuuksien luoja. Ammattilaisilta saatu hoito ja hoiva vähenee, mutta sosiaalinen ja psyykinen hyvinvointi voi silti parantua. Myös yhteisölliset toimijat kuitenkin tarvitsevat osaamista ja erilaisten hyvinvointialaan liittyvien kurssien tarve kasvaa.

Haasteena on saada kaikki yksinäiset, joita Uudellamaalla riittää, löytämään toisensa. Entä miten huolehditaan niistä, jotka eivät halua mukaan tällaiseen yhteisöllisyyteen, vaan haluavat 'elää rauhassa'?

Taulukko 36 Uudenmaan skenaario 2. Yhteisöllisyyden nousu, SWOT-analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteisöllisyys: vastuun ottaminen, ”me-henki”, yhdessä tekeminen, auttaminen, syrjäytyminen vähenee • Vanhukset ovat jo tottuneet toimimaan yhteisöissä • Lainsäädännön kehittyminen yhteisöllisyyttä tukevaksi • Suuri väestöpohja: yhteisöllisyyden luominen helpompaa, palveluita helpompi keskittää • Suurissa kaupungeissa suvaitsevaisempaa • Jo alulle laitettut toiminnot, kirppikset ym. • Palveluiden saatavuus paranee • Edullisia ratkaisuja, painetta pois julkiselta sektorilta • Julkisen sektorin kehittyminen ja uusiutuminen • Yhdistysten välinen yhteistyö 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Syrjäytyminen ja eriarvoistuminen, jos asuu sivussa tai ei muuten halua toimia yhteisöissä (ei välttämättä heikkous vaan oikeus viihtyä itsensä kanssa) • Yhteisöllisyyden luominen haasteellista • Haluttomuus ottaa vastuuta (osallistuu kerran, ei motivaatiota sitoutumiselle) • Ihmiset riippuvaisia toisistaan • Palveluiden varmistaminen kaikille vaikeaa • Turvapalveluiden karsiminen: turvallisuuden tunteen väheneminen, kriisivalmiuksien heikkeneminen, rikollisuus suurta Uudellamaalla • Julkiset palvelut heikkenevät • Vaatii suuria muutoksia koko yhteiskunnalta • Uudelleen kouluttamisen organisointi • Ei uskalleta puuttua muiden (lasten, ikääntyneiden) yhteisöllistämiseen • Mistä mallit yhteisöllisyyteen? • Onko yhteisöllisyys perhepohjaista vai intressiryhmiin liittyvää?
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luontevat kohtaamispaikat, esim. kerhotilat • Yhteisöllisyys ja halu auttaa, syrjäytymisen estäminen, hyvinvoinnin kasvu • Ideoiden jakaminen, uudet vaihtoehtoiset ratkaisut • Palveluiden laadun ja määrän kasvu • Julkinen sektori voi tehdä rakennemuutoksen • Tehokas tapa keskittää palveluita, edullisia ratkaisuja • Yhteisölliset asuinalueet, asuinalueiden kaavoitus kehittyä • Turvallisuuden paraneminen • Järjestöille tilausta => vapaaehtoisjärjestöjen merkitys kasvaa • Sosiaalisten yritysten tarve palveluiden tarjoajana kasvaa • Uutta koulutusta ja uusia työpaikkoja • Huolehtiminen myös ’muiden’ vanhuksista, vaikkei omia sukulaisia => naapurustoyhteisö 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Syrjäytyminen lisääntyy, yhteisöjen sosiaaliset ongelmat • Yhteisöllisyys ei toimi tai ei kiinnosta, yhteisöllisyys yksilön edun edelle • Resurssien vähäisyys: työntekijöiden riittävyys, koulutuksen rahoitus • Teknisten ratkaisujen toimimattomuus tai laitteiden vierastaminen • Rikollisuuden kasvu, turvattomuuden lisääntyminen, ääriilikkeiden vahvistuminen • Julkinen sektori ei pysy kehityksessä mukana, julkisten palveluiden rapistuminen • Peruspalvelut kärsivät/vähenevät • Työpaikat vähenevät • Syyllistäminen/painostaminen yhteisöllisyyteen

Menestyjät ja menettäjät Uudenmaan skenaariossa 2. Yhteisöllisyyden nousu:

Menestyjät

- Aktiiviset kansalaiset ja toimijat (ongelmana voi olla vastuunkantajien jaksaminen, kerran otetuista 'velvollisuuksista' on vaikea päästä eroon)
- Oppilaitokset ja korkeakoulut
- Julkinen sektori (rahaa säästyy, kun yhteisöt ottavat tehtäviä hoitaakseen)

Menettäjät

- Asematietoiset
- Byrokraatit
- Yksinäiset sudet
- Kunta

Toimenpidesuositukset Uudenmaan skenaariossa 2. Yhteisöllisyyden nousu:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- yhteisöllisyyden nousun sijaan korostettava kaikessa toiminnassa yhteisöllisyyden välttämättömyyttä; on herätettävä vastuullisuutta ja aktivoitava kaikkien osallistumista
- kehitetään ja tuetaan uudenlaisia yhteisöllisyyttä tukevia toimintatapoja ja erilaisia vapaaehtoisjärjestöjä
- myös pienyrittäjien ja vapaaehtoisryhmien täytyy olla helposti löydettävissä, ryhmille on tehtävä helppokäyttöiset ja helposti päivitettävät kotisivut

Uhkien torjuminen

- on varmistettava rahat koulutukseen
- on rakennettava kohtaamispaikkoja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi (torit, kahvilat, aulat, yhteiset kerrostalotilat)
- Kansalaisia on motivoitava yhteisölliseen toimintaan
- pidetään huolta myös julkisten palveluiden säilymisestä

6.2.3 Skenaario 3 Uusimaa: win-win-win

Hyvä talouskehitys ja markkinahenkisyys korostuvat Uudellamaalla ja vauhdittavat palveluiden kehitystä. Palveluntarjoajat kehittävät yhä uudenlaisia palveluita, joilla pyrkivät vastaamaan maksukykyisten asiakkaiden tarpeisiin. Samalla asiakaslähtöisyys ja pyrkimys helppokäyttöisyyteen korostuvat. Asiakkaat osaavat vaatia laatua ja toimivuutta ja luotettavien brändien merkitys korostuu.

Parhaimmillaan yritykset ja palveluntarjoajat saadaan kilpailemaan keskenään, mikä päättyy lopulta myös asiakkaiden eduksi => win-win-win. Avainasemassa menestymiselle on yrittäjäjys, ennakkoluulottomuus ja innovatiivisuus uudenlaisten palveluiden kehittämisessä.

Vaarana kuitenkin on, että ne, jotka eivät osaa tai taloudellisesti kykene toimimaan markkinoiden ehdoilla syrjäytyvät. Julkisten palveluiden karsimisen myötä syrjäytyneiden mahdollisuudet saada tarvitsemiaan palveluita ovat heikot.

Taulukko 37 Uudenmaan skenaario 3. win-win-win, SWOT-analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uudellamaalla paljon monipuolisia palveluntarjoajia, kilpailun myötä edulliset hinnat kuluttajille, monopolien häviäminen • Laadukkaat, monipuoliset, asiakaslähtöiset tuotteet ja palvelut • Talouskasvu vauhdittuu, työllisyys paranee • Yrittäjyys korostuu • Kannustaa innovaatioihin, tuo myös kv. liiketoimintapotentiaalia • Julkisen sektorin määrärahoja vapautuu muihin kohteisiin • Monikulttuurisuus • Koulutuksen kehittyminen • Kypsä ja kehittynyt järjestelmä • Yksityisen ja julkisen puolen asiakastyytyväisyys 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Syrjäytyminen ja luokkaerojen kasvu, maksukyvyttömät heitteille, rahan merkitys korostuu • Kaikilla ei ole varaa, köyhät eivät pääse mukaan hyvinvointiin • Työntekijöiden palkkojen laskeminen kiristyvän kilpailun takia • Liian paljon palveluja, kuluttaja ei osaa valita • Julkisten palveluiden karsiminen • Isot firmat jyräävät pienemmät alleen • Suomen markkinat liian pienet • Nykyinen lainsäädäntö ja tuet eivät kannusta yrittäjyyteen
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uusia työpaikkoja, talouskasvu • Yrittäjyys lisääntyy • Palkkaus paranee • Kilpailu: laadun paraneminen, hintojen lasku, palvelun nopeutuminen, turhat palvelut karsiutuvat • Tuotanto- ja toimitusketjun läpinäkyvyys • Uudet innovatiiviset ratkaisut, kansainväliset markkinat • Teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen myös muilla sektoreilla • Pienillä brändeillä mahdollisuus kehittyä omalla erikoisosaamisellaan • Julkinen sektori säästää • Ulkomaiset firmat tuovat rahaa • Joustavuus, yhteistyö julkinen-yksityinen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maksukyvyttömien syrjäytyminen, sosiaaliturvan pieneneminen • Julkisten palveluiden käyttäjät huonommassa asemassa • Eriarvoistuminen julkisten palveluiden karsimisen myötä, siitä johtuva rikollisuus ja väkivalta • Jonot julkisiin palveluihin, osaajat yksityiselle puolelle • Talouden suhdannevaihtelut • Pienyrittäjien marginaalit pienenevät kilpailussa • Pimeät markkinat ja tuotantokulujen minimointi • Ns. Amerikan meininki, ei varaa sairausvakuutuksiin • Markkinoiden siirtymien suuromistajien käsiin • Ylitarjonta, laatu kärsii • Eriarvoisuus palkkauksessa • Ulkomaalaisten firmojen markkinoille tuleminen (raha virtaa veroparatiiseihin eikä palaa veroina tukemaan omaa toimintaa)

Menestyjät ja menettäjät Uudenmaan skenaariossa 3. win-win-win:

Menestyjät

- Hyvinkoulutetut erikoisosaajat
- Yrittäjäosaamista omaavat
- 'Nykyaikaiset'
- Suomessa asuvat taitavat ihmiset
- Isot yritykset

Menettäjät

- Passiiviset vastaanottajat
- Holhousyhteiskunnassa elävät
- "Vallankäyttäjät"

Toimenpidesuositukset Uudenmaan skenaariossa 3. win-win-win:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Yrittäjyyteen kannustaminen, taitojen tukeminen, ideoiden huomioiminen, innovaatioiden tukeminen
- Lain muuttaminen tukemaan yrittäjiä
- Tarkkailun ja valvonnan muuttaminen yhteiskunnalliseksi, pois poliittisesta
- Koulutuksen kehittäminen, asenteiden muuttaminen

Uhkien torjuminen

- Talouden vaihteluiden ennakoiminen
- Lakia ja valvontaa on kehitettävä estämään pimeitä markkinoita ja rahan virtaamista ulos maasta
- Asiantuntijoita on valittava päättäjiksi
- Moniarvoinen, itsenäinen poliittinen ajattelu, ihmisten kasvattaminen moniarvoisuuteen

6.2.4 Skenaario 4 Uusimaa. Oivaltava hyvinvointi

Hyvä talouskehitys mahdollistaa ihmisläheisyyden ja asukaslähtöisyyden huomioimisen suunnittelussa ja rakentamisessa aivan uudella tavalla. Asuinalueita suunnitellaan ja rakennetaan aivan uusista lähtökohdista pyrkien turvaamaan kaikkien asukkaiden hyvinvointi. Ensimmäisten kokeilujen (Suurpelto, Marja-Vantaa ym.) osittaisen epäonnistumisen jälkeen löydetään parempia tapoja tähän ja tuloksena on urauurtavia uudenlaisia asuinalueita, jotka tukevat yhteisöllisyyden nousemista ja talkoohengen kehittymistä. Monikulttuurisuus lisääntyy ja se koetaan rikkaudeksi, ei uhaksi. Monikulttuurisuuden myötä saadaan myös uutta työvoimaa hyvinvointi- ja turvallisuuspalveluiden tarjoamiseen. Samalla myös koulutustarve muuttuu perinteisestä koulutettavien osaamistaustan paremmin huomioivaan suuntaan.

Palveluiden (sekä hyvinvoinnin että kulttuurin alalla) määrä lisääntyy ja ne tuodaan entistä lähemmäksi ihmisiä. Palveluita kehitetään entistä monipuolisemmiksi ja suunnataan erilaisille käyttäjille. Palveluiloille kehitetään yhä uudenlaisia palveluinnovaatioita ja alojen työllisyys paranee.

Toisaalta hyvinvoinnin lisääntyminen tukee yksilöiden vahvuutta ja voi vähentää yhteisöllisyyttä. Sen myötä myös eriarvoisuus sosiaaliluokkien välillä kasvaa. Syntyy myös keskustelua siitä, kenellä on oikeus hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen omaan elintapaansa (esim. syksyn 2012 keskustelu HS:n yleisöosastoilla siitä, saavatko lapsettomat tai lapselliset olla tyytyväisiä elämäänsä).

Taulukko 38 Uudenmaan skenaario 4. Oivaltava hyvinvointi, SWOT-analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erilaisuuksien yhdistäminen, monipuolistuminen • Monikulttuurisuus, uutta osaamista Suomeen, Uudellamaalla työvoimaa • Yhteisöllisyys, talkoohenki • Monipuoliset palvelut, innovatiiviset ratkaisut, asiakaslähtöisyys • Hyvinvointi lisääntyy • Uudet asuinalueet, kestävät rakennusratkaisut, esteettömyys • Rikollisuuden ennaltaehkäisy • Lisää työpaikkoja, talouskasvu • Opetus lisääntyy • Monikulttuurisuus kypsyyntä • Tasa-arvoinen maa 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luokkaerot korostuvat, yhteisöllisyys vähenee, suvaitsemattomuus lisääntyy, etniset kiistat • Kielimuuri vahvistuu, kotimaisuus unohtuu, ulkomainen työvoima jyrää kotimaisen, palkat laskevat • Rikollisuus lisääntyy • Palvelut keskittyvät kasvukeskuksiin • Rahaa palaa uusien asuinalueiden ”kokeiluihin” ja niiden epäonnistumisiin • Hyppy tuntemattomaan, riski epäonnistua, varautuneisuus riskitilanteisiin vähenee • Pk-seutu käytännössä rakennettu jo täyteen, ei tilaa uusille yhteisöille • Yksilöiden asenteet ja vaatimukset (tunnetaan vain omat oikeudet, ei velvollisuuksia)
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uudet kehittyneet asuinalueet, parempi asumisen laatu • Uudet työpaikat • Hyvinvointi- ja turvallisuusalan palkkojen nousu, koska alan palveluille kysyntää • Koulutuksen kehittyminen, osaamislähtöisyys, Suomi koulutuksellinen edelläkävijä • Uudet innovaatiot • Vanhukset pystyvät asumaan pidempään kotonaan • Mahdollisuus yhtä aikaa länsimaiseen hyvinvointiin ja köyhemmistä maista tuttuun yhteisöllisyyteen • Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus lisääntyy, erilaiset näkökulmat 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eriarvoisuus, syrjäytyminen, ghettoutuminen • Suvaitsemattomuus, levottomuus, turvattomuus, rasismi • Monikulttuurisuudesta syntyvät erot toimintamalleissa • Elintasopakolaisuus • Kv. rikollisuus • Hyvinvointi- ja turvallisuusalan työvoimapulaa ei pystytä täyttämään • Työllisyystilanteen heikentyminen • Monikulttuuristen työntekijöiden koulutus hankalaa • Kiinteistöjen hintojen nousu kasvukeskuksissa • Yhteisöllisyys ei toteudu, ristiriidat kulttuurien kesken

Menestyjät ja menettäjät Uudenmaan skenaariossa 4. Oivaltava hyvinvointi:

Menestyjät

- Hyvinvointi- ja turvallisuusosaajat
- Suomessa asuvat kansalaiset

Menettäjät

- Suvaitsemattomat
- 'Pikavoittojen' tavoittelijat

Toimenpidesuositukset Uudenmaan skenaariossa 4. Oivaltava hyvinvointi:

Mahdollisuuksien hyödyntäminen

- Hyvinvointipalveluiden kokeminen luotettavaksi (ei hylkäämisen kokemuksia asiakkaille)
- Oivaltavasta hyvinvoinnista vientituote
- Monikulttuurisuuden hyödyntäminen, yli kulttuurien rajojen luotava yhteiskunta, suunnittelijoiksi ja päätöksentekijöiksi monikulttuurisia henkilöitä
- Kehitysvastustuksen murtaminen, muutosvastarinnan poistaminen
- Vanhusten kokonaisvaltaisen terveyden turvaaminen
- Byrokratian keventäminen

Uhkien torjuminen

- Monikulttuurisuuden hyödyntäminen mahdollisuutena, ei rasismia, jo päiväkodissa suvaitsevat, kansainväliset arvot
- Internet avartaa
- Kielen ja kulttuurin omaksuminen maahanmuuttajille, panostus kotouttamiseen, erilaisia oppimisen mahdollisuuksia
- Kulttuurien tuntemus suomalaisille, kursseja peruskouluun
- Kaupunkisuunnittelun kehittäminen
- Uuden potentiaalin löytäminen ja ihmisten kouluttaminen turvallisuus- ja hyvinvointiosaajiksi

6.3 Osaamistarpeet Uudellamaalla

Osaamistarpeita (Taulukko 39) on kartoitettu ensimmäisessä työpajassa tehtyjen ydinpätevyyspuiden perusteella, jolloin osaamisalueita kartoitettiin valtakunnallisten taustaskenaarioiden valossa. Niitä on täydennetty kolmannessa työpajassa, jolloin alueelliset skenaariot olivat valmiina.

Taulukko 39 Osaamistarpeet Uudenmaan ForeMassi2025-skenaarioissa.

Tiedot, taidot	Arvot, asenteet	Kontaktit, kokemukset
Skenaario 1: Teknologian vallankumous		
<ul style="list-style-type: none"> • tekniset taidot • innovatiivisuus • osaamisen soveltaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • sosiaaliset taidot, ihmisten kohtaaminen • monialaisuus • joustavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistyö • myös erilaisen osaamisen kunnioittaminen
Skenaario 2: Yhteisöllisyyden nousu		
<ul style="list-style-type: none"> • tietojen ja taitojen jakaminen ihmisten kesken 	<ul style="list-style-type: none"> • monikulttuurisuuden ymmärtäminen ja arvostaminen • ennaltaehkäisevä toiminta • vapaaehtoisuus ja vastuunkanto 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteisöjen siirtyminen ulkomaille • palveluiden vaihto • globaali näkökulma
Skenaario 3: win-win-win		
<ul style="list-style-type: none"> • palveluiden tuottaminen ja tarjoaminen • uudenlaisten palveluiden suunnitteleminen 	<ul style="list-style-type: none"> • ihmisten kunnioittaminen • palveluhenkisyys 	<ul style="list-style-type: none"> • verkostoituminen, yhteistyö • monialaisuus
Skenaario 4: Oivaltava hyvinvointi		
<ul style="list-style-type: none"> • moniosaajuus • kielitaito ja kulttuurien ymmärtäminen • osaamisen täydentäminen lisäkoulutuksella • teknologian monipuolisuuden tuntemus • tiedot terveydestä ja sairaudesta 	<ul style="list-style-type: none"> • vanhuuden ja yksilöiden kunnioittaminen • perheen merkitys kokonaishyvinvoinnissa • tasa-arvoisuus • itsemääräämisoikeus • vastuullisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • omaiset, läheiset • tarvittavat palvelut • järjestöt, yhteiskunnan palvelut • tukihenkilöt • lemmikkieläinten hyödyntäminen
Muita (=yleisiä) osaamisalueita		
<ul style="list-style-type: none"> • yrittäjyys • palvelunhalu • monialaisuus (pois suppeasta keskittymisestä vain oman alan osaamiseen) 	<ul style="list-style-type: none"> • ennakkoluulottomuus • kaikenlaisen osaamisen arvostaminen • ihmisten arvostaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • verkostoituminen • kansainvälistyminen • yhteistyö yli rajojen • kielitaito • yhteistyö eri alojen osaajien kanssa

Kolmannessa työpajassa kartoitettiin tulevaisuudessa tarvittavia ammatteja. Osasta ammasteista tehtiin tarkempi kuvaus osaamisprofiilin muodossa.

Tulevaisuuden ammatit (tummennetuista osaamisprofiili):

- Monialainen teknologiavastaava/koordinaattori
- Digitalonmies
- Toiminnanohjaaja/tapahtumanjärjestäjä
- Yhteisöjen toiminnan koordinoija/ohjaaja
- Hyvinvointikonsultti
- Palvelunohjaaja
- Moniosaaja
- Kansainvälisyyskasvattajat, maahanmuuttajien kouluttajat
- Uudenlaiset kaupunkisuunnittelijat
- Omaishoitajan lomittaja
- Hoitotieteen insinööri

Taulukko 40 Uudenmaan osaamisprofiilit

Osaamisprofiili 1: Monialainen teknologiavastaava/koordinaattori	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Useiden osaamisalueiden hallinnointi/kontaktit - Erilaiset teknologiat, muiden osaajien hyödyntäminen
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Pohjakoulutus voi olla esim. tekninen tai sote-puolelta, jota täydennetään puuttuvilla osa-alueilla - Erikoistumisopinnot, sosiaaliset valmiudet, uusien teknologioiden mahdollisuudet
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Teknologiayrityksiin teknologian mahdollisuusiin tutustumaan, koteihin kartoittamaan, mitä tarvitaan
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Kunta, uudet alueelliset organisaatiot

Osaamisprofiili 2: Digitalonmies	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Remonttireiskan osaamista, toteutusta, käyttäjälähtöisyyttä - Digimailman teknologiat ja tuotteet
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Automatiikan ja teknologian hyödyntäminen, monialaisuus, palveluosaaminen - täydennetään sosiaalisilla taidoilla
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Erityisesti palveluosaamisen ja ihmisten kohtaamisen treenaamista
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Yrittäjänä myy palveluita yksityisille tai kunnalle, palveluyrityksen palvelukseen

Osaamisprofiili 3: Toiminnanohjaaja/tapahtumanjärjestäjä	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Tapahtumien järjestäminen, ihmisten ohjaaminen, sosiaaliset taidot, - Ruoan hankkiminen/valmistaminen - Yhteistoiminnalliset menetelmät/oppiminen - Tieto, mitä järjestöjä/yhteisöjä alueella on ja miten ohjata ihmisiä niiden pariin
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Tarpeenmukaisesti räätälöity (riippuen pohjakoulutuksesta, joka voi olla toiselta asteelta tai amk:sta)
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Tapahtumien järjestelyissä avustajana
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnalle tai yhteisöjen palvelukseen - Yrittäjäksi

Osaamisprofiili 4: Yhteisöjen toiminnan koordinoija/ohjaaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Ihmisten ohjaaminen toimimaan keskenään ja mukana yhteisöissä - Sosiaaliset taidot, - Yhteistoiminnalliset menetelmät/oppiminen - Tieto, mitä järjestöjä/yhteisöjä alueella on ja miten ohjata ihmisiä niiden pariin
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	- Tarpeenmukaisesti räätälöity (riippuen pohjakoulutuksesta, joka voi olla toiselta asteelta tai amk:sta): verkostoitumista, ihmisten kohtaamista
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	- Yhteisöjen palveluksessa
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	- Kunnalle tai yhteisöjen palvelukseen

Osaamisprofiili 5: Palvelunohjaaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Ymmärrys asiakkaiden tarpeista ja tarjolla olevista palveluista sekä niiden hyödyntämismahdollisuuksista - Luovuus, päätöksentekokyky, yhteistyötaidot, etiikka, lainsäädännön tuntemus, vuorovaikutustaidot
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	- Pohjakoulutus voisi olla 2. asteelta tai amk:sta, koulutusta täydentämään sopivia paketteja (yrittäjäyys, ihmissuhdetaidot, palveluihin liittyvää) tms.
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	- Palveluntarjoajien palveluksessa
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	- Kunnan tai yhteisöjen palvelukseen, itsenäiseksi yrittäjiksi

Osaamisprofiili 6: Hyvinvointikonsultti (lähellä palvelunohjaajaa, mutta keskittyy suppeammalle alueelle)	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Ymmärrys asiakkaiden tarpeista ja tarjolla olevista palveluista sekä niiden hyödyntämismahdollisuuksista - Luovuus, päätöksentekokyky, yhteistyötaidot, etiikka, lainsäädännön tuntemus, vuorovaikutustaidot - Näkemys mahdollisuuksista tukea asiakkaiden hyvinvointia
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Pohjakoulutus voisi olla 2. aste tai amk (esim. kulttuuri- hyvinvointi- tai kauneudenhoitoalalta) - Täydennyskoulutusta yrittäjyydestä sekä hyvinvoinnin alueilta, joita pohjakoulutukseen ei sisälly
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Erialaisten hyvinvointipalveluita tarjoavien yritysten palveluksessa
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Itsenäinen yrittäjä palveluita tarjoamaan tai toisen palveluntarjoajan palvelukseen

Osaamisprofiili 7: Moniosaaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Vuorovaikutustaidot, eettinen osaaminen, poikkitieteellinen osaaja - Kyky solmia verkostoja ja hyödyntää muita ammattilaisia - Itsearviointitaitoja - Palvelun laadun arviointi - Tilannetaju, kyky sietää muutoksia
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Pohjakoulutus ei oleellinen, tärkeämpää oikeanlainen asenne ja kiinnostus toimintaan. - Täydennyskoulutuksena: vuorovaikutustaitoja, verkostoitumista, palveluiden arviointia
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Monenlaisia mahdollisia harjoittelupaikkoja
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Lähes minne vain (yrittäjäksi, toisen yrittäjän tai kunnan palvelukseen)

Osaamisprofiili 8: Kansainvälisyyskasvattaja, maahanmuuttajien kouluttaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Vuorovaikutustaidot, eettisyys - KV taidot, kielitaidot - Erilaisten kulttuurien tuntemus
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Pohjakoulutus ei välttämättä oleellinen. - Täydennyskoulutuksena: vuorovaikutustaitoja, koulutus- ja asiakkaan kohtaamistaitoja, kulttuurien tuntemusta
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Kouluissa tai maahanmuuttajien parissa
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Kouluihin ja erilaisiin koulutusorganisaatioihin tai yksityisyrittäjiksi

Osaamisprofiili 9: Omaishoitajan lomittaja	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Hoito-osaaminen - Ihmisten kohtaaminen
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Peruskoulutusta sote-puolelta (esim. lähihoitaja) - Täydentäviä opintoja geriatriasta, yrittäjyydestä, psykologiasta
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Kotihoidossa tai omaishoitajien apuna
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnalle omaishoitajia tukevien palveluiden osajana - Yrittäjäksi tarjoamaan palveluita yksittäisille omaishoitajille

Osaamisprofiili 10: Hoitotieteen insinööri	
Osaamisalueet, jotka hallittava:	<ul style="list-style-type: none"> - Insinöörien perusosaamisalueet - Hoito-osaaminen
Koulutus (koulutussisällöt ja tasot)	<ul style="list-style-type: none"> - Uusi suuntautumsvaihtoehto esim. Aalto yliopiston DI-koulutusohjelmaan
Työharjoittelu (sisältö ja laajuus)	<ul style="list-style-type: none"> - Hoitoalalla, teknisten apuvälineiden käyttäjien keskuudessa
Työtehtävät, joihin voi sijoittua (ml. mahdolliset työnantajat)	<ul style="list-style-type: none"> - Suunnittelemaan teknisiä apuvälineitä ja palveluita käyttäjien (esim. ikääntyneiden) lähtökohdista

7 Tulevaisuuden osaamistarpeet haastavat ammatti- ja koulutusrakenteet ForeMassi2025- hankkeessa

Jukka Laitinen ja Tarja Meristö, FuturesLab CoFi, Laurea

Tulevaisuuden ihminen ei ole vain Homo Sapiens, viisas ihminen, vaan hän on moniarvoinen ihminen, jonka ihmiskäsitys koostuu erilaisista näkökulmista, kuten taloudesta (Homo Economicus), teknologiasta (Homo Technologicus) ja älystä (Homo Intelligence), mutta myös inhimillisyydestä (Homo Humanus) tai vaikkapa halusta toteuttaa itseään leikin avulla (Homo Ludens). Koulutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava eri ulottuvuudet huomioon. Silloin toteutuvat koulutuksen eri ulottuvuudet yksilön näkökulmasta tarkasteltuna (Gary Marx 2006, WFS):

1. Koulutus valmentaa kaikista hyviä kansalaisia.
2. Koulutus kehittää yksilön työllistymistaitoja.
3. Koulutus auttaa ihmisiä elämään täysipainoista elämää.
4. Koulutus vapauttaa ihmisestä hänessä jo oleva nerous.

Osaaminen on tulevaisuuden kriittinen menestystekijä ja kansalliseen kilpailukykyyn vaikuttava tekijä, jota on osattava kehittää monialaisesti ja moniulotteisesti niin, että päästään kohti ydinpätevyksiä, joita ei ole helppo kopioida ja jotka mahdollistavat muuttuvissakin olosuhteissa aktiivisen toiminnan ihmettelyn sijaan.

Ydinpätevyys-ajattelun taustalla ovat eri osaamisen ulottuvuudet, joista tiedot ja taidot muodostavat sellaisen osan, jonka ajatellaan olevan nopeastikin hankittavissa koulutuksen kautta. Arvot ja asenteet muodostavat toisen osan osaamisen ulottuvuuksista ja niiden ajatellaan puolestaan syntyvän kasvatuksen tuloksena, yhdessä tekemällä ja mallioppimisen kautta ja niistä poisoppiminen sujuu hitaasti. Osaamisen kolmas ulottuvuus koostuu kontakteista ja kokemuksista, jotka ovat yleensä pitkäaikaisen kehityksen tulos.

Nämä osaamisen lajit voivat vaihdella sen mukaan, millaisissa tehtävissä ja toimintaympäristöissä toimitaan, mutta myös miten töitä tehdään tulevaisuudessa. Osaamisen paimentolaisuus, digitalisoituva maailma ja monikulttuurinen ympäristö edellyttävät luottamuksen rakentamista, usein nopeasti jopa virtuaali-tiimeissä. Monitieteinen, monikansallinen ja monikielinen yhteistyö tuo länsimaisen rationaalisen ajattelun rinnalle muita viitekehyksiä. Huomio on kiinnitettävä tulevaisuuden töihin. Niitä ovat työt, joita ei ainakaan vielä voi kannattavasti automatisoida tai töihin, joissa ihminen on pääasiallinen ”tuotantolaitos” tai töihin, jotka tuleva toimintaympäristö vasta osaltaan mahdollistaa.

ForeMassi2025-aluekenaarioprosessin kolmansissa työpajoissa mietittiin tulevaisuudessa tarvittavia ammatteja sekä niihin liittyviä osaamisprofiileja. Taulukossa 41 on listattu kaikkien alueiden osalta ne uudet ammatit, joista on alueen artikkeleissa edellä kirjoitettu tarkempi osaamisprofiilikuvaus. Yhteensä kuvauksia on 26 kappaletta.

Taulukko 41 Tulevaisuuden ammatit/osaamisprofiilit: yhteenvedo alueiden tuloksista.

	Ammatti
Etelä-Pohjanmaa	<ul style="list-style-type: none"> • pystyssäpitäjä • alihankinta-ammattilainen • teknologiatohtori • tietolaarihenkilö • jokapaikanhöylä
Pirkanmaa	<ul style="list-style-type: none"> • vartija-sairaanhoitaja-huoltomies • ”sosiogeologi” • yhteisökoordinaattori • turvallisuusneuvoja
Satakunta	<ul style="list-style-type: none"> • sosiaaliteknikko • palvelutoimien hoitaja • kotiaivustaja (läsnäolija, kuuntelija) • kenttätöiden koordinaattori • kulttuurivastustaja
Varsinais-Suomi	<ul style="list-style-type: none"> • vapaaehtoiskoordinaattori • hyvinvointitekniikan osaaja • apuvälineasiantuntija
Uusimaa	<ul style="list-style-type: none"> • monialainen teknologiavastaava/koordinaattori • digitalonmies • toiminnanohjaaja/tapahtumanjärjestäjä • yhteisöjen toiminnan koordinoija/ohjaaja • hyvinvointikonsultti • moniosaaja • kansainvälisyyskasvattajat, maahanmuuttajien kouluttajat • omaishoitajan lomittaja • hoitotieteen insinööri

Osaamisprofiilien pohjalta voidaan tarkastella mm. seuraavia haasteita, jotka tulisi ottaa huomioon suunniteltaessa tulevaisuuden koulutusta:

- Miten yhdistää erilaisten osa-alueiden koulutus kokonaisuudeksi (esim. sairaanhoitajan ja insinöörin koulutus)?
- Voisiko ottaa mallia muiden alojen ammattien toimintatavoista esim. suunniteltaessa omaishoitajan lomittajakoulutusta (vrt. maatalouslomittaja)?

- Miten yhteisöllistä toimintamallia voidaan opettaa osana eri alojen koulutustarjontaa, jotta monialaisten tiimien koordinaatiotehtävät onnistuisivat myös käytännössä?
- Miten voidaan siirtää usein passiivisessa tietopankissa oleva informaatio aktiiviseen ja vuorovaikutteiseen muotoon? Voidaanko kouluttaa esim. tietolaarihenkilö, joka osaa suodattaa ja tarjota tietoa saatavilla olevista palveluista tarvelähtöisesti?.
- Miten saavutetaan ammatillinen pätevyys ja käytännön katu-uskottavuus esimerkiksi maahanmuuttajien tai syrjäytymisvaarassa olevien keskuudessa, ja miten siihen liittyvän työharjoittelun voisi parhaiten suorittaa opintojen osana?
- Miten koulutusta pitäisi kehittää, että se pystyisi antamaan eväitä uuden oppimiseen ja uusien asioiden haltuunottoon ilman että menetetään ote tavallisesta arjen hallinnasta?

Ensimmäisissä aluetyöpajoissa osaamistarpeita tarkasteltiin myös ydinpätevyyspuiden avulla. Ydinpätevyyspuussa osaaminen on jaoteltu tietoihin & taitoihin, arvoihin & asenteisiin sekä kontakteihin & kokemuksiin. Ydinpätevyyspuista saatuja osaamisalueita päivitettiin vielä kolmansissa työpajoissa. Taulukossa 42 on esitetty tiivistetty yhteenveto alueilta saaduista tuloksista skenaarioittain jaoteltuna.

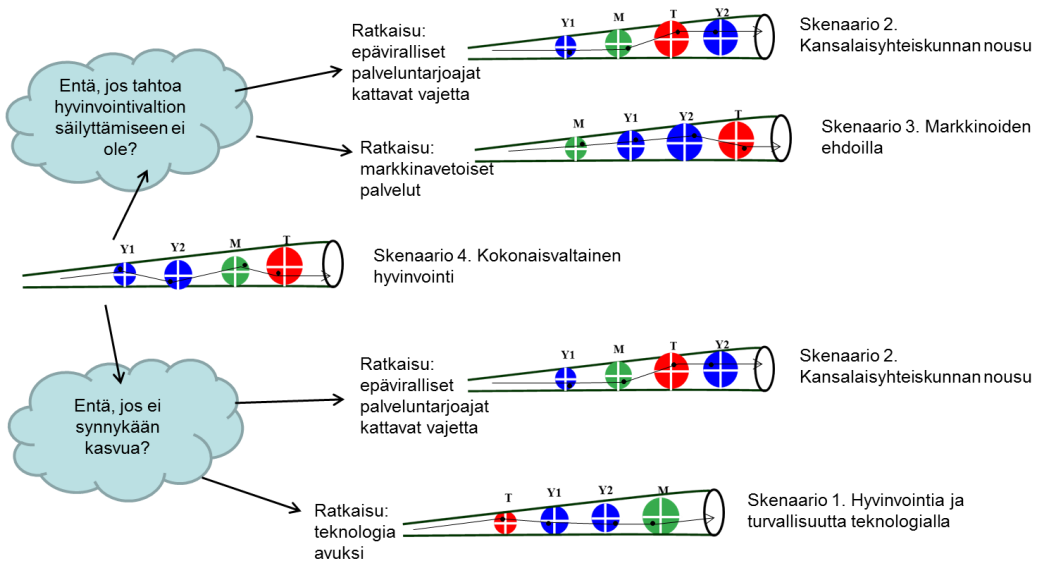
Osaamistarpeet vaihtelevat jonkin verran skenaariosta toiseen. Esimerkiksi Markkinoiden ehdoilla -skenaariossa korostuvat yrityskontaktit, palveluhenkiset asenteet ja liiketoimintaosaaminen, kun taas Kansalaisyhteiskunnan nousu -skenaariossa vapaaehtoistyö, yhteisöllisyys ja ihmisten huomioonottaminen ovat tärkeitä. Toisaalta huomataan, että jotkin osaamisalueet nähdään tarpeellisiksi skenaariosta riippumatta. Esimerkiksi teknologiaosaaminen on tärkeää kaikissa skenaarioissa eikä pelkästään teknologialähtöisessä ensimmäisessä skenaariossa. Muita läpileikkaavia osaamistarpeita ovat esimerkiksi sosiaaliset taidot sekä verkostoitumistaidot.

Koulutuksen uudistaminen vaatii tarkistusta sen suhteen, miten kyetään tietojen ja taitojen lisäksi ottamaan arvot ja asenteet sekä kontaktit ja kokemukset (verkostot) koulutuksen sisältöihin mukaan niin että ne muuttuvat aidosti osaamiseksi, jota osataan myös käyttää.

Taulukko 42 Osaamistarpeet skenaariokohtaisesti: yhteenvedo alueiden tuloksista.

Tiedot, taidot	Arvot, asenteet	Kontaktit, kokemukset
Skenaario 1: Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla		
<ul style="list-style-type: none"> - teknologiaosaaminen - laitteiden käyttö- ja huoltotaidot - käytön opastus, myös etäohjaus - monialainen koulutus - innovaatiohautomot - monikulttuurisuus ja kielitaito - markkinointi 	<ul style="list-style-type: none"> - sosiaaliset taidot - itsemääräämisoikeus - muutosvastarinta teknologian suhteen huomioitava - joustavuus - erilaisen osaamisen kunnioittaminen - yrittäjyys - ennakkoluulottomuus, rohkeus - yhteistyön kehittäminen korkeakoulujen kesken 	<ul style="list-style-type: none"> - läheiset - palvelujen tuottajat (yksityinen, julkinen, kolmas sektori) - vanhusneuvosto, valtuutetut - tottumus teknologian käyttöön - maahanmuuttajat - olemassa olevat korkeakoulujen yhteistyömallit - verkostoituminen yrityskehityksen kanssa - sosiaalitoimen ja poliisin yhteistyö
Skenaario 2: Kansalaisyhteiskunnan nousu		
<ul style="list-style-type: none"> - monimuotoisuuden tukeminen, koordinaatio - sektoriosaaminen ja -tuntemus - vuorovaikutustaidot, ihmisen huomioiminen, asiakastaidot - järjestötyön osaaminen - tietojen ja taitojen jakaminen - entiset nokialaiset - kulttuuriosaaminen - järjestöosaaminen - postraumaattisten tilanteiden hoito - tilastointi 	<ul style="list-style-type: none"> - erilaisuuden salliminen - yhteisöllisyys - monikulttuurisuuden ymmärtäminen - vapaaehtoisuus - vastuun kanto - sitoutumiskyky ja –halu - kasvava vapaa-ajan arvostus, downshiftaus 	<ul style="list-style-type: none"> - monimuotoiset lisäpalvelut peruspalvelujen lisäksi - kontaktit järjestöihin - vapaaehtoistyö - palvelujen vaihto - globaali näkökulma - kattava yhteistyöverkosto (koulut, poliisi, seurakunta, pelastuslaitos)
Skenaario 3: Markkinoiden ehdoilla		
<ul style="list-style-type: none"> - vuorovaikutustaidot - yrittäminen, liiketoimintaosaaminen - uudenlaisten palvelujen suunnittelu - tiedonkeruu - tekninen osaaminen - langaton teknologia - käytettävyytutkimus - virtuaaliset oppimisympäristöt 	<ul style="list-style-type: none"> - yhteisöllisen moraalin elvyttäminen - yrittäjyys - suvaitsevaisuus, ihmisten kunnioittaminen - tasa-arvoon pyrkiminen polarisaation sijaan - palveluhenkisyys - vastuullisuus ja yritysetiikka 	<ul style="list-style-type: none"> - yrityskontaktit - epäviralliset verkostot - palveluiden vertailu - monipuoliset verkostot - entisen laman kokemuksista oppia - kolmas sektori, ystäväpalvelut ja vertaistuki
Skenaario 4: Kokonaisvaltainen hyvinvointi		
<ul style="list-style-type: none"> - teknologiaosaaminen - käyttäjille tekniikkakoulutusta - monialaisuus osaamisessa - kielitaito, kulttuuriymmäry - lisäkoulutuksen hyödyntäminen - kaavoitusosaaminen - asiakaslähtöisyys - tiedonhakuaidot 	<ul style="list-style-type: none"> - halukkuus uusiin palveluihin - olemassa olevien tuotteiden ja palveluiden yhdistely uusilla tavoilla - kasvuhalukkuus yrityksillä - kaikkien ikäryhmien kunnioittaminen - perheen merkitys - tasa-arvoisuus, vastuullisuus, yhteisöllisyys, itsemääräämisoikeus - laatu keskiöön kilpailutuksessa - vapaaehtoistyö, naapuripapu - joustavuus 	<ul style="list-style-type: none"> - maaseutuympäristö perhekodeille - omaiset, läheiset - järjestöt, yhteiskunnan palvelut - tukihenkilöt - lemmikkieläinten hyödyntäminen - klusteriajattelu - verkostoituminen - sosiaalinen media - sukupolvien välinen solidaarisuus - maailmankansalaisuus - turvallisuusklusteri

Tulevaisuus ei ole ennustettavissa eikä ennalta määrätty. Tulevaisuuden skenaariot eivät poista tulevaisuutta koskevaa epävarmuutta, mutta ne auttavat toimimaan epävarmuuden vallitessa. Skenaarioiden avulla voidaan kiinnittää huomiota oikeisiin asioihin ja asioiden oikeaan ajoitukseen. Suunniteltaessa esim. koulutusta tulevaisuutta varten on pyrittävä luomaan ratkaisuja, joihin sisällytetään joustavuutta siltä varalta, että ilmenee yllätyksiä ja jokin muu kuin suunnittelun pohjana oleva tulevaisuusskenaario toteutuu. Kuviossa 11 on esimerkin avulla kuvattu ForeMassi2025-skenaarioiden mahdollisia kehityskulkuja skenaariosta toiseen. Mitä jos -kysymykset on kohdistettava skenaarioiden taustalla olevien oletuksien ja seurausten toteutumiseen. Mikäli ne eivät toteudu skenaariossa määritellyllä tavalla, ko. kehityskulku ei voi edetä ja todellinen kehitys siirtyy skenaariosta toiseen.

Kuva 11 Esimerkki skenaarioiden keskinäisestä suhteesta.

Esimerkiksi Kokonaisvaltainen hyvinvointi -skenaarioiden lähtöoletus edellyttää yhteiskunnalta tahtoa hyvinvointivaltion säilyttämiseksi. Jos tätä tahtoa ei löydy, siirrytään väistämättä muihin skenaarioihin. Ratkaisumallina voivat tällöin olla epäviralliset palveluntarjoajat ja vertaisverkostot, jotka pyrkivät kattamaan vajetta omalla toiminnallaan ja silloin siirrytään kohti Kansalaisyhteiskunnan nousu -skenaariota. Jos taas ratkaisumallia haetaan markkinavetoisista palveluista kattamaan puutteita yhteiskunnan tarjonnassa, päädytään skenaarioon 3: Markkinoiden ehdoilla.

Vaikka lähtöoletuksena oleva yhteiskunnan tahtotila toteutuisikin, skenaarion eteneminen voi silti tyssätä ja joudutaan siirtymään toisiin vaihtoehtoihin. Markkinat edellyttävät kasvuvaihtoehtoa, jotta hyvinvointiyhteiskunnan palvelutarjontaan on myös varaa. Jos kasvua ei synny, joko joudutaan tehostamaan

toimintaa teknologian ja automaation avulla ja siirrytäänkin skenaarioon 1: Hyvinvointia ja turvallisuutta teknologialla tai sitten otetaan taas yhteiskunnan avuksi kansalaisten vapaaehtoisuus, yhteisöllisyys ja epävirallisten palveluntarjoajien verkosto, jolloin siirrytään skenaarioon 2: Kansalaisyhteiskunnan nousu. Skenaarioiden lisäksi tulevaisuus kuitenkin aina sisältää myös yllätyksiä, ns. mustia joutsenia tai viljejä kortteja, joista ei vielä näy merkkiäkään!

Alueellisen ennakkointityöskentelyn loppuseminaari pidettiin Espoossa 14.11.2012. Tilaisuudessa kunkin alueen edustajat esittelivät oman alueensa tulokset. Päivän lopuksi toteutettiin myös pienryhmätyöskentely, jossa seminaarin osallistujat pohtivat kehittämisehdotuksia hyvinvointi- ja turvallisuusalan koulutukseen. Suosituksia tarkasteltiin sekä sisällöllisestä että rakenteellisesta näkökulmasta (Taulukko 43).

Taulukko 43 Suositukset koulutuksen kehittämiseksi

Sisältöön liittyvät suositukset	Rakenteeseen liittyvät suositukset
<ul style="list-style-type: none"> • Monialaisuus • Vuorovaikutustaidot, asiakaslähtöisyys • Teknologiaopetuksen lisääminen • Tiedonhaku- ja lukutaito • Ennakointiosaaminen • Apuvälineosaaminen • Palvelujärjestelmäosaaminen: järjestötuntemus • Yrittäjyys-opinnot 	<ul style="list-style-type: none"> • Modulaarisuus • Yhteistyö <ul style="list-style-type: none"> - oppilaitokset - alueet - koulutustasot • Mahdollisuus (lainsäädännössä) nopeaan reagointiin • Valvova taho mukaan koulutuksen suunnitteluun (esim. Valvira) • Yhteiskunnan tuki joustavuuteen • Työelämästä kummiorganisaatioita, yritykset ja viranomaiset mukaan kouluttamaan • Myös käyttäjät mukaan kouluttamaan • Muuntokoulutus huonosti työllistyviltä aloilta
Muut suositukset	
<ul style="list-style-type: none"> • Kaupunki- ja ympäristösuunnittelu tukemaan turvallisuutta ja hyvinvointia: esteettömyys ja saavutettavuus ovat tärkeitä tekijöitä kun suunnitellaan tiloja, palveluita jne. • Osatyökykyisten tukitoimet, esim. mentorit • Byrokratian välttäminen tärkeää • Työnantajien tehtäväkuvaus osaamisperusteiseksi, palkkaus osaamisen mukaan eikä nimikkeen, osaamisen näyttöä kehitettävä 	

Sisältöön liittyvistä suosituksista mainittiin mm. monialaisuus. Sen lisäämiseksi ehdotettiin esimerkiksi monialaisia tiimejä, ristiinkoulutusta yleisosajien ja erikoisosajien keskuudessa, valinnaisuuden lisäämistä sekä eri alojen yhdistämistä (esim. hoitotyö + tekniikka + turvallisuus). Myös vuorovaikutustaidot ja asiakaslähtöisyys nähtiin tärkeiksi. Nämä käsittävät esimerkiksi ikääntymisen ymmärtämistä ja taitoa kohdata ihminen yksilönä. Asiakaslähtöisyys tulisi huomioida myös siinä, että kaikki ratkaisut eivät sovi kaikille. Teknologiaopetusta

ehdotettiin lisättäväksi ja sen tulisi sisältää esimerkiksi tietotekniikkaa, digitekniikkaa ja sosiaalista mediaa. Ennakointiosaamisen näkökulma tulisi myös huomioida opetuksessa, jotta kehitettävät teknologiset ratkaisut eivät olisi vanhanaikaisia. Yrittäjyys-opinnot nähtiin myös tärkeänä, toisaalta pitäisi keksiä miten opiskelijoita voitaisiin kannustaa yrittäjyyteen. Rakenteelliset suositukset koskivat mm. modulaarisuutta sekä yhteistyötä yli oppilaitos-, alue- ja koulutustasorajojen. Lisäksi suositeltiin ulkopuolisen näkemyksen tuomista entistä enemmän koulutukseen, jolloin saataisiin esimerkiksi yritysten, viranomaisten ja käyttäjien näkökulmat paremmin esille. Esille nousi myös muuntokoulutuksen kehittäminen huonosti työllistyviltä aloilta.

Lähteet

ForeMassi2015-hankkeen wiki-sivut: www.massidea.org/foremassi2025 (aluetyöpajojen aineistot)

Meristö, T., Laitinen, J., Tuohimaa, H. (2012) Scenario Filter Model as an Innovation Catalyst. Teoksessa: The Proceedings of The 5th ISPIM Innovation Symposium. Seoul, Korea on 9-12 December 2012.

Marx, Gary (2006) Future of Education-alustus WFS-konferenssissa.

Liitteet

Työpajoihin osallistujat Etelä-Pohjanmaa (6.3.2012; 8.5.2012; 4.9.2012)

nimi	taustaorganisaatio
Aalto Anu	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Blom Eva	Seinäjoen Järjestöalo
Haapasaari Katariina	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Hautala Raimo	Nurmon kansalliset seniorit ry
Jaskari Pasi	Seinäjoen TK, ensihoito
Kantoniemi Mikko	SF Turvapalvelu Oy
Kettunen Salla	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Kinnunen Pertti	Etelä-Pohjanmaan kauppakamari
Kivioja Susanna	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Koivumäki Juha	Securitas Oy
Korkonen Tiina	Seinäjoen kaupunki, kotihoito
Laitinen Jukka	Laurea
Moinio Terttu	Ikäneuvosto Seinäjoki
Mäkelä Paula	Kivipuro ry
Nieminen Essi	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Ollinkoski Ulla	Sedu aikuiskoulutus
Pohjasniemi Helena	Seinäjoen kaupunki, kotihoito
Rossinen Marko	Etelä-Pohjanmaan Liitto
Santonen Teemu	Laurea
Sorama Kirsti	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Takala Timo	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Tervasmäki Riitta	OK-opintokeskus
Torvinen Hanna	Sedu aikuiskoulutus
Tuomi Hanne	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Ulvila Teija	Esperi Oy, kotihoito
Zechner Minna	Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Työpajoihin osallistujat Pirkanmaa (13.3.2012; 15.5.2012; 26.9.2012)

Nimi	Organisaatio
Annala Sanna	Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymä
Anttila Aki	Tredea Oy
Fagerlund Pirja	TAMK
Heinikangas Anniina	Pirkanmaan liitto
Heino Perttu	TAMK
Hämäläinen Päivi	VTT
Jääskeläinen Kersti	TAMK
Kankaanranta Terhi	POLAMK
Karimäki Kirsi	TAMK
Kaunisto Hannu	Sastamalan koulutuskuntayhtymä, Koti-hanke
Koivisto Raija	VTT
Kovettu Antti	TAMK
Kujanpää Olavi	POLAMK
Kärki Arto	Tampereen aluepelastuslaitos
Laitinen Jukka	CoFi
Leino Johanna	TAMK
Luoja Katja	Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, TAITO-hanke
Malo Tuula	TAMK
Mansikkamäki Sari	POLAMK
Meristö Tarja	CoFi
Mäkinen Marko	Pirkanmaan liitto
Oikarainen Markku	TAMK
Ojala Tarja	Safety Futures Ky
Partanen Petri	Tekniikan akateemiset
Perttula Jouni	POLAMK
Peuraniemi Marika	Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymä
Raivio Jukka	Pirkanmaan ELY-keskus
Rasku Tuija	TAMK
Rouhiainen Seppo	Tampereen ammattiopisto, tekniikka
Saarni Lea	TAMK
Salin Sirpa	TAMK
Salminen Tiina	Tampereen aluepelastuslaitos
Salomäki Tapio	TAMK
Santonen Teemu	Laurea
Tarnanen Piia	TAMK
Tiainen Seija	Laurea
Tuominen Hanna-Reetta	TAMK
Turtiainen Juhani	Pirkanmaan ELY-keskus

Työpajoihin osallistujat Satakunta (5.3.2012; 14.5.2012; 1.10.2012) (jatkuu seuraavalla sivulla)

Nimi	Organisaatio
Aalto Reija	SAMK, opiskelija
Aho Pirjo	Satakunnan sairaanhoitopiiri
Alanen Johanna	Winnova
Annala Ritva	SAMK
Anockin-Vuorinen Emmi	SAMK
Anttila Taru	Dementiahoitokoti Dagmaaria Oy
Granqvist Karoliina	SAMK, opiskelija
Hannula Laura	SAMK, opiskelija
Hirvonen Eila	SAMK
Hjulgren Anitta	SAMK, opiskelija
Isberg Sirpa	SAMK, täydennyskoulutuskeskus
Kankaanranta Päivi	SAMK
Keckman Marjo	SAMK
Ketola Tuija	Ksthky
Koittola Kari-Matti	Länsirannikon Koulutus Oy
Korpela Kaisu	Porin perusturva
Koskela Anne	SAMK, opiskelija
Koskela Miika	SAMK, opiskelija
Koskinen Sara	SAMK, opiskelija
Kylväjä Eero	Sataedu
Laine Kirsi	samk, opiskelija
Laitinen Jukka	Laurea AMK
Lehtonen Heli	SAMK
Lehtovuori Susanna	SAMK
Leino Katja	Samk
Leppänen Anu	SAMK, opiskelija
Leppänen Erja	SAMK/sotepo
Leppänen Nina	SAMK, opiskelija
Lindroos Anu	SAMK, opiskelija
Linna Petri	TTY, Edupoint
Luojukoski Lauriina	SAMK, opiskelija
Majuri-Kylväjä Marjatta	SAMK
Mannila Eliisa	Harjavan Palvelukeskus
Mansikkamäki Satu	Samk, opiskelija
Marjoniemi Janna	Samk
Meristö Tarja	Laurea AMK, Turku
Mäkinen Arja	Samk
Mäkiranta Janna	Samk
Neumann Kim	Samk
Niemi Mari	Satakunnan sairaanhoitopiiri
Nieminen Margit	SAMK/täykkäri
Nikki Lotta	Satakunnan sairaanhoitopiiri
Nissilä Sari	SAMK, opiskelija

Numminen Tiia	Samk sosiaali- ja terveystala
Ollonen Tarja	SAMK, opiskelija, geronomi
Paju Eveliina	samk, opiskelija
Palmi Eeva-Maija	Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy
Palomäki Leena	samk
Paukku Tiia	SAMK
Pihlava Sanna-Mari	Satakunnan Ammattikorkeakoulu Sosiaali- ja terveystala
Portimo Karoliina	SAMK, opiskelija
Raukola Juha	SAMK, opiskelija
Rinne Henna	Samk, opiskelija
Rintala Tamara	samk opiskelija
Ritvonen Katri	SAMK, opiskelija
Roininen Irma	Satakunnan Vanhustuki ry
Ronimus Susanna	Samk sosiaali- ja terveystala
Rosenholm Aino	Samk
Ruusunen Emmi	samk opiskelija
Saarinen Janniina	SAMK - Sosiaali ja terveystala
Sakala Liisi	SAMK, opiskelija
Sallinen Merja	SAMK
Salmi Iina	SAMK Sotepo
Salonen Ville	Securitas Oy, Care segmentti
Santanen Juhani	Harjavallan sairaala
Santonen Teemu	Laurea AMK
Seppälä Tuomas	SAMK, opiskelija
Sirkka Andrew	SAMK
Suutari Kristiina	SAMK
Sävel Jaana	SAMK
Tasku Leila	SAMK
Teeri Sari	SAMK
Telin Tuula	Satakuntaliitto
Tiainen Seija	Laurea AMK
Tiainen Seija	Laurea AMK
Toivonen Krista	Länsi-Suomen Diakonialaitos ja Sataedu
Tommila Noora	SAMK, opiskelija
Toroska Heli	Pikassos
Tunturi Elina	Satakunnan ammattikorkeakoulu, Porin toimipiste
Tuomi Pirjo	Samk
Tuominen Hanna	Samk
Wallenius Sanna	MIKEVA oy
Wallenius Sanna Maria	Satakunnan amk, opiskelija
Varjonen Minna	SAMK, opiskelija
Vento Reetta-Kaisa	SAMK, opiskelija
Viitaniemi Meri	Samk, opiskelija
Virtanen Linda	SAMK, sosiaali- ja terveystala
Virtanen Sanni	SAMK, opiskelija
Ylinen Henri-Aleksi	SAMK, opiskelija
Ylänpää Marco	Satakunnan yhteisöt ry/ Järjestösihteeri

Työpajoihin osallistujat Varsinais-Suomi (14.3.2012; 11.5.2012; 6.9.2012)

Sukunimi	Etunimi	Organisaatio
Aalto	Marjut	Palvelutalo Saga
Elonen	Marjo	Palvelutalo Saga
Friberg	Elina	Ailos Technology
Honka	Jenny	Creative Care
Karjalainen	Riitta	Turun kaupunki
Karlsson	Kirsi	Kunnonkoti
Kesänen	Hanna	Turun vanhuskeskus
Koivukoski	Janne	Sisäasiainministeriö
Laine	Mari	Laitilan terveystoimi
Laitinen	Jukka	Laurea-ammattikorkeakoulu
Lampelo	Saara	Turun AMK
Lehtinen	Emmi	Turun AMK
Malmberg	Sini-Kukka	Turun kaupunkilähetys
Merta	Anne	Turun AMK
Mäkilä	Minna	Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
Niemelä	Tuomas	Salon Protomo
Perho	Maija	Turun kaupunki
Putkinen	Marjut	Turun AMK
Rapala	Marianne	Laitilan terveystoimi
Ratilainen	Niina	Turun AMK
Routasalo	Pirkko	Turun AMK
Salmiosalo	Eija	Turun sosiaali- ja terveystoimi
Salonen	Kari	Turun AMK
Siika	Marika	Turun kaupunkilähetys
Simola	Anne	Creative Care
Sotarauta	Petri	WinNova
Suomela	Ruut	Turun ennaltaehkäisevät vanhuspalvelut
Tiainen	Seija	Laurea-ammattikorkeakoulu
Tuohimaa	Hanna	Laurea-ammattikorkeakoulu
Varvikko	Kalle	Salon Protomo
Vastamäki	Päivi	Turun kaupunki

Työpajoihin osallistujat Uusimaa (21.3.2012; 22.5.2012; 26.9.2012)

Sukunimi	Etunimi	Organisaatio
Aalto	Minna	Laurea AMK
Aaltonen	Harri	Laurea
Allahwerdi	Helena	Toimivat Seniorit ry
Anttila	Jukka	Securitas Oy
Aro	Mari	Laurea-ammattikorkeakoulu
Björn	Kari	Metropolia Ammattikorkeakoulu
Castrén	Irma	Senioriosaajat
Ellmauthaer	Irina	Laurea Otaniemi
Fred	Minna	Laurea
Grundström	Anni	Suomen Sotaveteraaniliitto ry
Hytönen	Eeva	Toimivat Seniorit ry
Jännes	Veera	Laurea ammattikorkeakoulu
Kokko	Henri	Länsi-Uudenmaan Pelastuslaitos
Koponen	Tapio	Laurea Leppävaara
Korhola	Anna	Laurea Otaniemi
Kupari	Kyllikki	Laurea
Kylmänen	Elina	Espoon kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi
Laitinen	Jukka	Laurea
Laurinkari	Mikael	Securitas
Lehto	Satu	Laurea Otaniemi
Marjamaa	Anne	Lyhty.ry
Meristö	Tarja	Laurea
Mäkilä	Suvi	Laurea Otaniemi
Niinikoski	Pasi	Securitas Oy
Nikander	Kirsi	TTS Työteho-seura
Nordling	Rune	Laurea AMK
Ohisalo	Miikka	Laurea-ammattikorkeakoulu
Paimela	Helena	Aktiiviset seniorit
Pekki	Jaakko	Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
Pöysti	Janne	Amiedu
Ranta	Tiina	Laurea
Salo	Aino	
Santonen	Teemu	Laurea
Sassi	Pirkko	Kuntoutuksen edistämisyhdistys
Ståhl	Mira	Laurea Otaniemi
Syri	Mira	Laurea-ammattikorkeakoulu
Tenhunen	Kaija	Espoon kaupunki
Tiainen	Seija	Laurea
Tikkanen	Katja	Laurea-ammattikorkeakoulu
Tiuri	Otto	Laurea-ammattikorkeakoulu
Ulenius	Heidi	Laurea Otaniemi
Vehmaa	Mika	Soukan Huolto

Alueellisen ennakointityöskentelyn loppuseminaariin 14.11.2012 osallistujat

Sukunimi	Etunimi	Organisaatio
Bergman	Timo	Opetushallitus
Bergman	Milla	turun yliopisto / otaniemen laurea
Fagerlund	Pirja	TAMK
Friberg	Elina	Ailos Technology Oy
Haapasaari	Katariina	Seinäjoen AMK
Heino	Perttu	TAMK
Kaapeli	Henri	Laurea-ammattikorkeakoulu Otaniemi
Kilpelä	Aki	Laurea Otaniemi
Kupari	Kyllikki	Laurea
Laitinen	Jukka	Laurea
Lehtinen	Emmi	Turun AMK
Marjamaa	Anne	Lyhty ry
Meristö	Tarja	FuturesLab CoFi Laurea, Lohja
Mårtensson	Anne	Opetushallitus
Mäkilä	Suvi	Laurea AMK
Paasonen	Jyri	Laurea
Räsänen	Pekka	Koului-hanke
Salo	Aino	
Santonen	Teemu	Laurea
Tuohimaa	Hanna	Laurea
Ulenius	Heidi-Maarit	Laurea Otaniemi
Kreus	Juha	Laurea
Anttila	Jukka	Securitas Oy
Laurinkari	Mikael	Securitas Oy
Tuominen	Hanna	SAMK
Luukkanen	Hannu	Rellow Oy

Tämä raportti kannattaa lukea, jos olet kiinnostunut:

- Kehittämään hyvinvointi- ja turvallisuusalan koulutusta
- Osallistumaan alueelliseen verkostoon Etelä-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla, Satakunnassa, Varsinais-Suomessa tai Uudellamaalla
- Ottamaan käyttöön omassa strategiatyössä alueellista ennakointitietoa

Tämä raportti on yhteenveto ForeMassi2025-hankkeessa v. 2012 toteutetun alueellisen ennakointiprosessin tuloksista. ForeMassi2025 on pitkän aikavälin laadullisen osaamisen ennakoinnin verkostohanke, jossa kohteena ovat hyvinvointi- ja turvallisuusalan tulevaisuuden osaamistarpeet ja niihin liittyvä palvelumuotoilu erityisesti itsenäisen kotona selviytymisen kannalta. Hankkeen koordinaattorina toimii Laurea-ammattikorkeakoulu ja sieltä hankejohtajana yliopettaja Teemu Santonen. Hankkeen kumppanit ovat Satakunnan AMK, Seinäjoen AMK, Tampereen AMK ja Turun AMK. Hanke on osittain ESR-rahoitteinen.

Lisätietoja hankkeesta: www.massidea.org/foremassi2025

